

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Laura Šauklytė

Edukologijos magistrantūros studentė
(Vaiko teisių apsaugos specialybė)

**IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ TEISIŲ SAUGIAI APLINKAI
UŽTIKRINIMAS NAMUOSE TAIKANT SOCIOEDUKACINES
PRIEMONES**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas (ė)
prof. habil. dr. A. Juodaitytė

Šiauliai, 2014

Darbas originalus.....Laura Šauklytė

(studento parašas)

SANTRAUKA

IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ TEISIŲ SAUGIAI APLINKAI UŽTIKRTINIMAS NAMUOSE TAIKANT SOCIOEDUKACINES PRIEMONES Magistro darbas

Temos aktualumas. Ikimokyklinio amžiaus vaikų nelaimingi atsitikimai įvyksta namuose ne tik dėl to, kad vaikai yra maži ir judrūs, bet ir dėl nesaugios jiems namų aplinkos. Apsaugoti nuo sužalojimų namų aplinkoje galima pasitelkus įvairias priemones. Viena iš jų, saugios aplinkos sukūrimas. Šiandieninės galimybės ir inovatyvios technologijos leidžia sukurti maksimaliai saugią aplinką vaikams, bet dažnai tėvai nežino apie galimus saugios aplinkos požymius. Dar viena labai svarbi ir efektyvi prevencijos priemonė – vaikų mokymas. Tėvams svarbu žinoti ir suprasti, kad nepakanka vien sukurti vaikams saugią aplinką, juos išmokyti saugiai elgtis joje, tačiau nemažiau svarbi atidi suaugusiųjų priežiūra.

Tyrimo objektas. Ikimokyklinio amžiaus vaikų teisių saugiai aplinkai užtikrinimas namuose.

Tyrimo tikslas. Iširti, ar tėvai, auginantys ikimokyklinio amžiaus vaikus, užtikrina vaikų teises į saugią aplinką namuose, pasitelkiant edukacines priemones tėvams ir vaikams.

Tyrimo metodika ir imtis. Tyrimas atliktas 2014 metais kovo – balandžio mėnesiais, Joniškio miesto ikimokyklinėse įstaigose. Tyrimo imtį sudarė 20 ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir 230 tėvų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus. Taikyti šie tyrimo metodai: mokslinės literatūros šaltinių analizė, anketinės apklausos tėvams ir pedagogams, aprašomoji statistika.

Išvados. Literatūros analizė parodė, kad vaikams pavojų kelia nesaugi namų aplinka. Socialinė-kultūrinė aplinka, kurioje vaikas auga (gyvena), labai svarbi tolimesniam jo vystymuisi. Vaikams namuose pavojų gali kelti kiti šeimos nariai, augalai, nesaugiai padėtos cheminės medžiagos, vaistai, kieti ir aštrūs daiktai, namų interjeras. Kuriant vaikui saugią aplinką namuose svarbus socioedukacinių priemonių taikymas.

Empirinis tyrimas atskleidė, kad tėvams svarbu užtikrinti vaikams saugią aplinką namuose, tačiau jų turimos žinios vaikų saugios aplinkos kūrimui ir užtikrinimui nėra pakankamos.

Iškelta hipotezė pasitvirtino. Ikimokyklinio amžiaus vaikų teisės į saugią aplinką namuose nėra pakankamai užtikrinamos, nes tėvams trūksta informacijos apie vaikams pavojingus daiktus namų aplinkoje.

Raktažodžiai: Ikimokyklinio amžiaus vaikai, vaikų teisės į saugią aplinką, saugi aplinka.

SUMMARY

PRESCHOOL CHILDREN'S RIGHTS ENSURING A SAFE ENVIRONMENT AT HOME THROUGH SOCIO-EDUCATIONAL MEASURES

Master's Task

Research relevance. The accidents happen at home for pre-school children not only because they are small and active, but as well because of unsafe home environment. Various measures can help ensure safety. One of them is creation of safe environment. Nowadays possibilities and inovative technologies let create the safest environment ever after, but parents don't know available marks of safe environment at home for children. The other very important and effective measure is children education. It is very important to know and understand for parents that it is not enough to teach how to behave in safe environment, it is very important thing is the care of adults.

Research object. Pre- school children rights ensuring a safe environment at home.

The aim of the research. To investigate if parents, having pre-school children, ensure children's rights to a safe environment at home through educational measures for parents and children.

Amount of the researc and its methodology. The research was performed from March till April in 2014, in pre-school educational institutions in Joniškis. The amount of research consists of 20 pre-school educational institution pedagogues, 230 parents, having pre-school children. These methods were used: the analysis of scientific literature, questionnaires for parents and children and descriptive statistics.

Conclusions. Literature analysis showed that the threats for children are in unsafe home environment. Socio- cultural environment where a child grows (lives) is very important for further development. The threats for children at home can be made by family members, plants, chemical materials, medicine, sharp and hard items, home interior. Creating safe environment at home for children is very important to adopt socioeducational material.

Empirical research showed that it is very important and significant to ensure the safe environment at home for children but there is not enough knowledge for this safe environment creation.

The hypothesis was proved. Pre-school children rights to safe environment at home are not enough declared because parents have a shortage of knowledge about dangerous items at home environment.

Key words : pre-school children, children rights to safe environment, safe environment.

TURINYS

ĮVADAS	5
1. TEORINIAI VAIKO TEISIŲ SAUGIAI APLINKAI UŽTIKRINIMO NAMUOSE TAIKANT SOCIOEDUKACINES PRIEMONES ASPEKTAI	11
1.1. Teisės aktai užtikrinantys vaikų teises saugiai aplinkai	11
1.2. Vaikui saugios aplinkos samprata ir turinys	13
1.2.1. Socialinės-kultūrinės aplinkos tinkamumas vaikui	14
1.2.2. Saugių namų vaikui aplinkos turinys ir prevencinės sąlygos	20
1.3. Namų interjeras ir jo fiziniai pavojai vaikui	24
1.4. Socioedukacinių priemonių taikymas užtikrinant vaikui saugią aplinką namuose	25
2. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ TEISIŲ SAUGIAI APLINKAI UŽTIKRINIMO NAMUOSE SOCIOEDUKACINIŲ PRIEMONIŲ EMPIRINIS TYRIMAS	28
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas	28
2.1.1. Žinios apie tiriamuosius	29
2.2. Tyrimų rezultatai	33
2.2.1. Tėvų nuomonė apie saugios aplinkos kūrimo sąlygas, veiksnius ir socioedukacines priemones namuose	33
2.2.2. Žinios apie dokumentus reglamentuojančius vaikų teisių užtikrinimą Lietuvoje ...	33
2.2.3. Saugios aplinkos samprata ir svarba	34
2.2.4. Saugios aplinkos namuose kūrimo sąlygos ir prevencija	41
2.2.5 Augalų, kenksmingų medžiagų ir elektros įrenginių saugus naudojimas namuose	47
2.2.6. Nelaimingi atsitikimai namuose ir jų priežastys	52
2.2.7. Informuotumas ir žinios apie saugią aplinką vaikams namuose	53
2.2.8. Dalyvavimas konsultacijose ir pasiūlymai	54
2.3. Vaikams saugios aplinkos kūrimo namuose socioedukacinių priemonių pagalba reikšmingumas pedagogams	55
2.3.1. Vaikų teisės į saugią aplinką namuose ir fiziniai pavojai vaikui namų aplinkoje	55
2.3.2. Vaikui pavojingiausi daiktai namų aplinkoje ir nelaimingi atsitikimai namuose	60
IŠVADOS	64
REKOMENDACIJOS	65
LITERATŪRA	66
PRIEDAI	69

IVADAS

Temos aktualumas. Šiuolaikiniame pasaulyje vaiko ir žmogaus teisių supratimas ir žinojimas yra atsakingos visuomenės požymis, tačiau vien žinoti neužtenka, reikia jas mokėti ir norėti taikyti. Vaiko teisės ir pareigos yra įtvirtintos visuose teisės lygmenyse: tarptautiniuose, nacionaliniuose ir lokaliniuose teisės aktuose. Nei viena vaiko teisė nėra nereikšminga ar nesvarbi, jos užtikrina vaiko gerovę. Tačiau daugiausiai vaikų nukenčia ar miršta dėl to, kad nėra tinkamai užtikrinta vaiko teisė į saugią aplinką namuose, kuria pirmiausiai turi pasirūpinti – vaiko tėvai ar globėjai. Norint, kad vaikas užaugtų fiziškai, psichiškai ir dvasiškai sveikas, jį reikia ugdyti nuo gimimo.

Periodas nuo gimimo iki pradedant lankyti mokyklą yra vaiko spartaus fizinio, psichinio ir socialinio vystymosi laikotarpis. Vaikystės periodo bruožai, skiriantys jį nuo kitų yra bendrasis žmogaus vystymasis, kuris sudaro pagrindą bet kurių socialinės veiklos sričių tobulėjimui ateityje ir tampa specialių žinių bei įgūdžių įgijimo sąlyga. Formuojasi ne tik vaiko psichikos bruožai ir savybės, nulemiančios bendrąjį jo elgsenos pobūdį dabar, bet ir tie socialinės elgsenos bruožai, kurie laikomi investicijomis į vaikų ateitį (Juodaitytė, 2003).

Vaikai nėra maži suaugusieji, nes jų fiziologija ir anatomija yra specifinė ir neretai tampa lemiamu veiksniu, dėl kurio įvyksta kai kurie sužalojimai. Vaiko augimo laikotarpiu daugelis organizmo sistemų tik pradeda formotis. Vaikų regėjimo kampas yra siauresnis negu suaugusiųjų, jie negali aiškiai matyti tolimų objektų, vaikams sunkiau pakeisti tolimą vaizdą artimu. Jiems daug sunkiau įvertinti atstumą ir garso šaltinį. Vaikai linkę užmiršti, ko mokėsi, jeigu nutinka kas įdomaus, jie veikia spontaniškai, daugiau koncentruoja dėmesį į vieną dalyką ir nekreipia į visus kitus. Vaikų raumenų sistema skiriasi nuo suaugusiųjų, kadangi ikimokyklinio amžiaus vaikų raumenys mažiau nuvargsta, susitraukia galingiau ir greitai atsigauna po darbo. Dėl šių priežasčių vaikai blogiau mato aplinką, įvertina pavojus, taip pat yra judresni, mažiau pavargsta ir greičiau pailsi po nuovargio. Visi šie veiksniai lemia kai kurių sužalojimų dažnį ir specifiką vaikystėje (Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras, 2013).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų nelaimingi atsitikimai įvyksta namuose ne tik dėl to, kad vaikai yra maži ir judrūs, bet ir dėl nesaugios jiems namų aplinkos. Apsaugoti nuo sužalojimų namų aplinkoje galima pasitelkus įvairias priemones. Viena iš jų, saugios aplinkos sukūrimas. Tai būtų efektyvi sužalojimų prevencija, kadangi šiandieninės galimybės ir inovatyvios technologijos leidžia sukurti maksimaliai saugią aplinką vaikams, bet dažnai tėvai nežino apie galimus saugios aplinkos požymius. Dar viena labai svarbi ir efektyvi prevencijos priemonė būtų vaikų mokymas. Kaip teigia Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras (2013), tyrimų duomenimis, žymiai daugiau vaikų linkę elgtis saugiau, jei nuo mažens buvo mokyti saugaus

elgesio. Nuo kūdikystės vaikams dera pasakoti apie saugumą, įspėti, kad būtų atsargūs, parodyti pavojingas vietas. Daug efektyviau vaikus veikia mokymas ir aiškinimas, kas yra nesaugu, negu draudimai ir bausmės dėl netinkamo elgesio. Tėvams svarbu žinoti ir suprasti, kad nepakanka vien sukurti vaikams saugią aplinką, juos išmokyti saugiai elgtis joje, tačiau nemažiau svarbi atidi suaugusiųjų priežiūra. Šios trys kompleksinės priemonės efektyviausiai apsaugotų vaiką nuo sužalojimų ir nelaimingų atsitikimų namuose.

Remiantis sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centru (2014), Europos ir Lietuvos statistikos duomenys apie vaikų nelaimingus atsitikimus rodo, kad tėvams, vaikams ir pedagogams trūksta žinių apie saugios aplinkos kūrimą vaikui, o jeigu jų turi, tai netaiko praktiškai. Siekiant efektyvių prevencijos rezultatų visų pirma turėtų būti nuosekliai patvirtintos įrodymais pagrįstos prevencijos strategijos bei jos įgyvendinamos. Nemažiau svarbi efektyvi partnerystė ir įvairių specialistų iš daugelio sektorių dalyvavimas ir bendradarbiavimas siekiant bendro tikslo – užtikrinti vaikams saugią aplinką namuose. Lietuvoje viso to dar trūksta.

Nacionalinių veiksmų vaikų tyčinių sužalojimų srities ataskaitoje (2014) teigiama, kad viena iš trijų tyčinių sužalojimų sričių – netinkamas elgesys su vaikais. Šis elgesys apima visas fizinio ir emocinio netinkamo elgesio rūšis, seksualinį išnaudojimą, nepriežiūrą ir nerūpestingą elgesį, komercinį ar kitą išnaudojimą, dėl ko vaikas patiria faktinę ar potencialią žalą savo sveikatai, išlikimui, vystymuisi ar orumui. Netinkamas elgesys su vaikais apima bet kokią veiksmą, atliktą ar neatliktą tėvų, globėjų ar kitų suaugusių asmenų, kuris sukelia arba gali sukelti žalą ar kelia grėsmę vaikui, jei žala nėra norimas rezultatas.

Vaikai – labiausiai pažeidžiami Europos piliečiai, juos labiausiai reikėtų saugoti, kadangi tai ateities visuomenė. Vaikų nepriežiūra bei neatsakingas elgesys su jais, nesukuriant jiems saugios aplinkos namuose yra visuomenės sveikatos problema, žmogaus ir vaiko teisių klausimas. Analizuojant statistikos duomenis apie vaikų nelaimingus atsitikimus Europoje ir Lietuvoje, pastebima, kad skaičiai rodo nelaimingų atsitikimų didėjimo tendenciją.

Remiantis Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centru (2014), kasmet Europos Sąjungos šalyse žūsta daugiau nei 35 tūkst. 0-19 metų vaikų ir paauglių. Maždaug 9100 (24 proc.) mirčių yra susijusios su sužalojimais. Tik 19 šalių (63 proc.), iš esančių Europos Sąjungoje, yra uždraustas bet koks smurtas prieš vaikus visose aplinkose. Daugumoje iš 11 tokio draudimo neturinčių šalių dar nėra uždraustos fizinės bausmės namuose. Taip pat rengiant Nacionalinių veiksmų vaikų tyčinių sužalojimų srityje ataskaitą buvo nustatyta, kad keturios valstybės (13 proc.) neturi vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus (Čekija, Vokietija, Portugalija ir Rumunija). Mažiau nei pusėje šalių vykdoma visuomenės sveikatos priežiūros specialistų vizitacija pas tėvus, kurios tikslas – vaikų nepriežiūros prevencija. Kaip teigiama Ataskaitoje daug šeimų

išgyvena materialinius sunkumus dėl ekonominės krizės, žmonės gyvena žemiau skurdo ribos, dėl to didėja netinkamo elgesio su vaikais skaičius.

Lietuvoje 2012 metais užregistruota daugiau nei 63 tūkst. traumų, apsinuodijimų ir kitų nelaimingų atsitikimų, kurie nutiko vaikams iki 17 metų amžiaus. Tai reiškia, kad per metus iš 1000 vaikų daugiau nei 100 patiria sužalojimą. Vaikų iki 14 metų mirtį dažniausiai lemia išorinės mirties priežastys, tarp jų ir buitiniai sužalojimai. Mokslininkų teigimu, 90 proc. vaikų traumų namuose galima išvengti, skatinant tėvus, globėjus ir visą visuomenę sudaryti vaikams saugią namų aplinką (Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras, 2013).

Remiantis Joniškio rajono savivaldybės vykdomų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo 2013 metų ataskaita (2014), vaikų, patiriančių traumas dalis Joniškio rajone yra didžiausia palyginus su Lietuvos bei Šiaulių apskrities vidurkiais. Statistikos duomenys rodo, kad vaikų 0-17 metų amžiaus traumų ir kitų išorinių priežasčių padarinių vidurkiai Lietuvoje, Šiaulių bei Joniškio apskrityse yra gana nemaži. Lyginant 2009 ir 2012 metų atvejų skaičius 1000-čiai gyventojų aiškiai matomas jų padidėjimas: Lietuvoje 2009 m. 99,8 atvejai 1000-iui gyventojų, o 2012 m. 104,9. Tuo tarpu Šiaulių apskrityje 2009 m. 103,1 atvejis, o 2012 m. jau 116,2. Joniškio apskrityje 2009 m. 115, 6 atvejų, o 2012 net 148,1 atvejis 1000-iui gyventojų. Taigi, Lietuvoje, Šiaulių bei Joniškio apskrityse traumų ir kitų išorinių priežasčių padarinių skaičius 0-17 metų amžiuje kasmet didėja.

Vis dažniau žiniasklaidoje kalbama apie vaikų nelaimingus atsitikimus namuose, t.y. apsinuodijimus, nudeginimus, nuskendimus, traumas bei kitus sunkesnius sužalojimus. Visuomenės sveikatos specialistai, medikai, socialiniai ir vaiko teisių apsaugos darbuotojai kelia į viešumą ne naują, tačiau labai menkai nagrinėjamą vaikų saugos problemą. Tarptautiniai ir Lietuvos teisiniai dokumentai reglamentuoja vaikų teisę į saugią aplinką namuose, tačiau šie dažnai prasilenkia su realybe.

Tik dabar aktyviau susidomėta vaikų nelaimingais atsitikimais namuose, kurių priežastis – vaikams nesaugi aplinka. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 26 dienos nutarimu patvirtino Vaikų sveikatos metų sveikatos stiprinimo priemonių planą, kuriame vienas iš priemonių yra „Atlikti ikimokyklinio amžiaus vaikų sužalojimų namuose paplitimo ir priežasčių tyrimą Lietuvoje“. Šiuo metu yra vykdomas tik tyrimo planavimas.

Temos iširtumas. Tyrimus apie vaiko teisių pažeidimus šeimoje bei tėvų požiūrį į vaiko teises tyrinėjo G. Navaitis (2003), Ž. Jonynienė (2003, 2004), I. Kerulienė (2009), S.V. Glebuviene (2010). R. Plungė (2010) tyrinėjo vaiko ir paauglio privatų interjerą kaip socializacijos ir ugdymosi aplinką, kur aprašė vaikų kambario aplinką. B. Strukčinskienė (2002) aprašė vaikų sužalojimus namuose bei kaip jų išvengti. Plačiau tyrinėjo vaikų traumatizmą. Tėvams yra parengta brošiūrų, parašyta populiariosios literatūros apie vaikų traumas. Daugiau

tyrimų yra atlikta apie vaikų traumas ir sužalojimus mokykloje ar gatvėje, tačiau apie vaikams saugios aplinkos sukūrimą namuose labai mažai tirta.

Problema. Lietuvoje kol kas mažai kalbama kaip tėvams ir vaikams elgtis su smulkiais daiktais, vaistais, augalais bei cheminėmis medžiagomis, kad būtų sukurta vaikams saugi aplinka namuose. Pavojų namuose vaikams gali kelti ir namų interjeras, kiti šeimos nariai, kaip nuo to apsaugoti vaikus, informacijos trūksta. Nėra parengta praktinių rekomendacijų, kaip užtikrinti vaiko teisę į saugią aplinką namuose edukacinių priemonių pagalba.

Tyrimo objektas – ikimokyklinio amžiaus vaikų teisių saugiai aplinkai užtikrinimas namuose.

Tyrimo hipotezė. Tikėtina, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų teisės į saugią aplinką namuose nėra pakankamai užtikrinamos, nes tėvams trūksta informacijos apie vaikams pavojingus daiktus namų aplinkoje.

Tyrimo tikslas. Ištirti, ar tėvai, auginantys ikimokyklinio amžiaus vaikus, užtikrina vaikų teises į saugią aplinką namuose, pasitelkiant edukacines priemones tėvams ir vaikams.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) Išnagrinėti mokslinę literatūrą analizuojama tema;
- 2) Ištirti ir išanalizuoti tėvų kuriamą vaikui saugią aplinką namuose, taikant anketinę apklausą.
- 3) Ištirti ir išanalizuoti pedagogų nuomonę apie vaikams saugią aplinką namuose;

Tyrimo metodologija. Rašant darbą vadovautasi keliomis filosofinėmis metodologinėmis nuostatomis:

- **Į vaiką orientuota ugdymo paradigma.** Ji yra siejama su vaiko prigimtimi: siekiama sudaryti kuo palankesnes sąlygas ugdytinių vidinių galių plėtotei ir saviraiškai, keliant tikslą ugdyti laisvą, kūrybingą asmenybę. Bendradarbiavimas skatina vaiko aktyvumą, bet tuo pačiu ugdo atsakomybės prisiėmimą už individualios veiklos rezultatus. vaiko vartojamų ir jam suvokiamų sąvokų formavimasis įmanomas tik per vaiko asmeninę patirtį, kurią jis įgyja sąveikaudamas su aplinka (Žvirdauskas, 2010).
- **Raidą skatinančio ugdymo kryptis** (Valdorfo, Emilijos Redžio, Montesori). Skatinama natūrali vaikų fizinė, pažintinė ir socialinė bei emocinė raida. Skiriama daugiau dėmesio natūraliam vaiko vystymuisi, nei tam tikriems gebėjimams (Boyd, Bee, 2011).
- **Socialinė-kognityvinė teorija.** Socialinius ir emocinius vaiko pokyčius lemia spartus pažintinių gebėjimų lavėjimas ikimokykliniame amžiuje. Kitaip tariant, socialinė ir emocinė raida ankstyvoje vaikystėje yra susijusi su pažintinės srities lavėjimu (Boyd, Bee, 2011).

- **Humanistinė pedagogika.** Humanistinė ugdymo teorija remiasi A. Maslow pasiūlyta žmogaus poreikių hierarchija, kurios viršūnėje – saviaktualizacijos siekis. Asmenybė siekdama savirealizacijos nuolat auga ir vystosi. Šios idėjos pagrįstu ugdymu norima padėti ugdytiniams suvokti ir patenkinti savo poreikius, taip skatinant asmenybės tapsmą, įsijausti į jų padėtį, nuoširdžiai ir atvirai su jais bendrauti (Bitinas, 2013).
- **Pragmatizmo pedagogika.** Pragmatizmo filosofijos požiūriu ugdymo paskirtis – išmokyti ugdytinį spręsti realias gyvenimo problemas ir, sukaupus jų sprendimo patirtį, pasiekti maksimalią asmeninę gerovę. Lavinimo ir ugdymo struktūroje svarbios ne pačios žinios ar socialinės idėjos, o individualus gebėjimas visuomeninę patirtį panaudoti asmeniškai reikšmingoms problemoms spręsti (Bitinas, 2013).

Tyrimo metodai:

- ✓ **teoriniai:** darbo temai aktualios mokslinės (psichologinės, pedagoginės, sociologinės) literatūros ir vaiko teises į saugią aplinką reglamentuojančių dokumentų analizė;
- ✓ **empiriniai:** anketinės apklausos tėvams ir pedagogams;
- ✓ **statistiniai:** duomenų analizė kompiuterine programa Microsoft Exel.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Tyrimas atliktas 2014 metais kovo – balandžio mėnesiais, Jonišio miesto ikimokyklinėse įstaigose. Tyrimo imtį sudarė 20 ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir 230 tėvų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus.

Tyrimo etapai. Tyrimą sudarė 4 etapai:

- *Pirmas etapas* – pasirinkta tyrimo tema, suformuluota tyrimo problema, tyrimo objektas, tyrimo tikslas ir uždaviniai (2012 m. spalio mėn. – 2013 m. sausio mėn.).
- *Antras etapas* – atlikta mokslinės literatūros, nagrinėjama tema ir vaiko teisių į saugią aplinką namuose reglamentuojančių dokumentų, analizė. Taip pat ieškota jau atliktų šia tema tyrimų (2013 m. balandžio mėn. – 2013 m. lapkričio mėn.).
- *Trečias etapas* – parengtas tyrimo instrumentas (klausimyno sudarymas) bei atliktas tyrimas (2014 m. vasario mėn. – 2014 m. balandžio mėn.).
- *Ketvirtas etapas* – tyrimo duomenų sisteminimas, analizavimas, apibendrinimas ir išvadų bei rekomendacijų rengimas (2014 m. balandžio mėn. – 2014 m. gegužės mėn.).

Darbo naujumas. Ikimokyklinio amžiaus vaikams saugios aplinkos kūrimas ir užtikrinimas namuose, bei tėvų taikomos socioedukacinės priemonės – tai labai mažai tyrinėta tema. Tyrimo duomenys leidžia nustatyti vaikų teisių į saugią aplinką namuose užtikrinimą bei saugios aplinkos kūrimą ir palaikymą, tėvų turimas žinias ir taikomas prevencines priemones kuriant saugią namų aplinką vaikams. Apibendrinama literatūra, kurioje išryškunami teisės aktai, plačiai interpretuojama vaikų teisė, aprašoma saugi namų aplinka bei jos prevencinės priemonės ją

kuriant. Parodomi namų aplinkos pavojai, t.y. kenksmingos medžiagos, galinčios sukelti apsinuodijimus, namų interjeras ir daiktai, keliantys fizinį pavojų vaikui. Tyrimo duomenys leis pateikti švietimui informaciją apie praktines rekomendacijas, sudaryti galimybes rengti prevencines priemones.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, 2 skyriai, išvados ir rekomendacijos, literatūros sąrašas. Darbą iliustruoja 23 lentelių ir 12 paveikslų. Darbo apimtis (be priedų) – 69 puslapiai.

1. TEORINIAI VAIKO TEISIŲ SAUGIAI APLINKAI UŽTIKRINIMO NAMUOSE TAIKANT SOCIOEDUKACINES PRIEMONES ASPEKTAI

1.1. Teisės aktai užtikrinantys vaikų teises saugiai aplinkai

Visi žmonės turi pagrindines teises, kurios visiems yra vienodos, nepriklausomai nuo rasės, odos spalvos, lyties, religijos, kalbos, kilmės, nuomonių, gyvenimo gerovės, gimimo statuso ar gebėjimų. Teisės priklauso visiems žmonėms nuo gimimo, kurios buvo pripažintos visų pasaulio valstybių ir išdėstytos Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje.

Teisės priklauso ne tik suaugusiesiems – vaikai taip pat jas turi, tačiau jie yra maži ir priklausomi, tad suaugusieji ne visada pripažįsta juos kaip asmenis, turinčius savo teises. Netgi Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje išdėstytos teisės ne visada buvo vienodai taikomos vaikams ir suaugusiesiems. Tokia situacija paskatino sukurti žmogaus teisių sutartį, orientuotą į vaikus – tai Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija („Gelbėkit vaikus“ organizacija, 2012).

Jungtinių Tautų Vaiko teisių deklaracija ir Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija – tai du pagrindiniai tarptautiniai dokumentai, kuriuose įtvirtintos vaiko teisės ir laisvės. Pirmiausia 1959 metais Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja paskelbė Vaiko teisių deklaraciją, o po 30 metų priėmė Vaiko teisių konvenciją.

Generalinė Asamblėja paskelbė Vaiko teisių deklaraciją, kurioje yra išskiriama 10 principų, kuriais siekiama užtikrinti vaikų teises ir laisves, kad jos būtų pripažintos ir ginamos teisinėmis bei kitokiomis priemonėmis. Vienas iš pagrindinių minėtos deklaracijos principų skelbia, kad vaikas turi turėti teises ir jomis be jokių išimčių ir skirtumų naudotis. Ne mažiau svarbūs 2 ir 4 deklaracijos principai.

Vaiko teisių deklaracijos 2 principas skelbia, kad vaikui turi būti garantuojama ypatinga apsauga bei suteikiamos galimybės ir sąlygos sveikai ir normaliai vystytis fiziškai, protišcai, doroviškai ir dvasiškai. Tai turi būti užtikrinama įstatymais ar kitokiomis priemonėmis, tačiau svarbiausia atsižvelgiant į vaiko interesus. Minėtos deklaracijos 4 principas užtikrina vaiko teisę sveikai augti ir bręsti, bei turi būti teikiama ypatinga priežiūra ir apsauga (Jungtinių Tautų Vaiko teisių deklaracija, 1959). Taigi, Vaiko teisių deklaracijoje nemažai dėmesio skiriama saugiai vaiko aplinkai, kurioje vaikas vystytųsi ne tik protišcai, tačiau ir fiziškai.

Vaiko teisių konvencijos 3, 6, 19, 24 ir 27 straipsniai labai svarbūs siekiant užtikrinti vaikų teisę į saugią aplinką. Vienas iš svarbiausių konvencijos principų yra nuostata, kad visi veiksmai, susiję su vaikais, turi atitikti geriausius vaiko interesus (3 str.). Konvencijos 6 straipsniu siekiama užtikrinti didžiausią galimybę vaikui gyventi ir sveikai vystytis. Kituose minėtuose

straipsniuose pabrėžiama, kad vaikas turi nepatirti fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimų bei piktnaudžiavimo, o svarbiausia turi būti vaiku rūpinamasi ir prižiūrima. Tėvai ar globėjai turi prižiūrėti vaiko gyvenamosios aplinkos sanitariją ir užkirsti kelią nelamingiems atsitikimams namuose. Taip pat labai svarbu paminėti, kad kiekvieno vaiko yra teisė augti tokiose gyvenimo sąlygose, kokių reikia jo fiziniam, protiniam, dvasiniam bei socialiniam vystymuisi (Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, 1989).

Lietuvoje 1996 metais buvo priimtas Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, kuriame taip pat yra atsižvelgiama į vaiko teisę saugiai aplinkai namuose. Minėto įstatymo 8 straipsnio pirmame punkte yra teigiama, kad vaikui turi būti sudaryta sveika ir saugi aplinka, kad galėtų, kaip teigiama 11 straipsnyje, fiziškai, protiška, dvasiškai, doroviškai vystytis. Tai turi užtikrinti visų pirma tėvai ar kiti teisėti vaiko atstovai, taip pat tuo turi rūpintis valstybės ir vietos savivaldos institucijos. Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 21 straipsnio pirmame punkte pabrėžiama, kad tėvų ar kitų teisėtų vaiko atstovų pareiga auklėti, prižiūrėti ir išlaikyti vaiką, t.y. privalo sudaryti sąlygas vaikui augti, vystytis ir tobulėti.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso trečioje knygoje (2000) yra užtikrinama šeimos teisė. Taigi, 3.155 straipsnio antrame skirsnyje yra teigiama, kad tėvų viena iš teisių ir pareigų yra dorai auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, rūpintis jų sveikata, išlaikyti juos, atsižvelgdami į jų fizinę ir protinę būklę sudaryti palankias sąlygas visapusiškai ir harmoningai vystytis. Taip pat, 3.161 straipsnyje yra numatoma, kad vaikas turi neatimamą teisę gyventi bei sveikai vystytis. Tėvų asmeninių teisių ir pareigų turinys pabrėžiamas 3.165 straipsnyje, kuriame teigiama, kad tėvai turi teisę ir pareigą auklėti savo vaikus ir yra atsakingi už savo vaikų auklėjimą ir vystymą, privalo rūpintis savo vaikų sveikata, jų dvasiniu ir moraliniu ugdymu.

Vaiko apsauga nuo smurto, reglamentuojama Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme (2011). Jame teigiama, kad smurtas – tai asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą.

Vaiko gerovės valstybinės politikos koncepcijoje (2003) viena iš garantuojamų teisių ir galimybių yra minima vaiko teisė gyventi saugioje aplinkoje. Šioje koncepcijoje pateikiamos vaiko gerovės problemos bei įgyvendinimo siekiai. Viena iš pagrindinių problemų yra nestabili socialinė ir ekonominė aplinka, kuri lemia vaikų nepriežiūrą, apleistumą ir smurtą prieš vaikus. Taip pat neretai šeimoje vaikui negarantuojamas saugus, higienos reikalavimus atitinkantis būstas. Siekiant mažinti minėtas problemas, koncepcijoje yra pateikiami ir įgyvendinimo siekiai: vaikas neturi patirti skurdo, kuris suprantamas kaip esminių poreikių (visaverčio maisto, saugių nuolatinių namų, drabužių, ugdymo priemonių ir sveikatą palaikančių paslaugų) patenkinimo trūkumą ar socialinę atskirtį, galimybių realizuoti įgimus gebėjimus atėmimą ir bejėgiškumą

prisitaikant prie besikeičiančių sąlygų. Konceptijoje teigiama, kad valstybė imasi priemonių ir apsaugo vaiką, jeigu vaikas patiria fizinę žalą ar išnaudojimą dėl suaugusiųjų, tėvų, globėjų ar specialistų veiklos arba neveikimo, taip pat jeigu yra pakankama rizika, kad tokia žala gali būti padaryta.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija patvirtino Vaiko gerovės 2013-2018 metų ir Nacionalinę smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2011-2015 metų programas. Vaiko gerovės programos (2012) paskirtis – kurti vaiko gerovę užtikrinančių paslaugų ir priemonių sistemą, kuri sudarytų palankias sąlygas vaikui augti saugioje šeimos aplinkoje ir gauti reikiamą pagalbą. Nacionalinės smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams programos (2011) priemonės skiriamos vaikams, kurie gali nukentėti ar jau nukentėjusiems nuo psichologinio, fizinio, seksualinio išnaudojimo bei apleistumo.

Apibendrinant galima teigti, kad vaikų teises į saugią aplinką gina ne tik deklaracija, konvencija, įstatymai, tačiau yra tvirtinamos įvairios programos, kad būtų kuo mažiau vaikų teisių pažeidimų, o svarbiausia, kad būtų užtikrintos vaikų teisės.

1.2. Vaikui saugios aplinkos samprata ir turinys

„Saugus“ tai tas žodis, kurį mes siejame su šeima, artimaisiais, o galiausiai ir su namais. Namuose jaučiamės mylimi, saugūs ir laimingi, nes mūsų niekas negali nuskriausti. Saugi aplinka dažniausiai suprantama, kaip aplinka, kurioje mums nieko blogo negali nutikti, tačiau ši nuomonė yra klaidinga. Vaikams būnant saugioje aplinkoje, t.y. namuose, visur tyko pavojai. Didelė atsakomybė tenka tėvams, o ypač auginantiems ikimokyklinio amžiaus vaikus, kadangi jie jūdrys, smalsūs, besidomintys bei susipažįstantys su juos supančiais daiktais ir visa namų aplinka. Taip pat pavojų gali kelti šeimos nariai, giminaičiai bei kiti žmonės.

Remiantis L. Jovaiša (2007), aplinka – tai žmogaus ugdymo veiksnys, kurį sudaro gamtinių, geografinių, klimatinių, socialinių, kultūrinių sąlygų visuma, kurioje gyvena individas ar žmonių grupė; tai ekologinė terpė, su kuria sąveikauja individas ar grupė. Tiksliau aplinka yra apibūdinta lietuvių kalbos žodyne (1968), kur teigiama, kad aplinka – tai socialinės-buitinės sąlygos, kuriose gyvena žmogus.

Vaikams saugios aplinkos sukūrimas yra dinamiškas procesas, kuris apima aktyvų dalyvavimą visų bendruomenės sektorių – asmenis, šeimas, vyriausybės ir nevyriausybės organizacijas bei bendruomenės grupes. Atsakomybės pasidalinimas už rūpinimąsi ir vaikų apsaugą, padeda vystyti stipresnę, labiau skirtą vaikams bendruomenę, kuri nustato pažeidžiamus vaikus bei padeda vaikams, kurie buvo apleisti ar jais piktnaudžiaujama, siekiant užkirsti kelią tolimesnei vaikų žalai. Vaikams reikalinga tokia aplinka, kuri ne tik sumažina rizikos ar pavojaus

galimybę, tačiau kurioje vaikas jaučiasi saugus, gerbiamas, vertinamas ir skatinamas pasiekti savo potencialą (Department for Education and Child Development, 2012).

Norint sukurti saugią, vaikui pritaikytą namų aplinką, svarbiausia peržvelgti visus namuose esančius daiktus, įvertinti, kas gali kelti grėsmę vaikui, ir tai pašalinti. Kaip teigia A. Vingras ir V. Černiauskienė (2012), aplinką reikėtų apžvelgti atsitūpus ar atsiklaupus – iš vaiko žvilgsimo lygio. Patartina gerai apžiūrėti ir pertvarkyti visą butą, o jei tai namas ir pagalbines patalpas, t.y. kiemą, rūšį ir garažą. Nemažiau svarbus tėvų budrumas, kadangi net sukūrus saugią aplinką vaiko joje negalima palikti vieno. Jeigu tėvai viską apgalvojo ir įvertino, nuspėti vaiko landumo ir išradingumo bei visų situacijų, kurioje jis gali atsidurti, neįmanoma. Vaiką nuo mažens reikia mokyti saugumo, griežtai drausti dėti į burną ne maistą – augalus, grybus, žemes bei smėlį; kad negalima liesti degtukų, nes ugnis degina.

Kad vaiko saugios aplinkos kūrimo priemonės būtų veiksmingos, jos turi būti vykdomos aukščiausiu valstybės lygiu. Valdžios atstovus tą daryti įpareigoja Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, kurios 31 straipsnyje sakoma, kad „kiekvienas vaikas turi teisę ilsėtis ir žaisti saugioje aplinkoje, atitinkančioje jo amžių“. Įtvirtinti vaiko teises privalo atitinkami įstatymai, numatantys sankcijas už jų nevykdymą (Strukčinskienė, 2002).

Taigi, tėvai turėtų būti itin budrūs saugant vaikus nuo kritimo, iškritimo pro langą, nudegimo ir nusiplikymo, atsitiktinio apsinuodijimo medikamentais ir cheminėmis medžiagomis.

1.2.1. Socialinės-kultūrinės aplinkos tinkamumas vaikui

Žmogaus raida nuolatos keičiasi, nuo vaisiaus užsimezgimo moters iščiose iki senatvės, fiziškai, psichiškai ir socialiai. Būsimu vaiku reikia pradėti rūpintis jau prenataliniu laikotarpiu. Kiekvienoje prenatalinėje stadijoje vaisiaus raidą veikia genetiniai ir aplinkos veiksniai. Remiantis M. Furst (1999), vaiko organizmą nėštumo metu gali smarkiai pažeisti nelaimingi atsitikimai, ligos, vaistai, narkotikai, alkoholis bei rūkymas. Vaisiaus organizmas jautriausias cheminiam ir fiziniam poveikiui.

Kūdikiai – socialinės būtybės jau nuo pat gimimo. Iš pat pradžių naujagimis ir tėvai bendrauja akimis, prisilietimu šypsena ir balsu. Iš to kylantis socialinis elgesys skatina kūdikių savivokos formavimąsi. Tarp ankstyvų socialinių reakcijų yra išskiriama meilė, baimė, agresija, tačiau pirmasis ir stipriausias yra meilės ryšys (D. G. Myers, 2000). Naujagimis neatsineša jokios socialinės patirties, tačiau jau pirmaisiais gyvenimo mėnesiais vaikas junta stiprų poreikį bendrauti su tėvais, aplinkiniais žmonėmis, todėl artimiausių šeimos narių įtaka vaiko asmenybei neginčytina. Vaikas kasdien regi aplink save realią tikrovę ir pats joje dalyvauja, šeimos nariai (tėvai, vyresnieji broliai ar seserys, seneliai ar močiutės) vaikui atskleidžia pačius įvairiausias

elgesio pavyzdžius, savotišką žodžių, gestų ir manierų puokštę (Burvytė, 2012). Metams bėgant vaikas ima tyrinėti tolimesnę aplinką. Tėvams reikėtų skatinti vaiką bendrauti su aplinka, nors nusivylimų jis neišvengs. Ne viskas iš pirmo karto pavyksta, svarbiausia, kad vaikas neišsigastų pirmojo nusivylimo.

Remiantis A. Juodaityte (2003), vaikystės periodas, pirmasis žmogaus psichikos raidoje ir socialiniame jo tapsme, visuomenėje įgyja ypatingą reikšmę todėl, kad vaikai kaip socialinė grupė savo amžiumi yra jauniausi ir socialiai nesavarankiški. Dėl socialinės patirties stokos ir galimybių ateityje tapti savarankiškais socialiniais individualais ar socialinių grupių nariais, vaikai yra visiškai priklausomi nuo suaugusiųjų, kurie apsisprendžia dėl vienokių ar kitokių vaikų gyvenimo ir ugdymo sąlygų, taip pat jų psichinės, socialinės, kultūrinės raidos krypties. Ugdant vaikus galima suformuoti ištisą kartą socialiai visaverčių ar ne visiškai visaverčių žmonių.

Socialinė-kultūrinė aplinka, kurioje vaikas auga (gyvena), labai svarbi tolimesniam vaiko vystymuisi. Remiantis L. Makavičiene (2008), J. Piaget atskleidžia, kaip vaikai perima patirtį iš juos supančios aplinkos ir tos aplinkos padedami formuojasi subjektyvią pasaulio sampratą. Patyrimo kaupimas susipažįstant su aplinka bei mąstant – tai kognityvinė vaiko raida. Ši asmens raida susijusi su psichologine adaptacija, kurios ypatumai yra pastebimi asmens socialiniuose santykiuose.

Labai svarbūs geri santykiai tarp vaiko ir artimųjų, jų plėtojimas bendraujant, sąveikaujant su tolimesne jį supančia aplinka. Jeigu vaikas auga nepalankioje aplinkoje, tai turi įtakos jo emocinei savijautai, neskatina mokytis, sveikos gyvensenos, komunikavimo ir kitų kompetencijų formavimosi, taip pat neigiamai įtakoja savęs vertinimą. Todėl, kaip teigia A. Juodaitytė (2003), vaikystėje socializacija negali būti siejama vien tik su bendraisiais žmogaus socializacijos procesais, kuriuos lemia bendroji visuomenės raida, kultūros ir civilizacijos pasiekimai. Reikia atsižvelgti ir į specifines, individualias, vaiko raidos ypatybes, kurios atsiskleidžia vaikui sąveikaujant su pačia artimiausia aplinka, t.y. šeima ir artimaisiais žmonėmis.

Didelę įtaką vaiko socialinei-kultūrinei aplinkai turi socializacija, kadangi ji prasideda nuo gimimo ir tęsiasi visą gyvenimą. Įvairiai socializacija apibūdinama skirtingų autorių. Kaip teigia A. Juodaitytė (2003), bendriausiais bruožais socializaciją galėtume apibūdinti kaip visuminę aplinkos įtaką, kuri sudaro sąlygas vaikui dalyvauti visuomenės gyvenime, suvokti jos kultūrą bei atlikti tam tikrus socialinius vaidmenis. R. M. Berns (2009) socializaciją apibūdina kaip procesą, kurio metu individai įgyja žinių, įgūdžių ir išsiugdo charakterio bruožų, leidžiančių jiems tapti visaverčiais grupės ir visuomenės nariais. Pasak G. Kvieskienės ir V. Indrašienės (2008), socializacija – tai procesas, kurio metu visuomenės kultūra mikroaplinkos ir makroaplinkos sąlygomis perduodama vaikams, siekiant formuoti iš kūdikio individualybę, paklūstančią tam tikroms kultūros tradicijoms ir socialinėms normoms.

Apibendrinant pateiktus socializacijos apibrėžimus, galime teigti, kad socializacija – tai prisitaikymas prie aplinkos, turint tam tikrą socialinį vaidmenį ir tuo pat metu įgyjant reikiamų žinių, įgūdžių bei elgesio normų. Kaip pastebėjome, su socializacija labai susijusi ir kultūra, kadangi skirtingose žmonių kultūrose, skirtingai vyksta ir socializacija, tačiau tam įtakos turi ir socialinė aplinka. Taigi, remiantis R. M. Berns (2009), kultūra – tai išmoktas elgesys, kurį sudaro žinios, įsitikinimai, menas, elgesio normos, įstatymai, papročiai bei tradicijos, būdingi socialiniai aplinkai, kurioje vaikas auga. Aplinkinių žmonių sociokultūriniai lūkesčiai daro įtaką vaiko elgesiui ir laiduoja, kad jis prisitaikys prie nustatytų papročių.

Su socializacija susijusi ne tik kultūra, socialinė aplinka, tačiau svarbų vaidmenį atlieka vaikų auklėjimas. Remiantis S. Burvyte ir R. Ilgūniene (2012), „vaikų auklėjimas – tai žmogaus socializavimas formuojant veiklos bei elgesio motyvaciją ir charakterį. Dėl jo žmogus išmoksta mąstyti, jausti ir elgtis pagal savo aplinkos reikalavimus. Toks žmogus vadinamas išauklėtu. Auklėjimą šeimoje galima suprasti kaip asmenybės ugdymą, jos prigimties plėtojimą, dorinimą“. Autorės išskiria auklėjimo šeimoje tikslus, kurie padės tėvams užtikrinti tinkamą socialinę-kultūrinę aplinką vaikams: garantuoti visapusišką vaiko fizinį vystymąsi; ugdyti nuolatinio mokymosi motyvus; supažindinti su visuomenės elgesio normomis; formuoti estetinį suvokimą, pagarbą tautos tradicijoms, simboliams; supažindinti su kultūra, menu, rekreacijos būdais; ugdyti komunikacinius gebėjimus; ugdyti teigiamą požiūrį į šeimą, šeimyninius santykius; ruošti savarankiškam gyvenimui ugdant kūrybiškumą ir bendradarbiavimą šeimos gyvenime bei pasitinkant gyvenimo sunkumus ir problemas.

Nuo mažens vaikui turi būti sudaryta palanki ir tinkama socialinė-kultūrinė aplinka, kadangi kokį pavyzdį ir elgesio modelį vaikystėje vaikas gaus iš tėvų, tikėtina, kad suaugęs elgsis taip pat. Taipogi tinkama aplinka vaikui, skatins teigiamų įgūdžių lavinimąsi, norą mokytis, bei vystytis ir tobulėti. Vaikas nebus užgožtas ar užsisklendęs savyje, norės bendrauti su aplinkiniais žmonėmis. Kaip teigia I. Leliūgienė (2003), vertybių orientacijų pasikeitimas visuomenėje atsispindi vaikų socializacijos procese. Suaugusiųjų asocialaus elgesio mastai stimuliuoja analogiškus vaikų elgsenos procesus, kadangi vaikai pasižymi identifikavimo gebėjimais.

Siekiant tinkamos socialinės-kultūrinės aplinkos vaikui, R. M. Berns (2009) išskiria šiuos šeimos įsipareigojimus ir funkcijas:

- **Socializacija ir švietimas.** Vaikų auklėjimas yra nenutrūkstamas procesas, kuriame reikia stebėti vaikų elgesį, perteikti vertybes ir moralės normas.
- **Socialinių vaidmenų skyrimas ir autoritetas.** Reikia paskirstyti sprendimų priėmimo teises šeimoje ir nustatyti atsakomybę už jų vykdymą.

- **Ekonominė parama ir pareigos namuose.** Šeimoje turi užtekti pinigų visiems nariams išlaikyti. Reikia užtikrinti vaikams fizinę gerovę, o namus prižiūrėti taip, kad juose būtų saugu ir sveika gyventi.
- **Ugdymas ir emocinė parama.** Šeimoje būtina rūpintis vienas kitu, domėtis vienas kito reikalais, kad būtų palaikoma šeimos narių emocinė gerovė.

Emocinė gerovė vaiko vystymuisi labai svarbi, nes tai turi įtakos tolimesnei vaiko raidai, t.y. kalbai, rašymui, minčių reiškimui ir bendravimui. Remiantis I. Leliūgiene (2003), esant netinkamai vaiko priežiūrai ir materialiniam išlaikymui, poreikių ir interesų skirtumui, susidaro reali grėsmė vaiko psichiniams, fiziniams ir moraliniams nukrypimams. Priežastys, dėl kurių vaikai dažnai šeimose neprižiūrimi: ekonominės sąlygos, išsimokslinimo bei kultūros stoka.

Dėl netinkamos priežiūros šeimoje, išsivysto žiaurus elgesys, to pasekoje atsiranda prievarta darant moralinę, emocinę, psichologinę ar fizinę bei seksualinę žalą. I. Leliūgienė (2003) išskiria šias žiaurus elgesio šeimoje priežasčių prielaidas:

1. Prievarta gali būti socialinio kultūrinio pobūdžio, perimta su auklėjimu ir įtvirtinta išorinio įspūdžio.
2. Žiaurus elgesys gali būti individo neigiamo asmeninio patyrimo rezultatas, kai vėliau susiformuoja moralinis psichologinis pagrindas laikyti tokį tarpusavio santykių tipą universaliu.
3. Ši prielaidų grupė susijusi su „vaikystės traumomis“, su ankstyvos vaikystės neigiamu patyrimu, verčiančiu individą tam tikru būdu pademonstruoti artimiesiems savo vaikiškus kompleksus.
4. Socialinė ir psichologinė dekomensacija verčia ieškoti pakaitinės kompensacijos dėl nepasitenkinimo šeima, įsitvirtinti silpnesniųjų, nesugebančių pasipriešinti ir apginti save sąskaita.
5. Prielaidos susijusios su individų asmeninėmis ypatybėmis, su dominuojančių bruožų hepatrofavimu, tam tikromis charakterio savybėmis, kurios nebuvo kompensuotos laiku adekvačiu auklėjimu.

Remiantis K. Miškiniu (2003), smurtas apibrėžiamas kaip šiurkšti prievarta, fizinės ir emocinės kančios, kurių tikslas priversti savo auką kentėti ir taip įgyti jos atžvilgiu ypatingą galią. Autorius išskiria šiuos psichologinio smurto tipus:

- ✓ **Socialinė izoliacija** – draudimas vaikui su bet kuo bendrauti, draugauti bei nutraukimas normalios socialinės patirties. Taip diegiamas įsitikinimas, kad be smurtininko daugiau niekas neegzistuoja.
- ✓ **Nesiskaitymas** – negarbingas tėvų elgesys, t.y. motina ar tėvas atplėšia vaiko laiškus, skaito dienoraštį, išduoda vaiko paslaptis, tyčiojasi iš ko nors ir pan.

- ✓ **Atstūmimas** – vaiko nevertinimas, nepripažinimas, t.y. neleidžiama vaikui pajusti savo vertės, nepripažįstamas jo reikšmingumas, ir auka yra tik jo priklausinys. Vaikai tarsi „gauna žinią“, kad jis nepageidaujamas, nemylimas, nereikalingas ar blogas.
- ✓ **Menkinimas** – nuolatinis vaiko ar sutuoktinio, jų poelgių, pomėgių, darbų neigiamas vertinimas. Nuolatinis kitų žmogaus poreikių negerbimas, tyčiojimas iš jų, menkinimas didina smurtaujančio asmens pranašumą, jo teisę įžeidinėti.
- ✓ **Teorizavimas** – nuolatinis vaiko ar sutuoktinio gąsdinimas (pvz. neduosiu, neleisiu, išvysiu), pravardžiavimas, baimės aplinkos sukūrimas, manipuliavimas neigiamomis emocijomis, dėl to atsiranda suvokimas, kad pasaulis blogas ir pavojingas.
- ✓ **Ignoravimas** – vaiko nepaisymas, t.y. prie jo neprieinama, su juo nesikalbama, nesitariama ar neklausiama jo nuomonės.
- ✓ **Pavyduliavimas** – kankinamas abejonėmis, liguistas įtarinėjimas, kai vaikas laikomas ne žmogumi, o daiktu. Tai absoliutus kito žmogaus interesų nepaisymas, vaiko jausmų, psichinės būsenos nuolatinė, įkyri kontrolė.
- ✓ **Izoliavimas** – pedantiška kontrolė, kai be paliovos kontroliuojama, ką vaikas skaito, ką daro, su kuo kalba, kur eina, ką žiūri ir pan. taip žmogus paliekamas izoliuotas ir negauna jokio psichologinio stimulo.

Analizuojant išskirtas psichologinio smurto rūšis, labai svarbu pabrėžti, kad kiekvienas tėvų netinkamas poelgis ar besikartojantys neiginiai vaiko atžvilgiu, per didelė kontrolė, gąsdinimai, vaiko kaip asmenybės nevertinimas gali turėti psichologinių raidos pasekmių, kurios atsilieps ateityje. Norint sukurti tinkamą socialinę-kultūrinę aplinką vaikui, pirmiausiai reikia atkreipti dėmesį į tai, kad vaikas jaustųsi ir būtų pilnavertis šeimos ir visuomenės narys. Vaikui turėtų būti sukuriama stabili emocinė aplinka, kurioje jis jaustųsi mylimas, gerbiamas, reikalingas bei pripažintas.

Emocinis smurtas, emocinė prievarta ar emocinė deprivacija – tai nėra kažkoks vienas įvykis, tai yra kasdieniai santykiai, kuriuos labai sunku atpažinti. Visą tai neįvyksta per vieną dieną, tačiau nuolat taip elgiantis su vaiku. Minėtas emocijas prievartas atpažinti iš pokalbio su vaiku labai sunku, tai išduoda vaikų elgesys. R.M. Berns (2009) pateikia emocinės prievartos ir emocinės deprivacijos elgsenos požymius, iš kurių galima spręsti, kad vaikas šeimoje yra psichologiškai traumuojamas (žr. 1 lentelė).

1 lentelė

Emocinės prievartos ir emocinės deprivacijos elgsenos požymiai

Emocinė prievarta	Emocinė deprivacija
Fiziniai sužalojimai palieka randus ir suluošina vaiką, o emocinis žiaurumas gali sužaloti vaiką emociškai, pakeisti elgesį ir intelektinę raidą.	Emocijų trūkumas, kaip ir emocinė prievarta, vaikui palieka skaudžių randų. Ją taip pat sunku atpažinti bei identifikuoti.

Pavienius emocinės prievartos atvejus nustatyti ir atpažinti sunku.	
Elgsenos požymiai	
<ul style="list-style-type: none"> • Užsisklendimas, prislėgtumas, apatija. • Asocialus ir iššaukiamas elgesys. • Kiti emocinės sumaišties ženklai (pvz. pasikartojantys ritmiški judesiai, pernelyg didelis dėmesys detalėms, jokio fizinio ar verbalinio bendravimo su kitais). • Netyčiniai savo elgesio komentarai: „Tėtis visada sako, kad aš blogas“. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nykščio ar lūpos čiulpimas (įpročių sutrikimai). • Nuolatinis varginantis suaugusiųjų dėmesio ir švelnumo siekimas. • Mėginimas nusižudyti. • Asocialus ar destruktivus elgesys. • Miego sutrikimai, trukdymas žaisti, neurotiškumo požymiai. • Elgsenos kraštutinumai (pvz. nuolaidumas-reiklumas, pasyvumas-agresyvumas). • Isterijos, fobijos ir kompulsiniai požymiai.

Pastaba: sudaryta autorės remiantis R. M. Berns (2009).

Psichologinis smurtas ar emocinė prievarta, kaip jau minėjome, žaloja vaikus morališkai bei turi ilgalaikių neigiamų pasekmių ateities gyvenime. Remiantis K. Miškiniu (2003), ikimokyklinio amžiaus vaikams sutrinka mąstymas, jis darosi chaotiškas, nenuoseklus, prislopintas ir nelogiškas. Sutrikus mąstymui, sutrinka ir kalba. Vaikas gali pradėti mikčioti, negali nuosekliai išdėstyti savo minčių, bei pati kalba tampa nerišli. Dar viena iš pasekmių gali būti miego sutrikimai, kurie pasireiškia vaiko kalbėjimu arba rėkimu per miegus, taip pat vaikas sunkiai užmiega, dažnai prabunda. Vaiko šlapinimasis į lovą – viena iš tėvų smurto protrūkio priežasčių. Autoriaus teigimu, mažas vaikas tai labai skaudžiai išgyvena, o visą tai dar labiau paaštrinama, jeigu šeimos nariai ar tėvai dėl to ima pravardžiuoti (pvz. „mižnius“). Dar vienas iš smurto prieš vaikus padarinių – vaiko išsiblaškyimas, baikštumas. To pasekoje pablogėja atmintis, vaikas negali susikaupti, ilgiau išlaikyti dėmesį arba jį paskirstyti, prarandamas pasitikėjimas suaugusiaisiais.

Norint užtikrinti vaikams tinkamą socialinę-kultūrinę aplinką, o ypač apsaugoti juos nuo nepažįstamų žmonių, tėvai turėtų nustatyti ir išaiškinti tam tikras saugumo taisykles vaikams. Remiantis K. Miškiniu (2003), yra išskiriamos šios septynios taisyklės:

1. Jeigu vaikas namie vienas, lauko durys turi būti užrakintos. Vaikai turi suprasti, kad jų negalima atverti nepažįstamiems žmonėms, net jei tai policininkas, paštininkas ar santechnikas.
2. Eiti į mokyklą, pas draugus ar į parduotuvę galima tik iš anksto nustatyto maršruto. Niekada nesėsti į svetimą automobilį, neiti su dėde, jeigu jis nori „ką nors parodyti“, neiti į svetimus namus „kam nors padėti“.
3. Negalima sakyti telefonu, kad tėvelio ar mamytės nėra namie. Geriausias ir tinkamiausias atsakymas: „Jie dabar užimti“.

4. Sugalvokite savo šeimos slaptažodį, išsirinkite lengvai įsimenamą žodį, kuris, ištikus nelaimei, galėtų pakeisti žodžius: „Man pavojus, padėkite“.
5. Vaikas turi žinoti, kam ir kur reikia paskambinti, jeigu kilo koks nors pavojus.
6. Vaikas visada turi tiksliai pranešti, su kuo išeina, kur eina bei kada grįš.
7. Įtikinkite vaiką, kad esant pavojui, jis turi klykti, rėkti, muštis, kandžiotis, meluoti.

Labai svarbu, kad vaikas minėtas taisykles suprastų tinkamai ir jomis remtųsi tik esant pavojui. Vaikai turi suprasti, kad pavojų gali kelti svetimi žmonės. Tinkamas taisyklių supratimas netaps vaikui kasdieniais rėkimo, mušimosi ar kandžiojimosi įpročiais.

Apibendrinant socialinės-kultūrinės aplinkos tinkamumą vaikui, galime taigti, kad svarbiausia yra emocinė aplinka namuose, kadangi šeima – tai pirma ir svarbiausia vaiko socializacijos aplinka. Tai kaip jis joje jaučiasi, kaip su juo elgiamasi, kokį elgesio pavyzdį mato iš tėvų, gali turėti didelę įtaką vaiko ateičiai, t.y. augimui, vystymuisi, psichologinei ir emocinei raidai, bei komunikavime su aplinkiniais žmonėmis.

1.2.2. Saugių namų vaikui aplinkos turinys ir prevencinės sąlygos

Vaiko aplinka – tai tas pasaulis, su kuriuo vaikas nuolatos susijęs, kuriame jis gyvena, patiria įspūdžius, įgyja patirtį bei susidaro sąvokas (Ruzgienė, Petružienė, 2005). Labai svarbu nuo mažens vaikams diegti savisaugos įgūdžius, kadangi daug nelaimingų atsitikimų įvyksta iki šešerių metų. Vaikų saugumui ir sveikatai pavojų kelia nelaimės kelyje, gaisrai namuose, įvairūs elektros prietaisai, cheminės medžiagos, vaistai, augalai, nudegimai, vaikai susižeidžia krisdami.

Remiantis A. Petrauskiene ir A. Zaborskiu (2000), nelaimingi atsitikimai įvyksta dėl šių aplinkybių:

- vaikų prigimtinio judrumo – jie aktyvūs, smalsūs, tyrinėja aplinką;
- pasaulis nėra saugi vieta, taip pat ir namai;
- tėvams sunku numatyti, kaip pasielgs vaikas bet kuriuo momentu;
- vaikai nežino skirtumo tarp to, kas linksma ir kas pavojinga.

Taigi, tėvai nuo mažens vaikus turėtų supažindinti su pavojais namuose, mokyti elgtis atsargiai su tam tikrais daiktais, įrenginiais bei įvertinti kylančią grėsmę. Vaikai turi suprasti kada gali atsitikti nelaimė, o svarbiausia nereikia jų gąsdinti.

Bet kokios rūšies nelaimingi atsitikimai laikomi rizikingi sveikatai vaikystėje. Rizikos ir pavojų suvokimas yra geriausias apsidraudimas nuo pavojų. Daugiausiai nelaimingų atsitikimų įvyksta vaikams griūnant, parkrentant. Kiti dažni nelaimingų atsitikimų tipai yra nudegimai apsiplikymai. Kiekvienas vaikas suvokia skirtingai pavojus, tai priklauso nuo amžiaus,

išsivystymo lygio, temperamento, švietimo sistemos. Tėvai skirtingai bando vertinti pavojus. Dažniausiai jie remiasi vaikystėje susikaupusia patirtimi (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, 2014).

1.2.2.1. Vaistai ir cheminės medžiagos

Kenksmingus valiklius ir kitas medžiagas reikėtų laikyti saugioje, vaikams sunkiai pasiekiamoje vietoje, pavyzdžiui, garaže. Daugelis kenksmingų medžiagų supakuotos nesaugiai, todėl labai svarbu jas padėti vaikams neprieinamoje vietoje, jei galima, užrakinti. Laikyti jas reikėtų gamykliniuose induose, kurių etiketėje surašyta informacija apie indo turinį, gaminio paskirtį, vartojimo būdą ir pan. Jeigu vaikas susižeidė su kuria nors iš kenksmingų medžiagų, labai svarbu, kad medicinos darbuotojai tiksliai žinotų, kokia tai medžiaga (Žilinskienė, Gudžinskienė, 2003).

Vaikai turėtų būti supažindinami su įspėjamaisiais ženklais, kurie naudojami kenksmingų medžiagų etiketėse. Tėvai turėtų paaiškinti ką kiekvienas ženklas reiškia ir parodyti kaip jis atrodo. Remiantis E. Žilinskiene ir V. Gudžinskiene (2003), užrašas „*Nuodai*“ reiškia, kad numirti galima vos paragavus gaminio; „*Pavojingas*“ – gaminys yra toksiškas, greitai užsidegantis arba ardantis audinius, todėl patekęs į akis ar ant odos gali nudeginti. Perspėjimu „*Atsargiai*“ žymimi menkesni pavojai, dažnai trumpai paaiškinant, kad „praryti pavojinga“ arba reikia „saugotis, kad nepatektų ant odos“.

Saugūs namai vaikui – tai nėra tik fiziškai saugi aplinka. Aplink vaiką namuose daug kenksmingų ir pavojingų daiktų, medžiagų bei augalų. Vaistai bei augalai gali būti labai kenksmingi vaiko sveikatai. Labai svarbu namie turėti gerai pasirinktą vaistų atsargų visokiems negalavimams gydyti vietą, tačiau ne mažiau svarbu pasirūpinti, kad šie gaminiai, skirti žmogui pagelbėti, neturėtų atvirkščio poveikio ir nepadarytų žalos, o ypač vaikams. Nuo mažens vaikas turėtų būti mokomas, kad vaistai, visų pirma tai ne saldainiai, juos reikia vartoti tik sergant, kai išrašo gydytojas. Taip pat svarbu akcentuoti, kad vaistus sugirdyti gali tik tėvai, artimi suaugusieji, gydytojai ar medicinos seserys.

Tėvai, norintys užtikrinti saugią aplinką vaikams namuose, turėtų žinoti kaip ir kur reikėtų laikyti vaistus, kad vaikai jų nepasiektų. Remiantis Ch. Elston (1999), pirmasis ir svarbiausias žingsnis – įsitikinti, ar vaikas negali prieiti ten, kur jam nederėtų, t.y. prie vaistų. Tėvai turėtų neišmesti pirktinės vaistų pakuotės, kadangi joje nurodoma tiksli dozavimo norma, tablečių skaičius ar skysčio kiekis pakuotėje, perspėjimas apie šalutinį vaistų poveikį ir tiksli jo sudėtis. Tai gyvybiškai svarbi informacija, jeigu įtariama, kad vaikas prarijo tai, ko nederėtų. Todėl, kaip teigia A. Petrauskienė ir A. Zaborskis (2000), vaikai turėtų suprasti ir žinoti vieną pagrindinę

taisyklę – vaikams savarankiškai imti vaistų nevalia. Tik gydytojas, medicinos sesuo ar tėvai žino, kada ir koks vaistas yra reikalingas, kaip dažnai jį reikia vartoti.

Ne mažiau svarbus dalykas pasirūpinti, kad vaistai vaikui būtų nepasiekiami, o geriausia – rakinami. Spintelė virš kriauklės nėra tinkamiausia vieta vaistams, nes labai dažnai vaikas nuo tualetu gali užlipti ant kriauklės, o nuo jos vaistai jau lengvai prieinami (Elston, 1999).

Tėvai, o ypač mamos, dažnai vaistus laiko piniginėje, tačiau tai taip pat netinkama vieta, kurioje galima juos laikyti. Vaikus labai traukia piniginės ir rankinės, kurių turinį jie nori ištyrinėti pasitaikius menkiausiai progai. Nederėtų vaistų laikyti ant tualetinio arba naktinio stalelio ar virtuvėje ant spintelės. Tėvams minėtose vietose gal ir patogų juos laikyti, tačiau bus taip pat patogų ir vaikams juos paimti.

Remiantis A. Vingru ir V. Černiauskiene (2012), tėvai ypač atidūs turėtų būti, kai namuose daugiau žmonių, pavyzdžiui: svečiuojasi seneliai – jie neretai atsiveža vartojamus vaistus. Taip pat ypatingo budrumo reikėtų ir svečiuojantis su vaiku svetimuose namuose. Reikėtų paklausti šeiminių (ypač jei jie neturi vaikų), ar saugi vieta, kurioje mažyliui leidžiama žaisti, ar ten nelaikomi vaistai arba cheminės medžiagos.

1.2.2.2. Augalai

Kambariniai augalai – tai namų papuošalas. Jie ne tik grynina orą, tačiau skleidžia ir gerą energiją. Atrodo nepaneigsime augalų teikiamos naudos namams ir žmogui, bet jie gali būti labai pavojingi vaikų saugumui ir sveikatai. Tėvai, auginantys ikimokyklinio amžiaus vaikus, turėtų daugiau žinoti apie kambarinius augalus, negu vien mokėti juos prižiūrėti ir auginti ant palangės.

Net maži augalai šviesoje gamina deguonį ir iš aplinkos šalina anglies dvideginį, sugeria kai kurias ore esančias žalingas chemines medžiagas ir dalį jų suardo prie šaknų gyvenantys mikroorganizmai. Kambaryje, kuriame yra gėlių, bakterijų ir pelėsių grybelių būna perpus mažiau nei patalpose, kur gėlių nėra (Vingras, Černiauskiene, 2012).

Išmokusio vaikščioti vaiko smalsumas yra beribis, todėl visos gėlės namuose turėtų būti jam neprieinamos ir pastatytos taip, kad jis negalėtų jų ne tik ant savęs užsiversti, bet ir paragauti. Taip pat tėvai turėtų žinoti, kad po kiekvieno prisilietimo prie kambarinių augalų ar juos apipjaustę, reikia nusiplauti rankas, kad vaikui nesukeltų alergijos ar apsinuodijimo. Kai kurios gėlės gali būti mirtinos, o kituose augaluose esančios medžiagos gali dirginti odą, burną ir liežuvį. Kartais gali išsivystyti skrandžio opa ar atsirasti kvėpavimo sunkumų.

Nuodingų dalių yra net maiste, kurį nuolat valgo ne tik suaugusieji, tačiau ir vaikai. Apsinuodyti galima suvalgius didelį kiekį avokado, rabarbaro ar pomidorų lapų, obuolių ar

kriaušių sėklų, abrikosų, vyšnių, persikų ar slyvų kauliukų arba graikiškų riešutų kevalų. Tėvai, auginantys mažus vaikus, turėtų rinktis nepavojingus dekoratyvinius augalus (Dadd, 2010).

A. Vingro ir V. Černiauskienės (2012) teigimu, miegamajame neturėtų būti jokių augalų, nes tamsoje jie iš aplinkos sugeria deguonį, kuris reikalingas visiems miegantiesiems. Yra vazoninių gėlių, kurios net ir nežydėdamos skleidžia kvapą prieblandoje ar naktį, todėl tokia gėlė gali tapti alergijos priežastimi. Miegamajame nedera laikyti žydinčių ir stipriai kvepiančių augalų, nes jų žiedadulkės gali dirginti kvėpavimo takų ir akių gleivinę. Į aplinką išskiriami eteriniai aliejai gali sukelti slogą, ašarojimą bei alerginę reakciją. Kambariniai augalai turėtų būti lengvai valomais lapais, nes ant jų nusėdusios dulkės taip pat neigiamai veikia kvėpavimą. Mažam vaikui ypač pavojingi kaktusai, nes jų dygliai ilgai dirgina odą, įdurta vieta gali supūliuoti.

Tėvai, auginantys ikimokyklinio amžiaus vaikus, turėtų labai atsargiai rinktis kambarines gėles, kadangi jos gali sukelti įvairius sveikatos sutrikimus, ne tik kvėpavimo, tačiau ir apsinuodijimą. Tėvai turėtų žinoti visų augančių namuose augalų pavadinimus, kad pamatę vaiką, kramsnojantį ko nederėtų, žinotų ką pasakyti medicinos įstaigoje. Taip pat augalai gali būti ir skaudžių fizinių traumų priežastis, todėl jas derėtų laikyti aukščiau, vaikams neprieinamoje vietoje.

1.2.2.3. Elektra ir gaisrai

Elektra plačiai naudojama buityje, ji labai pavojinga vaikams, jei nesaugiai su ja elgiamasi. Vaikai turėtų būti ypač atsargūs, nes dar nesuvokia elektros galios.

Tėvai, auginantys mažus vaikus, turėtų paprašyti profesionalo patikrinti namų elektros įvadų ir laidų būklę. Reikėtų gerai apžiūrėti ar visur reikiamose vietose yra įžeminimas, ar elektros laidai visur išvedžioti tinkamai, ir ištaisyti rastus trūkumus. Vaikui augant reikėtų nuolat tikrinti namų elektros laidų ir lizdų būklę. Elektros lizdus reikia uždengti apsauginiais skydeliais arba užkišti apsauginiais kaištukais, kadangi vaikas gali žūti jeigu sugalvotų elektros lizdą pakrapštyti metaliniu daiktu. Kai namuose yra mažas vaikas, nesaugu naudoti daugiašakius elektros lizdus ir ilgintuvus, tačiau jei vis dėlto jais naudojamosi, reiktų uždėti ant jų specialius apsauginius dangtelius. Jokių elektros laidų negali būti nutiesta po kilimu (Vingras, Černiauskienė, 2012).

Saugaus elgesio įpročiai padeda saugoti sveikatą. Neatsargus elgesys su degtukais žaidžiant tiek namuose, tiek ir gatvėje kelia pavojų sveikatai ir gyvybei, tai grėsmė, kuria nedera rizikuoti. Nuo to ir reikia saugoti vaiką. Budėjimas šalia vaiko neatsitraukiant nuo jo dieną naktį greičiausiai pakenktų ir tėvams, ir vaikui, tai geriausia būtų pasistengti kiekvienuose namuose vienaip ar kitaip vaiką apsaugoti nuo pavojų (Žilinskienė, Gudžinskienė, 2003).

Gaisrą namuose gali sukelti kenksmingi valikliai bei cheminės medžiagos, kadangi jos labai degios. Jeigu vaikas kurią nors iš minėtų medžiagų prineštų prie krosnies, viryklės, vandens šildytuvo, drabužių džiovintuvo ar kito elektros prietaiso, garai gali užsidegti ir sukelti gaisrą ar net sprogimą.

Norint išvengti nelaimingų atsitikimų, susijusių su gaisru namuose, reikėtų vaikus mokyti atpažinti gaisrą. Tai padaryti padėtų, pavyzdžiui, paruošti paveikslėliai apie pavojingas situacijas, įrašyti garsai, kurie vaikus priverstų suklusti, tai galėtų būti degančio laužo traškesys. Kartu reikėtų pamokyti vaikus, kaip elgtis tokioje situacijoje. Remiantis A. Petrauskiene ir A. Zaborskiu (2000), vaikai turi įsidėmėti, kad negalima žaisti arti ugnies, atidengti verdančių ant viryklės puodų, nes galima nudegti karštais garais. Vaikai turėtų žinoti, kad kilus gaisrui, apie tai kaip galima greičiau reikia pranešti kitiems. Taip pat, išeiti iš namų kiek galima ramiau ir uždaryti paskui save duris, kad nepadarytų skersvėjo, nes nuo vėjo ugnis dar greičiau plinta.

Tėvai turėtų ne tik mokyti vaikus kaip apsaugoti nuo gaisro, kaip elgtis gaisro metu, kaip kviesti pagalbą, bet ir užtikrinti priešgaisrinio saugumo reikalavimus namuose. Remiantis C. Гукин, Д. Гукин (2003), namuose turėtų būti įrengti dūmų ir degių dujų indikatoriai, gesintuvas stovėti matomoje vietoje ir sudarytas evakuacijos iš namo gaisro metu planas.

1.3. Namų interjeras ir jo fiziniai pavojai vaikui

Kiekvienuose namuose yra daiktų, kurių vaikui negalima liesti, tačiau juos galima sudėti vaikui nepasiekiamose vietose. Pavyzdžiui, virtuvėje į apatines lentynas sudėti puodus ir keptuves, o į viršutines – dūžtančius indus ir produktus, o į apatinius rašomojo stalo stalčius – senus rūbus, žaisliukus ir kitus „įdomius“ daiktus, kad vaikas galėtų juos tyrinėti, o paskui viską sudėtų atgal (Ruzgienė, Petružienė, 2005). Taigi, norint vaikui sukurti saugią aplinką namuose, labai svarbu neatimti iš jo daiktų, kurie skatina vaiką susipažinti su aplinka. Vaikas turi augti natūralioje aplinkoje, tačiau užtikrinant jos saugumą.

Remiantis Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centru (2013), yra išskiriamos šios pavojaus zonos vaikui: lengvai atidaromi langai, laiptai, aukšti paviršiai, daugybė slenksčių, aštrūs baldų kampai. Mažų vaikų nerekomenduojama ir negalima palikti vienų ant aukštų paviršių, vystymo stalų, lovų ir kitų pavojingų zonų. Mažus vaikus būtina prižiūrėti, o paaugusiems sudaryti saugią aplinką, įrengti langų ir durų į balkoną fiksatorius, kad vaikas vienas negalėtų atidaryti lango, nepalikti inventoriaus, ant kurio vaikas galėtų užlipti vienas, aštrius baldų kampus apsaugoti specialiomis priemonėmis, laiptus aptverti apsauginėmis tvorelėmis.

Tėvai, auginantys ikimokyklinio amžiaus vaikus, turėtų būti ypač atidūs, jei namuose yra laiptai. Ant laiptų vaikų tyko daugybė pavojų. Kaip teigia B. Strukčinskienė (2002), vaikas gali susižeisti įkrisdamas į tarpulauptę, jeigu atstumas tarp apsaugos grotelių per didelis arba grotelė yra išlūžusi. Tarpulauptės turi būti apsaugotomis tvarkingomis grotelėmis, nes vaikas gali įkišti galvą tarp jų. Atstumas tarp grotelių turi neviršyti 10 cm, o aukštis – ne mažesnis kaip 90 cm. Tėvai turėtų užtverti laiptus apsaugine tvorele. Taip pat daug nelaimingų atsitikimų įvyksta kai vaikai persisveria per laiptų turėklą ir nukrenta žemyn, arba nusiridena nuo laiptų. Laiptų kampai ir briaunos turėtų būti užapvalinti ar padengti kilimine danga, kadangi paslydęs vaikas gali kristi žemyn ir susižeisti į aštrius laiptų kampus bei briaunas. Vaikams neturėtų būti leidžiama bėgioti laiptais, nes gali kristi ir traumuoti kojos raiščius, sąnarius ar kaulus. Turėkliuką vaikams patartina įmontuoti prie sienos pusės, kad vaikas eitų ties siena.

Balkonas – dar viena nelaimingų atsitikimų ir skaudžių traumų vieta. Vaiko negalima palikti vieno atvirame balkone, kadangi jis gali iškristi persisvėręs per balkono sienelę ar įkišti galvą tarp apsauginių grotelių. Balkono sienelės aukštis turėtų būti ne mažesnis kaip 1,1 m., o atstumas tarp apsauginių grotelių neturi viršyti 10 cm. Atsargumo priemonių reikėtų imtis nors ir balkonas yra įstiklintas, nes vaikas gali atsidaryti langą, jei nėra įmontuotų lango pravėrimo reguliatorių (fiksatorių), kuris leistų atidaryti langą ne daugiau kaip 10 cm. Balkonas nėra ta vieta, kurioje tėvai galėtų leisti vaikams žaisti su kamuoliu ar mėtyti žaislus, nes gali išdaužti langą ir susižeisti stiklo šukėmis. Taip pat balkone neturėtų būti sunkių baldų, nes vaikas gali užsiversti ant savęs.

Namuose turėtų būti paslėpti visi aštrūs daiktai, kuriais vaikas gali susižaloti – peiliai, žirkklės, ylos, virbalai, viny, darbo įrankiai: grąžtai, pjūklai, atsuktuvai, ir smulkūs daiktai, kuriais gali užspringti. Daiktų, kuriais vaikas gali užspringti ar juos įsikišti į ausis ar nosį, labai daug: karoliukai, monetos, žirniai, pupelės, vaisių sėklos, sagos, smulkios žaislų detalės, riešutai, akmenukai, ledinukai, kramtomoji guma, maži kamuoliukai ir kt. Plastikiniai maišeliai, nors ir nėra smulkūs, taip pat neturėtų patekti vaikams į rankas, kadangi užsimovęs maišelį ant galvos mažylis gali uždusti. Panašų pavojų kelia ir balionai, nes vaikai iki aštuonerių metų gali uždusti nepripūstu ar sprogsiu balionu. Nepripūsti balionai turėtų būti saugomi vaikams neprieinamoje vietoje, o sprogsius reikia tuoj pat išmesti (Vingras, Černiauskienė, 2012).

Namuose vaikams pavojingas ne tik namų interjeras, bet ir aštrūs daiktai, kuriais galima susižaloti, įsipjauti; smulkūs daiktai, kuriais galima užspringti.

1.4. Socioedukacinių priemonių taikymas užtikrinant vaikui saugią aplinką namuose

Tėvams vaiko auklėjimas, auginimas bei ugdymas yra viena iš didžiausių patirčių, kuri gali suteikti džiaugsmo, pasididžiavimo jausmą ir laimę, tačiau tuo pačiu metu reikalauja daug

kantrybės bei gebėjimo susidoroti su nusivylimais. Norėdami užtikrinti vaikams saugią aplinką namuose, visų pirma reikėtų pakeisti teigiamą visuomenės požiūrį į fizines ir kitas žeminančias bausmes bei didinti supratimą, kad tai yra vaiko teisių pažeidimas. Efektyviausia priemonė – vaikų auklėjimas bei ugdymas, o ne jų baudymas. Ilgą laiką vyravo klaidinga nuomonė, kad vaikai mokosi tik dėl patirto skausmo arba gėdos.

Daugelis žmonių tampa tėvais turėdami labai mažai žinių apie tai, kaip vystosi vaikas, todėl dažniausiai yra pasitikima instinktais arba asmenine vaikystės patirtimi, kuri kartais būna neigiami. Stiprūs ir sveiki santykiai tarp vaikų ir tėvų – viena iš efektyvių priemonių, padedančių ugdyti vaiką, norint užtikrinti saugią aplinką namuose. Remiantis „Gelbėkit vaikus“ organizacija (2012), tėvai turėtų vadovautis keturiais principais, kurie turi būti pritaikyti visose bendravimo su vaikais situacijose – ne tik konfliktinėse:

1. Nusistatyti ilgalaikius auklėjimo tikslus.
2. Šiltų santykių su vaiku kūrimas ir elgesio ribų nustatymas visose bendravimo su vaikais situacijose.
3. Supratimas, kaip vaikai galvoja ir jaučia skirtingose situacijose.
4. Orientacija į problemų sprendimą, o ne į bausmes.

V. M. Cez, (1998) teigia, kad kiekvienas vaikas turi mokėti paprašyti pagalbos. Tai būtina ne tik dėl mokymo, bet tai būdas suartėti su tuo kas padeda. Tėvai turėtų modeliuoti tai, kada prašo vaiko padėti jiems įveikti kokią nors užduotį, tuo pačiu duodami vaikui, kad netgi tėvams reikalinga pagalba. Tėvai suteikdami galimybę pasijusti vaikui reikalingu ir tuo pačiu vertingu, įteigia į jo sąmonę tai, kad šeimoje visi turi padėti vienas kitam. Vaikai, kuriems tėvai noriai padeda, nesigėdindami kreipiasi pagalbos į vyresnius .

Kartais vaikų ugdymas vyksta ne tiesiogiai mokant vaikus, o tikslingai bendraujant su jais: kai tėvai atsako į vaikų klausimus, moko juos savigarbos; kai suteikia vaikams galimybę spręsti problemas, parodo, kad vaikai yra kompetentingi. Kai vaikai tiki, kad jie sugeba, jie yra daug geriau pasiruošę susitvarkyti su problemomis ir iššūkiais, su kuriais teks susidurti ateityje („Gelbėkit vaikus“ organizacija, 2012).

Norint užtikrinti vaikui saugią aplinką namuose, visų pirma turėtų būti tinkamas auklėjimas ankstyvoje vaikystėje. Kaip teigia K. Miškinis (2003, p.112), „kiekvienas poveikio būdas, geras ar piktas žodis, gyvenimo sąlygų pakeitimas vaiko psichikoje palieka pėdsakų. Kai stengiamasi nustatyti jaunuolio ar suaugusiojo žmogaus elgesio priežastis, jų ištakų dažniausiai ieškoma vaikystėje. Taigi tėvai turi žinoti, kaip auklėti šio amžiaus vaikus. Aktyvų, judrų, rėkšmingą ar net agresyvų vaiką reikia pamažu, bet nuosekliai pratinti ramiau reaguoti į aplinką. Ramų, lėtą vaiką – aktyvinti, skatinti žaisti judriuosius žaidimus, lavinti reakciją ir kt.“. Jeigu tėvai judriųjų

vaikų nepradės tinkamai auklėti ankstyvoje vaikystėje, vėliau gali būti sunku padėti tinkamus auklėji pagrindus.

Auklėjant ir ugdant vaiką, siekiant geros ir visapusiškos vaiko raidos, tėvai turėtų pamiršti apie bausmes. Remiantis V. M. Cez, (1998), bausmė turi būti priimtina, nežeidžianti. Jeigu tėvai gėdina, rėkia ir fiziškai baudžia, tai atneša daugiau bėdos negu naudos. Tėvai turėtų vengti fizinio bei emocinio poveikio vaikui. Aštrus tonas ar piktas veidas gasdina mažylius, bet niekaip neprisideda prie gerų vaiko manierų ugdymo. K. Miškinio (2003) teigimu, tėvai nerasdami kitų poveikio būdų, baudžia vaiką. Vaikas daug ką daro nenorėdamas blogo, netyčia ir bausti už tai nedera. Reikia turėti galvoje, kad vaikas, kuris nežino už ką yra baudžiamas, pasidaro atžagarus, žiaurus, gali tyčia blogai elgtis. Bausti reikia ne „blogą vaiką“ (užsispyrusį, agresyvų, verksmingą), o šalinti nevykusio tėvų elgesio priežastis: nesutarimus, barnius, per didelį užimtumą ir kt. Nepatartina tuščiai bartis, kartoti „Koks tu negeras!“, „Eik šalin, nemyliu!“ ir pan.

Vaiko savigarba priklauso nuo namų aplinkos, auklėjimas suformuoja tvirtą bei argumentuotą elgesį. Manoma, kad šiltas pozityvus tėvų elgesys padeda vaikui pajusti, būti tikram, kad jis priimamas kaip nusimananti ir vertinga žmogiškoji būtybė. Tvirtas tikėjimas, kuris pagrįstas racionaliais paaiškinimais, suteikia vaikui drąsos rinktis, vertinti savo elgesį lyginant su standartais ir pasitikėti savo priimtais sprendimais. Ir priešingai – tėvams kartotinai naudojant prievartą, vaikui formuojasi menkavertiškumo jausmas – vaikas mano, kad jo elgesys turi būti kontroliuojamas ir jis pats negali efektyviai sau vadovauti (Žukauskienė, 2007).

Drausmei tėvai skiria daugiau dėmesio negu bet kuriam kitam auklėjimo aspektui. Tėvai pergyvena jeigu jų vaikas perdėtai drovus arba jam nesiseka mokykloje, tačiau daug daugiau nerimo kelia vaiko nedrausmingumas. Drausmė svarbi todėl, kad nuo jos labai priklauso kasdieninis šeimos gyvenimas. Kiekvieną kart kilus konfliktui trūksta tėvų kantrybė, jie pradeda šaukti ir sugadina vaikams nuotaiką arba net pravirkdo (Kandall, 2001).

Visos edukacinės priemonės bus efektyvios, jeigu bus tinkamai auklėjami ir prižiūrimi vaikai.

2. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ TEISIŲ SAUGIAI APLINKAI UŽTIKRINIMO NAMUOSE SOCIOEDUKACINIŲ PRIEMONIŲ EMPIRINIS TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar tėvai, auginantys ikimokyklinio amžiaus vaikus, užtikrina vaikų teises į saugią aplinką namuose, pasitelkdami edukacines priemones tėvams ir vaikams. Tyrimas buvo atliktas apklausos raštu metodu, klausimynas sudarytas remiantis teorinės literatūros analize. Parengtos dvi anketos. Viena skirta ikimokyklinio amžiaus vaikus auginantiems tėvams (žr. 15 priedas), o kita – ikimokyklinėje įstaigoje dirbantiems pedagogams (žr. 14 priedas).

Anketa, skirta ikimokyklinio amžiaus vaikus auginantiems tėvams, buvo sudaryta iš kelių blokų. Instrukcinėje anketos dalyje prisistačiau, paaiškinau kuo domiuosi ir kodėl ši tema yra aktuali. Buvo paprašyta jų pagalbos, kad sužinočiau nuomonę man rūpimais klausimais. Taip pat buvo pabrėžiama, kad anketa yra anoniminė bei paprašyta atsakyti į žemiau pateiktus klausimus. Iš anksto padėkota ir paaiškinta kaip žymėti atsakymo variantus. Įvadinės dalies klausimai buvo siekiama išsiaiškinti respondentų demografinius duomenis (lytį, amžių, išsilavinimą, gyvenamąją vietą, vaikų skaičių šeimoje bei ar jie lanko ikimokyklinę ugdymo įstaigą), kitu klausimu išsiaiškinti tiriamųjų žinias apie teisės aktus, užtikrinančius vaikų teises Lietuvoje. Anketą sudarė penki blokai, kuriais buvo siekiama išsiaiškinti saugios aplinkos sampratą ir svarbą, saugios aplinkos kūrimo sąlygas ir prevenciją, apie nelaimingus atsitikimus namuose ir jų priežastis, informuotumą ir žinias apie saugią aplinką vaikams namuose ir apie dalyvavimą konsultacijose bei tėvų pasiūlymai vaikų saugios aplinkos gerinimui. Anketą sudarė 32 klausimai, iš jų 7 atviro tipo.

Anketa pedagogams buvo paprastesnė ir trumpesnė. Instrukcinė dalis panaši, demografiniu bloku buvo siekiama išsiaiškinti tiriamųjų lytį, amžių, išsilavinimą ir darbo stažą. Kiti klausimai buvo apie teisės aktus, saugią aplinką, fizinės namų aplinkos pavojus vaikui, kokie daiktai pavojingiausi vaikui namų aplinkoje, ar pasakoja tėvai arba vaikai apie vaikų nelaimingus atsitikimus namuose, bei paskutiniu klausimu paklausta ar jiems pakanka žinių ir kompetencijų suteikiant informaciją tėvams apie vaikams saugios aplinkos užtikrinimą namuose. Anketą sudarė 9 klausimai, iš jų 4 atviro tipo.

Tyrimo atlikimo laikas. 2014 m. vasario mėn. – 2014 m. balandžio mėn.

Tyrimo vieta. Joniškio miesto ikimokyklinės ugdymo įstaigos.

Tiriamųjų imtis. Joniškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro duomenimis 2013-2014 m. m. ikimokyklinio ugdymo įstaigas lanko 571 vaikas.

Patikimai imčiai gauti naudota matematinė formulė:

$$N = \frac{Nt^2pq}{\Delta^2 N + t^2 pq}$$

N – visumos vienetų skaičius (571);

Pq – maksimali dispersijos reikšmė (0,25);

Δ - numatytos ribinės imties paklaidos dydis (0,05);

T – patikimumo koeficientas (t=2, P=0.95);

Joniškio miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigas lanko 571 vaikas, tai pagal šį skaičių apskaičiuojama imtis:

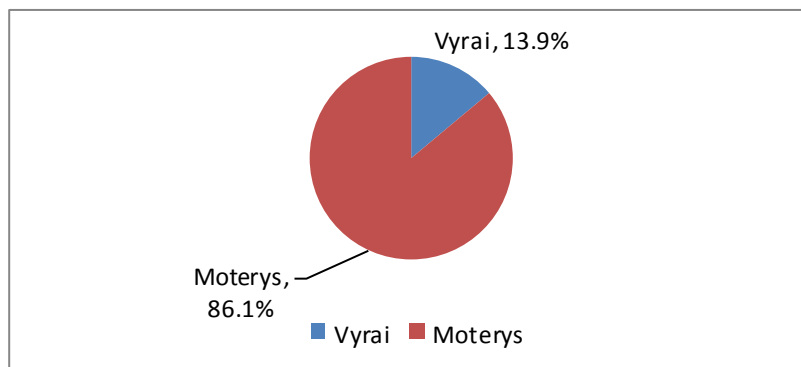
$$N = \frac{571 \cdot 2^2 \cdot 0,25}{(571 \cdot 0,25^2) + (2^2 \cdot 0,25)} = \frac{571 \cdot 4 \cdot 0,25}{(571 \cdot 0,0025) + (4 \cdot 0,25)} = \frac{571}{2,4275} = 235$$

Pagal apskaičiuotą imtį turi būti apklausti 235 tėvai. Joniškio miesto ugdymo įstaigose išdalinta 270 anketų, iš kurių sugrįžo 230.

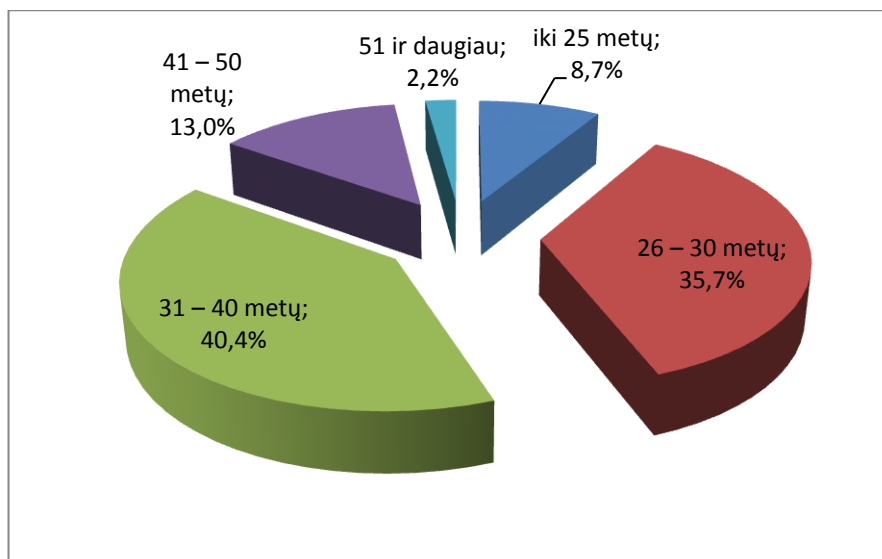
Tyrimo duomenys apdoroti Microsoft Office Excel (2010), SPSS (Statistical Package for Social Sciences 20.0) programinėmis įrangomis. Analizuojant duomenis buvo skaičiuojamas vidurkis (X), standartinis nuokrypis (SD) ir procentinis dažnis. Atviro tipo klausimams analizuoti buvo atlikta turinio (content) analizė.

2.1.1. Žinios apie tiriamuosius

Tyrimo dalyvavo 230 Joniškio mieste gyvenančių tėvų, kurie augina ikimokyklinio amžiaus vaikus. Tėvų pasiskirstymas pagal lytį rodo, kad daugiau apklaustųjų buvo moterų (86,1%). Vyrai sudarė 13,9% (žr. 1 pav.).

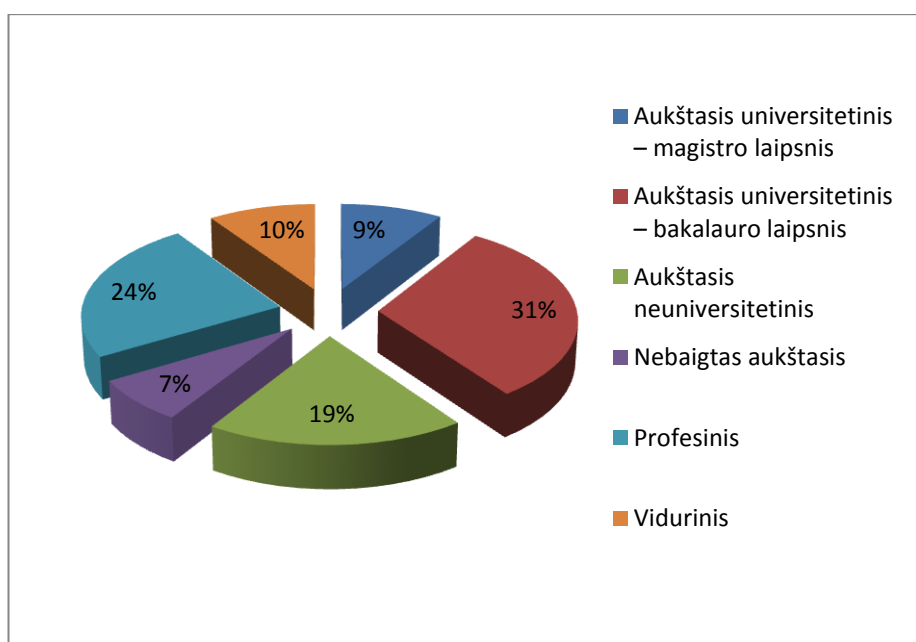

1 pav. Tyrimo dalyvavusių tėvų pasiskirstymas pagal lytį (N=230, proc.)

2 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal amžių (N=230, proc.)

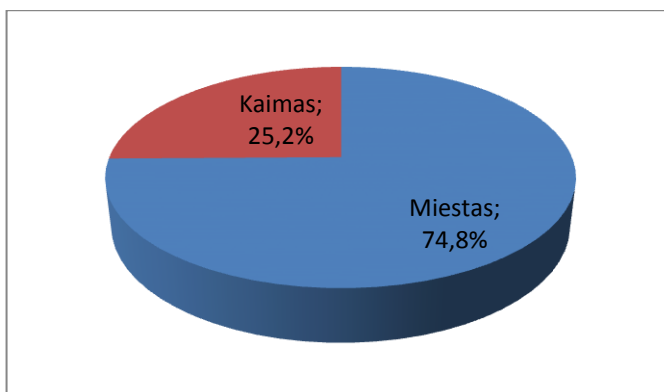
Didžioji dalis tyrime dalyvavusių tėvų buvo 31 – 40 metų (40,4%), o daugiau nei trečdalis 26 – 30 metų amžiaus (35,7%) (žr. 2 pav.). Taip pat nemažai tėvų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus, buvo 41 – 50 metų (13,0%), o mažiausioji dalis, t.y. 2,2% buvo 51 ir daugiau metų amžiaus. Iš gautų duomenų pastebime, kad dauguma ikimokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų yra vyresni nei 30 metų. Jauniausieji tyrimo dalyviai, tėvai iki 25 metų, sudarė 8,7% visų tyrimo dalyvių.

3 pav. Tėvų išsilavinimas (N=230, proc.)

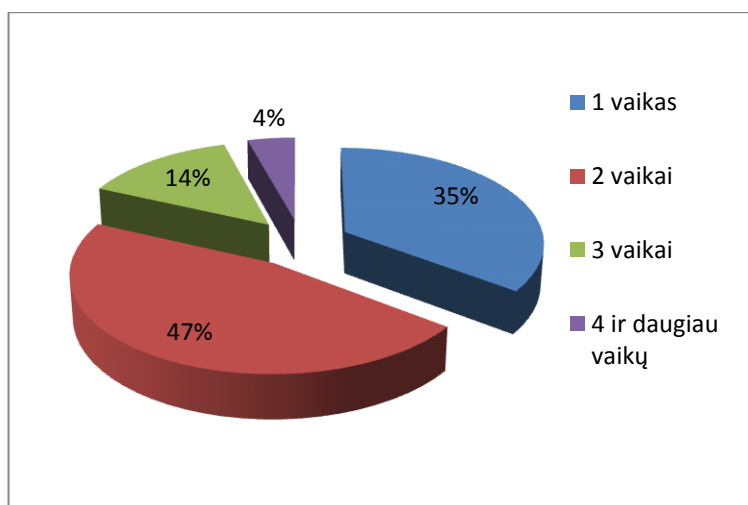
Trečdalis tyrime dalyvavusių vyrų ir moterų turi aukštąjį universitetinį bakalauro laipsnį (31%), o 24% tėvų – profesinį išsilavinimą (žr. 3 pav.). Aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą turi 19% tiriamųjų, o mažiausioji dalis respondentų (7%) yra nebaigę aukštosios mokyklos. Magistro

laipsnį ir vidurinį išsilavinimą turi atitinkamai 9% ir 10% tyrime dalyvavusių tėvų. Taigi, daugiau nei pusė respondentų turi aukštąjį universitetinį ir neuniversitetinį išsilavinimą, o mažesnioji dalis nebaigė aukštųjų mokyklų ir su profesiniu išsilavinimu.

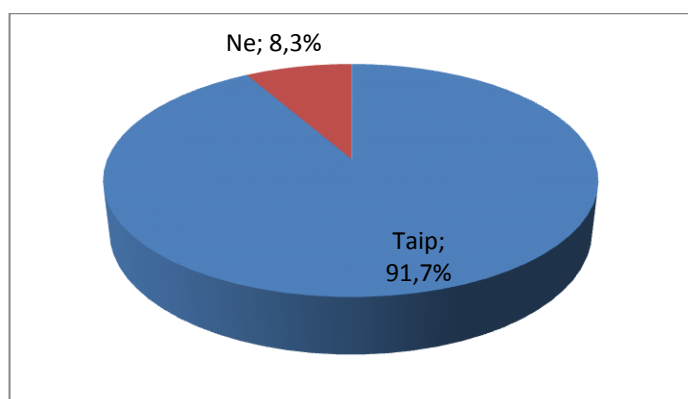
4 pav. **Tiriamųjų gyvenamoji vieta (N=230, proc.)**

Tyriamųjų gyvenamoji vieta yra miestas (74,8%) ir tik ketvirtadalis gyvena kaime (žr. 4 pav.). Didžioji dalis tėvų, dalyvavusių tyrime, augina du vaikus (47%), o mažesnioji – keturis ir daugiau (žr. 5 pav.). Trečdalis šeimų (35%) augina vieną vaiką.

5 pav. **Vaikų skaičius šeimoje (N=230, proc.)**

Dauguma vaikų lanko ikimokyklinę ugdymo įstaigą (91,7%) (žr. 6 pav.).

6 pav. Vaikų ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymas (N=230, proc.)

Apibendrinant galima teigti, kad tyrime daugiausiai dalyvavo 31 – 40 metų amžiaus moterys, turinčios aukštąjį išsilavinimą ir gyvenančios mieste. Šeimos dažniausiai augina du vaikus, kurių daugiausiai lanko ikimokyklinę ugdymo įstaigą.

Taip pat tyrime dalyvavo 20 Joniškio miesto ikimokyklinių įstaigų pedagogų. Iš jų visos buvo moterys (100%). Daugiausiai vyresnio amžiaus, t.y. 51 ir daugiau metų amžiaus (žr. 2 lentelė).

2 lentelė

Pedagogų pasiskirstymas pagal amžių (N=20, proc.)

Pedagogų amžius:	Skaičius	Procentai (%)
31-40 metų	2	10
41-50 metų	8	40
51 ir daugiau	10	50

Daugiausiai tyrime dalyvavusių pedagogų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą (60%) (žr. 3 lentelė). Perpus mažiau – aukštąjį neuniversitetinį, o 5% turi vidurinį išsilavinimą.

3 lentelė

Pedagogų išsilavinimas (N=20, proc.)

Išsilavinimas	Skaičius	Procentai (%)
Aukštasis universitetinis – bakalauro laipsni	12	60
Aukštasis neuniversitetinis	5	25
Nebaigtas aukštasis	2	10
Vidurinis	1	5

Tyrime dalyvavo daugiausiai pedagogų, turinčių 21-30 metų darbo stažą (45%) (žr. 4 lentelė). 5-10 metų ir 11-20 metų darbo stažą turi po 15% tiriamųjų

Pedagogų darbo stažas (N=20, proc.)

Darbo stažas	Skaičius	Procentai (%)
5-10 metų	3	15
11-20 metų	3	15
21-30 metų	9	45
31-40 metų	5	25

Apibendrinant galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirba vyresni pedagogai, tačiau daugiau nei puse turinčių aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

2.2. Tyrimų rezultatai**2.2.1. Tėvų nuomonė apie saugios aplinkos kūrimo sąlygas, veiksnius ir socioedukacines priemones namuose****2.2.2. Žinios apie dokumentus reglamentuojančius vaikų teisių užtikrinimą Lietuvoje**

Tėvai, auginantys vaikus, turėtų žinoti ne tik kaip sukurti saugią aplinką vaikams namuose, bet ir žinoti dokumentus, kurie reglamentuoja vaikų teisių užtikrinimą namuose.

**Dokumentai reglamentuojantys vaikų teisių užtikrinimą Lietuvoje
(N=230, proc.)**

Įstatymai	Skaičius (%)
Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas	5,2
Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija	9,1
Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas	12,6
Lietuvos Respublikos Konstitucija	3,9
Vaiko išlaikymo įstatymas	1,3
Socialinių paslaugų įstatymas	0,9
Bendrieji vaiko teisių apsaugos nuostatai	1,3
Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas	0,9
Nežinau	64,8

Tyrimo metu, tėvų buvo prašoma anketoje įrašyti kokie jų nuomone teisės aktai užtikrina vaikų teises Lietuvoje. Gauti rezultatai pateikti 5 lentelėje. Beveik du trečdaliai tėvų nežino, kokie dokumentai reglamentuoja vaikų teisių užtikrinimą Lietuvoje. Respondentai, kurie žinojo, teigė, kad tai Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (12,6%) ir Jungtinių Tautų vaiko teisių

konvencija (9,1%). Mažoji dalis tėvų teigė, kad tai Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas (5,2%) ir Lietuvos Respublikos Konstitucija (3,9%). Mažiausiąją dalį sudarė Vaiko išlaikymo įstatymas (1,3%), Socialinių paslaugų įstatymas (0,9%), Bendrieji vaiko teisių apsaugos nuostatai (1,3%) ir Apsaugos nuo smurto įstatymas (0,9%).

Tėvų nuomone, vaikų teises Lietuvoje reglamentuoja ir šie dokumentai: „Vaikų teisės aktas“, „Vaikų teisių apsaugos kodeksas“, „Vaiko teisių apsaugos kontrolė“, „Vaikų teisių apsaugos kontrolieriaus įsakymas“, „Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas“, „Vaikų teisės“, „Vaikų gerovės komisija“, „Mokyklų moksleivių taisyklės“, „Vaiko teisių apsaugos kontrolė“, „Policija“, „Vaiko globos organizavimo nuostatai“. Tai rodo, kad tėvai arba nežino tikslių įstatymų pavadinimų, arba jų išvis nežino. Taip pat tėvai minėjo, kad vaikų teisių įstatymais Lietuvoje „Nesidomėjau“.

Apibendrinant galime teigti, kad didžioji dauguma tėvų nežino kokie teisės aktai reglamentuoja vaikų teises Lietuvoje, o tarp žinančių dažniausiai buvo minima, kad tai Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas ir Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija.

2.2.3. Saugios aplinkos samprata ir svarba

6 lentelė

Vaikui saugios aplinkos turinys namuose (N=230)

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Namų higieninės sąlygos	Tvarkingumas	„Vaikui saugi aplinka turi būti tvarkinga..“; „Tvarkinga...“; „... tvarkingi namai.“.
	Švara	„... švaria.“; „... švarūs ... namai.“.
	Erdvės pakankumas	„Turintis savo erdvę, kurioje gali leisti laiką.“; „Vaikui turėtų būti skirta pakankamai erdvės (pageidautina atskiras kambarys).“.
Elektra	Elektros laidai	„... turi būti izoliuoti laidai...“; „Tvarkingi elektros laidai ...“; „Tvarkinga elektros instaliacija.“
	Elektros prietaisai	„Namuose neprieinami vaikams ... elektros prietaisai...“; „... tvarkingi elektros prietaisai...“.
	Rozetės	„Rozetės tokiam aukštyje, kad nepasiektų vaikai.“; „... uždengtos rozetės“.
Namų interjero detalės	Aštrūs kampai	„Turi būti kuo mažiau atsikišusių kampų...“; „... kuo mažiau daiktų su aštriais kampais..“; „Aštrių kampų...“.
	Laiptai	„... grotelės prie laiptų į antrą aukštą...“; „Užtverti laiptai...“.
	Baldai	„Minkšti baldai...“; „Vaiko ūgį ir poreikius atitinkantys baldai.“.
	Buitiniai prietaisai	„Buitiniai prietaisai pastatyti taip, kad nepasiektų vaikas.“;

		„Neturėtų būti palikti buitinių prietaisų ar kitų objektų, kur vaikas galėtų įkišti rankas, kojas, pirštus.“; „... saugūs buities daiktai.“
	Langai	„... įrengti langų fiksatorius...“
	Durys	„...įrengti durų fiksatorius, kad negalėtų atsidaryti.“
Žaislai		„Žaislus pirkti pagal amžių.“
Namų apyvokos daiktai	Aštrūs daiktai	„Aštrių daiktų negali būti ne vietoj padėtų.“; „Namuose neprieinami vaikams aštrūs daiktai...“; „Aštrių daiktų nepalikti...“; „... vaikui nebūtų galimybės susipjaustyti...“; „... aštrių daiktų nepalikimas.“
	Smailūs daiktai	„Nėra smailių daiktų...“; „... smailūs daiktai...“
Kenksmingos medžiagos	Cheminės medžiagos	„Nepasiekiamos buitinės chemijos ... prekės.“ „Chemikalų laikymas nerekomenduojamas.“; „... vaikui nebūtų galimybės prieiti prie nuodingų medžiagų...“; „... užrakinti cheminiai valikliai.“; „Pavojingas priemonės laikyti nepasiekiamoje vietoje.“; „... cheminės medžiagos padėtos taip, kad vaikai nepasiektų“.
	Vaistai	„Nepasiekiamos ... farmacijos prekės.“; „... vaistų saugumas“; „... vaistų nepalikti“; „... vaistai padėti nepasiekiamoje vietoje“; „... užrakinti vaistai...“; „... vaistai ... padėti taip, kad vaikas nepasiektų.“; „... vaistų nepalikimas.“
Sveikatai saugi aplinka	Egzistencinis saugumas	„... vaikas jaučiasi mylimas, laukiamas.“; „Vaikas turi jaustis laimingas...“; „Vaikas šeimoje turi jaustis mylimas, gerbiamas, saugus.“; „Aplinka, kurioje vaikas jaučiasi saugus.“; „Vaikas turi namuose jaustis mylimas ir saugus.“; „Aplinka, kurioje vaikas jaučiasi saugus, gerbiamas.“; „Vaikas jaučiasi mylimas ir saugus.“; „Jis turi jaustis saugus, mylimas.“
	Fizinis saugumas	„... kad neįvyktų nelaimingų atsitikimų“; „Vaikui saugu fiziškai...“; „Aplinka, kurioje nėra smurto“; „... nėra galimybės vaikui susižaloti.“; „Kuri nekelia vaikui ... fizinio skausmo.“; „Saugi aplinka vaikui yra aplinka be fizinio smurto...“; „Aplinka – kurioje vaikas nesusižeistų.“; „Aplinka, kuri užtikrintų vaikui fizinį ... saugumą.“; „... vaiko fizinė gerovė.“; „... , kurioje nesmurtaujama...“; „Kuri nesukeltų fizinių kliūčių.“; „Užtikrinamas fizinis ... vaiko saugumas“; „Kurioje nėra smurto...“; „Aplinka be smurto...“
	Psichinis saugumas	„Tokia aplinka, kurioje vaikas psichologiškai ... yra

		<i>saugus.“;</i> <i>„Sudaryti tėvams aplinką, kurioje vaikui būtų saugu psichologiškai.“.</i>
	Dvasinis saugumas	<i>„Vaikui saugu ... dvasiškai.“.</i>
	Emocinis saugumas	<i>„Kuri nekelia vaikui neigiamo emocinio poveikio..“;</i> <i>„Saugi aplinka vaikui be ... emocinio smurto.“;</i> <i>„Aplinka, kuri užtikrintų ... emocinį saugumą.“;</i> <i>„... vaiko ... emocinė gerovė.“;</i> <i>„Užtikrinamas ... emocinis vaiko saugumas.“.</i>
Suaugusiųjų priežiūra		<i>„... priežiūra.“;</i> <i>„Namuose... nors su vienu suaugusiuoju“;</i> <i>„Vaikui saugu, kai jis namuose su atsakingu suaugusiu.“;</i> <i>„Vaikai saugūs būna tik su tėvais.“;</i> <i>„Kurioje vaiką saugotų tėvai ir artimieji.“;</i> <i>„Kuomet vaikas yra prižiūrimas suaugusių...“;</i> <i>„Kai yra suaugusių priežiūra..“;</i> <i>„Kai vaiką prižiūri suaugęs žmogus.“;</i> <i>„Su suaugusiais.“.</i>
Vaikų saugaus elgesio ugdymas	Saugus elgesys su elektra	<i>„Mokyti elgtis su elektra.“.</i>
	Saugus elgesys su daiktais	<i>„Vaikai turi žinoti kaip elgtis su daiktais ...“.</i>
	Saugus elgesys su žaislais	<i>„Vaikai turi žinoti kaip žaisti, kad nesusižeistų“.</i>
	Ribų nustatymas	<i>„Saugi aplinka vaikui bus tik tada, kada vaikas sužinos kas galima, kas ne.“.</i>
	Mokymas saugotis	<i>„Saugi, kai vaikas mokomas saugotis.“.</i>
	Supažindinimas su pavojais	<i>„Vaikas turi būti supažindinamas su gresiančiais pavojais ir jų pasekmėmis“;</i> <i>„Vaikui reikia paaiškinti, kad gali nutikti nelaimingi atsitikimai ir papasakoti vaikui kaip tada bus.“</i>
Santykiai šeimoje	Darna	<i>„Darni šeima...“;</i> <i>„Vaikas saugus darnioje ... šeimoje.“;</i> <i>„Darnūs santykiai šeimoje...“;</i> <i>„Darnus bendravimas tarp šeimos narių...“.</i>
	Tarpusavio supratimas	<i>„... supratimas vienas kito...“;</i> <i>„... susikalbėjimas...“.</i>
	Meilė ir pagarba	<i>„... meilė ir pagarba šeimoje.“;</i> <i>„Mylintys tėvai, broliai, seserys...“;</i> <i>„... kurioje tėvai myli vaikus.“;</i> <i>„... tėvų meilė..“.</i>
	Atsakingumas	<i>„Abu tėvai atsakingi..“;</i> <i>„... atsakingumas už savo vaiką.“.</i>

Vaikui saugios aplinkos turinys namuose atskleidžiamas per šias kategorijas: „Namų higieninės sąlygos“, „Elektra“, „Namų interjero detalės“, „Žaislai“, „Namų apyvokos daiktai“, „Kenksmingos medžiagos“, „Sveikatai saugi aplinka“, „Suaugusiųjų priežiūra“, „Vaikų saugaus elgesio ugdymas“, „Santykiai šeimoje“ (žr. 6 lentelė). Kategorijos „Žaislai“ ir „Suaugusiųjų

priežiūra“ neturi subkategorijų, tačiau jų turinys atskleidžia, kad tėvai norėdami užtikrinti saugią žaislų aplinką vaikui, turėtų „*Žaislus pirkti pagal amžių*“. Siuaugusiųjų priežiūra svarbi, kadangi „*Vaikui saugu, kai jis namuose su atsakingu suaugusiu*“.

Plačiausiai atskleistos „Namų interjero detalių“, „Vaikų saugaus elgesio ugdymo“ ir „Sveikatai saugios aplinkos“ kategorijos. Namų interjero detalių turinys konkretinamas per „Aštrių kampų“, „Laiptų“, „Baldu“, „Buitinių prietaisų“, „Langu“ ir „Duru“ subkategorijas. Iš jų plačiausiai apibūdinamas turinys „Buitinių prietaisų“ ir „Aštrių kampų“. Norint sudaryti saugią aplinką vaikams, namuose „*Turi būti kuo mažiau atsikišusių kampų...*“, „... *kuo mažiau daiktų su aštriais kampais*...“. Namuose turėtų būti „*Buitiniai prietaisai pastatyti taip, kad nepasiektų vaikas*“, taip pat „*Neturėtų būti paliktų buitinių prietaisų ar kitų objektų, kur vaikas galėtų įkišti rankas, kojas, pirštus*“.

Kategorija „Vaikų saugaus elgesio ugdymas“ atskleidžiama per šešias subkategorijas. Plačiausiai aprašoma „Supažindinimo su pavojais subkategorija“, kadangi „*Vaikas turi būti supažindinamas su gresiančiais pavojais ir jų pasekmėmis*“ ir būtinai „*Vaikui reikia paaiškinti, kad gali nutikti nelaimingi atsitikimai ir papasakoti vaikui kaip tada bus*“.

„Sveikatai saugios aplinkos“ kategorijos turinys atskleidžiamas per penkias subkategorijas („Egzistencinis saugumas“, „Fizinis saugumas“, „Psichinis saugumas“, „Emocinis saugumas“, „Dvasinis saugumas“). Plačiausiai aprašomas fizinio saugumo turinys, kadangi kuriant vaikams saugią aplinką namuose, labai svarbi sveikatai saugi aplinka, o ypač fizinis saugumas. Fizinis saugumas – tai „*Aplinka, kurioje nėra smurto*“, „*(...) nėra galimybės vaikui susižaloti*“, „*(...) vaiko fizinė gerovė*“.

Kategorija „Namų higieninės sąlygos“, atskleidžiama per tris subkategorijas: „Tvarkingumas“ („*Vaikui saugi aplinka turi būti tvarkinga*...“), „Švara“ („... *švarūs ... namai*...“) ir „Erdvės pakankamumas“ („*Vaikui turėtų būti skirta pakankamai erdvės (pageidautina atskiras kambarys)*“).

Galima teigti, kad tėvų nuomone, vaikams saugi aplinka namuose yra tokia, kurioje yra saugios namų interjero detalės (buitiniai prietaisai, langai, laiptai, durys), ugdomas vaikų saugus elgesys (o ypač supažindinama su galimais pavojais) bei sveikatai saugi aplinka.

Ikimokyklinio amžiaus vaikai vis dar susipažįsta su aplinka, tačiau ne tik su daiktine, bet ir žmonių. Vaikai greitai mokosi ir dažniausiai „kopijuoja“ kitus žmones, todėl kuriant saugią aplinką namuose yra labai svarbus kitų žmonių, t.y. bendraujančių su vaiku, elgesio pavyzdys. Analizuojant gautus tyrimo duomenis, išryškėjo, kad svarbiausias yra tėvų elgesys su vaiku ($X=1,0304$; $SD=0,17216$), mažiau svarbus brolių ar seserų rodomas elgesio pavyzdys ($X=1,3087$; $SD=0,65778$) (žr. 7 lentelė). Tėvų nuomone, mažiausiai įtakos kuriant vaikui saugią aplinką namuose turi senelių ir kitų giminaičių rodomas elgesys.

Remiantis S. Burvyte (2012), naujagimis neatsineša jokios socialinės patirties, vaiko asmenybė formuojasi augant. Nuo pirmųjų gyvenimo mėnesių vaikas jaučia stiprų poreikį bendrauti su tėvais ir aplinkiniais žmonėmis, todėl artimiausių šeimos narių įtaka vaiko asmenybei yra neginčytina. Kasdien tėvai, vyresnieji broliai ar seserys, seneliai ar močiutės, bei kiti giminaičiai vaikui atskleidžia pačius įvairiausių elgesio pavyzdžius.

Tėvai daugiausiai laiko praleidžia su vaikais, pirmiausiai vaikai mokosi iš jų, tačiau nemažiau svarbūs yra ir kiti artimi žmonės. Tai kaip jie elgiasi vaikų akivaizdoje, kaip su jais bendrauja, kokius žodžius ar gestus naudoja. Remiantis A. Juodaityte (2003), „vaiko vidinio reguliavimo raidai yra būtinas jo bendravimas su kitais jam svarbiais žmonėmis. Šie asmenys turi įtakos vaiko elgesiui dviem būdais: tuo, ką jie daro, ir tuo, ką jie sako. Taip, pavyzdžiui, motina dažniausiai vaikui tampa pažįstama atlikdama įprastinius veiksmus, kai jį valgydina, rengia, kai siūlo žaislų. Vyresnysis brolis taip pat padeda susidaryti nuomonę apie save tam tikrais savo veiksmais. Jis nuolat mėto kamuolį, laipioja po medžius, dažnai naudoja necenzūrinius žodžius ir kt. Tėvą namuose vaikas mato nuolat meistraujantį, žiūrintį televizorių, vartojantį kitokį žodyną nei vyresnysis brolis ar motina.“. Kaip teigia autorė, įvairia veikla užsiimantys vaikui artimi žmonės yra su juo susiję emociškai, jis dažnai nori daryti tą patį ką ir šie žmonės ir nori būti toks kaip motina, tėvas ar brolis.

7 lentelė

Artimų žmonių elgesio svarba kuriant vaikui saugią aplinką namuose (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Tėvų elgesys su vaiku	1,0304	0,17216
Brolių ar seserų elgesio pavyzdys	1,3087	0,65778
Senelių elgesio pavyzdys	1,5130	0,75767
Kitų giminaičių elgesio pavyzdys	1,7783	0,79763

8 lentelėje pateikti duomenys, kurie atspindi tėvų nuomonę, kodėl saugi šeimos aplinka yra svarbi vaikui. Vienas iš pagrindinių prioritetų tėvams yra saugi šeimos aplinka užtikrinanti emocinę gerovę (X=1,0739; SD=0,32200) ir vaiko fizinę vystymąsi (X=1,2043; SD=0,56613). Tėvai turi užtikrinti teigiamą vaiko emocinę ir fizinę raidą šeimoje. Fizinis ir emocinis vaikų saugumas yra pagrindas siekiant auklėjimo tikslų, gerų bei stiprių santykių tarp vaikų ir tėvų. Kaip teigia organizacija „Gelbėkit vaikus“ (2012), yra nemažai būdų, kuriais tėvai gali užtikrinti vaikų emocinę gerovę: parodydami vaikams, kad jie yra mylimi, net ir tada, kai daro kažką blogai; paguosdami vaikus, kai jie jaučia skausmą ar bijo; išklaUSDami vaikus; pažvelgdami į

situaciją vaiko akimis; žaisdami su vaikais; juokdamiesi kartu su vaikais; palaikydami vaikus, kai jie susiduria su iššūkiais; padrąsindami vaikus, kai jie turi atlikti kažką sudėtingo; pasakydami vaikams, kad jie tiki jais; pripažindami vaiko pastangas ir pasiekimus; parodydami, kad jie pasitiki jais; linksmindamiesi kartu su jais; apkabindami juos; pasakydami: „Aš tave myliu.“

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad vaikui saugi šeimos aplinka svarbi dar ir todėl, kad užtikrina vaiko saugaus elgesio kompetencijų formavimąsi ($X=1,2043$; $SD=0,50064$) bei vaiko socialinį ugdymąsi ($X=1,2739$; $SD=0,51925$). Tėvų nuomone, mažiausiai svarbi saugi šeimos aplinka vaikui dėl papročių bei tradicijų perdavimo. Kaip teigia K. Miškinis (2003), šeimoje per tradicijas perduodama įvairi patirtis vaikams: požiūris į pasaulį bei gyvenimą, tikėjimas, dorovė, elgesio būdas, kultūros vertybės bei socialinių santykių formos. Tradicijų ir papročių pažinimas yra labai reikšmingas šeimos gyvenimui ir vaikų ugdymui.

8 lentelė

Saugios šeimos aplinkos svarba vaikui (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Užtikrina vaiko fizinį vystymąsi	1,2043	0,56613
Užtikrina vaiko emocinę gerovę	1,0739	0,32200
Užtikrina vaiko saugaus elgesio kompetencijų formavimąsi	1,2043	0,50064
Užtikrina papročių perdavimą vaikui	1,5739	0,78257
Užtikrina tradicijų perdavimą vaikui	1,6000	0,81257
Užtikrina vaiko socialinį ugdymąsi	1,2739	0,51925

Neabejotinai yra svarbi šeimos saugi aplinka vaikui, tačiau tėvai turėtų žinoti ir nesaugios aplinkos daromą įtaką vaikui. Nesaugi aplinka namuose gali įtakoti vaiko ugdymąsi, komunikavimą su aplinkiniais žmonėmis, kompetencijų formavimąsi, neigiamą savęs vertinimą, vaiko socializaciją, fizinį ar psichinį vystymąsi.

Tėvų nuomone, nesaugi namų aplinka labiausiai įtakoja vaiko emocinę raidą ($X=1,2174$; $SD=0,53330$), ugdymąsi ($X=1,2609$; $SD=0,56208$) ir psichinį vystymąsi ($X=1,2957$; $SD=0,60527$) (žr. 9 lentelė). Ikimokykliniame amžiuje vaikų organizme vyksta intensyvus įvairių organizmo sistemų persitvarkymas ir nepalankūs aplinkos veiksniai gali sutrikdyti vaiko raidą ir sveikatą (Dailidienė, Juškelienė, 2000).

Tyrimo duomenys atskleidė, kad mažiau įtakos nesaugi namų aplinka turi vaiko fiziniam vystymuisi ($X=1,2957$; $SD=0,73063$), komunikavimui su aplinkiniais žmonėmis ($X=1,4304$;

SD=0,74876) bei vaiko socializacijai (X=1,4478; SD=0,70207). Tačiau kaip parodė literatūros analizė, nesaugi aplinka namuose turi įtakos visam vaiko vystymuisi (fiziniam, psichiniam, emociniam ir kt.), elgesiui bei socialiniams santykiams. Tiriamųjų nuomone, nesaugi vaikui aplinka namuose mažiausiai įtakos turi vaiko kompetencijų formavimui, neigiamam savęs vertinimui ir moraliniams nukrypimams.

Tėvai teigė, kad neužtikrinta saugi namų aplinka vaikui gali turėti įtakos „*tolimesniam bendravimui augant*“, „*teigiamam ir teisingam aplinkos suvokimui*“.

9 lentelė

Nesaugios aplinkos namuose įtaka vaikui (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Vaiko emocinei raidai	1,2174	0,53330
Vaiko ugdymuisi	1,2609	0,56208
Vaiko komunikavimui su aplinkiniais žmonėmis	1,4304	0,74876
Vaiko kompetencijų formavimui	1,5043	0,79709
Neigiamam savęs vertinimui	1,5261	0,83416
Vaiko socializacijai	1,4478	0,70207
Vaiko fiziniam vystymuisi	1,4261	0,73063
Vaiko psichiniam vystymuisi	1,2957	0,60527
Vaiko moraliniams nukrypimams	1,5913	0,60527

Vaikams pavojų namuose keliančios aplinkos detalės pateiktos 10 lentelėje. Tėvų nuomone, vaikams pavojingiausi yra kieti ir aštrūs daiktai (X=1,2565; SD=0,59790), cheminės medžiagos (X=1,2652; SD=1,2652), elektros prietaisai, laidai, rozetės (X=1,2826; SD=0,62910) bei žaislai (X=1,2957; SD=0,47604). Tai yra daiktai, kurie dažniausiai pasitaiko vaiko aplinkoje, ar net vaikas su jais žaidžia. Mažiau pavojingi vaikui vaistai (X=1,3565; SD=0,68281) bei smulkūs daiktai (X=1,3870; SD=0,62188).

Namų interjeras (langai, laiptai, durys, baldai, buitinė technika), plastikiniai maišeliai, balionai ir namuose auginami gyvūnai yra priskiriami prie vidutiniškai pavojingų vaikams. Tačiau plastikiniai maišeliai ir balionai kelia didelę grėsmę vaikų saugumui ir sveikatai, kadangi vaikai mėgsta su jais žaisti, užsidėti juos ant galvos, o tai gali būti vaikų uždusimo viena iš priežasčių. Namų interjeras taip pat labai pavojingas, o ypač laiptai ir langai. Apie jų keliamus pavojus rašėme literatūros analizės skyriuje.

Mažiausiai pavojingi tėvams atrodo maistas (X=2,2087; SD=1,03642), namuose auginami augalai (X=2,3000; SD=1,09045) bei kiti šeimos nariai, giminaičiai (X=2,5783; SD=1,25049).

Tėvų nuomone, vaikams pavojų namuose taip pat gali kelti „Pašaliniai asmenys, kurie įkyriai vaikšto po butus ir siūlo įvairias reklamas“ ir „Ugnis (degtukai)“.

Apibendrinant galima teigti, kad visos 10 lentelėje pateiktos aplinkos detalės yra kenksmingos vaikui, tačiau vienos mažiau, o kitos daugiau. Visa tai priklauso nuo to, kaip tėvai stengiasi apsaugoti vaiką nuo pavojų užtikrindami saugią aplinką namuose bei nuo pačių tėvų supratimo ir žinojimo apie saugios aplinkos kūrimą ir dedamas pastangas pasinaudoti turimomis žiniomis.

10 lentelė

Vaikams pavojų namuose keliančios aplinkos įvairovė (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Kiti šeimos nariai, giminaičiai	2,5783	1,25049
Namuose auginami gyvūnai	1,9957	0,98237
Namuose auginami augalai	2,3000	1,09045
Vaistai	1,3565	0,68281
Cheminės medžiagos	1,2652	0,60139
Namų interjeras (langai, laiptai, durys, baldai, buitinė technika)	1,6478	0,84231
Smulkūs daiktai	1,3870	0,62188
Kieti ir aštrūs daiktai	1,2565	0,59790
Elektros prietaisai, laidai, rozetės	1,2826	0,62910
Žaislai	1,2957	0,47604
Maistas	2,2087	1,03642
Plastikiniai maišeliai, balionai	1,9565	0,94745

2.2.4. Saugios aplinkos namuose kūrimo sąlygos ir prevencija

Ikimokyklinio amžiaus vaikas turi jaustis saugiai ne tik daiktinėje namų aplinkoje, tačiau ir su žmonėmis. Kuriant saugią aplinką namuose būtina imtis prevencinių būdų siekiant apsaugoti vaiką nuo nelaimių ir pavojų, tačiau tuo pačiu labai svarbu apsaugoti vaiką nuo nepažįstamų žmonių, kurie gali būti labai pavojingi. Vieni vaikai yra linkę bendrauti su visais žmonėmis, net ir nepažįstamais, o kiti – ne. Tačiau visiems vaikams reikėtų aiškinti ir mokyti juos, kad su nepažįstamais žmonėmis, nebendrauti, nekalbėti, niekur su jais neiti ir nieko iš jų neimti.

Prevenciniai būdai užtikrinantys vaikams saugią aplinką namuose bei apsaugantys vaikus nuo nepažįstamų žmonių pateikiami 11 lentelėje. Vienas iš pagrindinių ir svarbiausių prevencinių būdų – aiškinti vaikui, kad negalima sėsti į svetimą automobilį, neiti su dėde ar teta, jeigu jie nori „ką nors parodyti“, neiti į svetimus namus ($X=1,0652$; $SD=0,31010$). Taip pat tėvai teigia, jog moko vaiką, kad lauko durys turi būti užrakintos ir jų negalima atverti nepažįstamiems žmonėms, net jei policininkas ($X=1,0739$; $SD=0,30814$). Tėvams labai svarbu mokyti vaiką, kad ne tik lauko durys būtų užrakintos, bet ir žinotų kur reikia paskambinti jeigu kilo koks nors pavojus ($X=1,0826$; $SD=0,33324$).

Analizuojant gautus tyrimo rezultatus, pastebima, kad tėvai mažiausiai skiria dėmesio tokioms prevencinėms priemonėms kaip esant ypatingam atvejui meluoti užpuolikai ($X=1,5565$; $SD=0,79509$), kandžiotis ir muštis ($X=1,7000$; $SD=0,88732$). Galime daryti prielaidą, kad tėvai bijo jog vaikas visu tuo nepradėtų piktnaudžiauti ir tai taptų blogu įpročiu.

Taip pat tėvai teigia, kad jų viena iš prevencijos priemonių apsaugant vaiką nuo nepažįstamų žmonių yra „*Nebendrauti su svetimais*“.

11 lentelė

Prevenciniai būdai, užtikrinantys vaikams saugią aplinką namuose bei apsaugantys juos nuo nepažįstamų žmonių (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
1. Mokote vaiką, kad lauko durys turi būti užrakintos, ir jų negalima atverti nepažįstamiems žmonėms, net jei ten policininkas.	1,0739	0,30814
2. Aiškinate vaikui, kad negalima sėsti į svetimą automobilį, neiti su dėde ar teta, jeigu jie nori „ką nors parodyti“, neiti į svetimus namus.	1,0652	0,31010
3. Mokote vaiką, kad negalima sakyti telefonu, kad tėvelio ar mamytės nėra namie. Geriausias ir tinkamiausias atsakymas: „Jie dabar užimti“.	1,2304	0,56378
4. Vaikas turi žinoti, kam ir kur reikia paskambinti, jeigu kilo koks nors pavojus.	1,0826	0,33324
5. Įtikinate vaiką, kad esant fiziniam pavojui, jis gali signalizuoti apie pavojų klykdamas ir rėkdamas.	1,3696	0,68543
6. Įtikinate vaiką, kad ištikus ypatingam fiziniam pavojui jis gali pats save apginti jam prieinamomis priemonėmis (muštis, kandžioti).	1,7000	0,88732
7. Įtikinate vaiką, kad esant ypatingam atvejui jis gali meluoti užpuolikai.	1,5565	0,79509

Saugi aplinka ir sveikta – neatsiejami vienas nuo kito. Kaip teigia A. Petrauskienė ir A. Zaborskis (2000), vaikystėje sveikata priklauso nuo šeimos funkcionavimo, kuris susijęs su jos

narių charakteristikomis, t.y. gabumais, kasdienine veikla, įsitikinimais, vertybėmis ir patirtimi. Vaikai, kurie jaučiasi mylimi, vertinami ir glaudžiai susiję su šeima, daug dažniau save vertina teigiamai, turi stipresnę vidinės darnos jausmą.

Tėvams, kuriantiems saugią aplinką vaikams namuose, svarbiausia, kad vaikas jaustųsi saugus ($X=1,0783$; $SD=0,26917$) ir mylimas ($X=1,0829$; $SD=0,27589$) (žr. 12 lentelė). Taip pat teigė, kad „*labai svarbus tėvų požiūris į saugią aplinką*“. Gero emocinio vystymosi pagrindas – saugumo jausmas, kurį vaikas turėtų jausti nuo gimimo. Visi vaikai turi jaustis reikalingi, mylimi bei saugūs (Proškuvienė, 2008).

Analizuojant aplinkos sąlygų svarbumą vaikui, pastebima, kad tėvams svarbiausios yra socialinės ($X=1,4261$; $SD=0,56939$) ir buitinės ($X=1,5652$; $SD=0,56275$) sąlygos. Mažiausiai dėmesio skiriama kultūrinėms sąlygoms. Kaip teigia A. Ruzgienė ir S. Petružienė (2005), svarbiausią reikšmę vaiko vystymuisi turi aplinka, o ypač socialinė.

Kuriant vaikams saugią aplinką namuose yra svarbu mažinti riziką ir pavojų patirti apsinuodijimus ($X=1,3478$; $SD=0,58427$), šiek tiek mažiau – traumas ($X=1,4696$; $SD=0,86486$). Mažiausiai aktualu užtikrinti galimybes, kad vaikas nepasiliktų vienas namų aplinkoje ($X=1,6304$; $SD=0,79734$).

Kuriant saugią aplinką namuose, tėvams svarbiausia, kad vaikas jaustųsi saugus ir mylimas, būtų užtikrintos tinkamos socialinės sąlygos ir vaikas būtų ugdomas saugaus elgesio. Tėvai norėtų, kad vaikas nepasiliktų vienas namų aplinkoje.

12 lentelė

Svarbios sąlygos kuriant vaikui saugią aplinką namuose (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Vaikas turi jaustis mylimas	1,0829	0,27589
Vaikas turi jaustis saugus	1,0783	0,26917
Vaikas turi jaustis gerbiamas	1,1957	0,42926
Socialinės sąlygos	1,4261	0,56939
Kultūrinės sąlygos	1,7261	0,69226
Buitinės sąlygos	1,5652	0,56275
Rizikos ir pavojų mažinimas patirti traumas	1,4696	0,86486
Rizikos ir pavojų mažinimas patirti apsinuodijimus	1,3478	0,58427
Apsaugoti vaiką nuo nepažįstamų žmonių	1,4261	0,56167
Vaiko saugaus elgesio ugdymas	1,2957	0,47604
Galimybės užtikrinimas vaikui nepasilikti vienam namų aplinkoje	1,6304	0,79734

Nesaugiai padėti vaistai, kosmetikos priemonės, odos kremai ir pieneliai, vitaminai ar valymo priemonės gali sudominti vaikus, jie norės paragauti, o tai gali sukelti pavojingus sveikatai apsinuodijimus.

Tėvai, norėdami apsaugoti vaiką nuo atsitiktinio apsinuodijimo dažniausiai prieš duodami vaikui vaistus, visuomet perskaito informacinį lapelį, nenori kad būtų viršyta rekomenduojama dozė ($X=1,2478$; $SD=0,68952$) bei laiko kosmetikos priemones, valymo priemones, vaistus, vitaminus ir kt. užrakintas spintose ar dėžutėse, vaikams nepasiekiamoje vietoje ($X=1,3174$; $SD=0,65361$) (žr. 13 lentelė). Retai ant vaikams pasiekiamų spintelių durelių, kuriose yra jiems pavojingų medžiagų, įtaiso apsaugines spynas ($X=1,8957$; $SD=1,00977$) bei perka tik tokius vaistų buteliukus, kurių vaikai negali lengvai atidaryti ($X=2,2783$; $SD=1,12570$).

Tėvai taip pat taiko ir kitas atsargines priemones, tokias kaip „*Informuojame ir kalbame*“, „*Mokome vaiką, kad vaistai, tai ne maistas ir ne saldainiai, ir naudoti juos reikia atsakingai*“, „*Nuo pat ankstyvos vaikystės aiškiname jog nieko negalima imti, pilti, gerti, tepti pačiai nepasitarus, neparodžius tėveliams*“.

13 lentelė

**Atsarginių priemonių taikymas siekiant apsaugoti vaiką nuo atsitiktinio apsinuodijimo
(X, SD) (N=230)**

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Neišimate kosmetikos priemonių, valymo priemonių, vaistų, vitaminų ir kt. iš originalios pakuotės;	1,8391	1,07988
Laikote kosmetikos priemones, valymo priemones, vaistus, vitaminus ir kt. užrakintas spintose ar dėžutėse, vaikams nepasiekiamoje vietoje;	1,3174	0,65361
Ant vaikams pasiekiamų spintelių durelių, kuriose yra jiems pavojingų medžiagų, įtaisote apsaugines spynas;	1,8957	1,00977
Perkate tik tokius vaistų buteliukus, kurių vaikai negali lengvai atidaryti;	2,2783	1,12570
Išmetate visus nepanaudotus vaistus, taip pat tuos, kurių galiojimo laikas pasibaigęs;	3,6174	0,83674
Prieš duodami vaikui vaistų, visuomet perskaitote informacinį lapelį, kad nebūtų viršyta rekomenduojama dozė.	1,2478	0,68952

Vaikų ugdymas šeimoje – tai ugdymo dalis, kuri yra nenutrūkstama ir sudėtinga, reikalaujanti daug atsakomybės ir kruopštumo. Mažiausia klaida, neapsižiūrėjimas ar aplaidumas, ir paaugęs vaikas gali išklysti iš doros kelio.

Tėvams vienas iš pagrindinių ir svarbiausių dalykų ugdant vaiką – garantuoti visapusišką vaiko fizinį vystymąsi ($X=1,0826$; $SD=0,27589$) (žr. 14 lentelė). Ikimokykliniame amžiuje toliau vystosi motoriniai gebėjimai, pasireiškia cikliškų judesių (ėjimo, bėgimo) automatizacija, išmokstama pusiausvyros padėčių ir judesių, pagerėja judesių koordinacija ir apskritai pagerėja fizinis aktyvumas. Be to, didėja vaiko sumanumas, jo judesiai darosi „protingesni“ – labiau pritaikyti prie kintančios situacijos. Vaiko judesių vystymasis yra glaudžiai susijęs su jo somatiniu, fiziologiniu, psichiniu, protiniu ir socialiniu išsivystymu (Owczarek, 2005).

Ugdant vaiką tėvams labai svarbu, kad šeima vaiko gyvenime būtų kaip viena iš pagrindinių vertybių. Tėvų teigimu, jiems svarbu ugdyti teigiamą požiūrį į šeimą ($X=1,1130$; $SD=0,37996$), bendradarbiavimą šeimos gyvenime ($X=1,1435$; $SD=0,40878$) ir teigiamą požiūrį į šeimyninius santykius ($X=1,1652$; $SD=0,41648$). Remiantis K. Miškiniu (2003), šeimoje lemiamą vaidmenį vaidina tėvai, kadangi šeima turėtų būti tobuliausias vaiko auginimo ir auklėjimo institutas, kuriame auklėjimas yra nenutrūkstamas ir nuolat koreguojamas. Vaikas stebi ir perima šeimos gyvenimo būdą, jos narių kultūrą, elgesį, vertybines orientacijas, elgesio normas, veiklos ir bendravimo su kitais būdus. Tinkamai auklėdami vaikus, tėvai išugdo jų darbštumą, sąžiningumą, savarankiškumą, gerumą ir daug kitų vertingų asmenybės bruožų. Tėvų tarpusavio santykiai, požiūris į gyvenimą, darbą, save ir kitus yra nepakeičiama terpė socializuoti ir auklėti vaikus.

Mažiau svarbu ugdant vaiką, tėvams pasirodė ruošimas savarankiškam gyvenimui ($X=1,2087$; $SD=0,46719$), kūrybiškumo ($X=1,2130$; $SD=0,46988$), nuolatinio mokymosi motyvų ($X=1,2261$; $SD=0,46841$) ir komunikacinių gebėjimų ($X=1,2739$; $SD=0,54390$) ugdymas, supažindinti su visuomenės elgesio normomis ($X=1,2783$; $SD=0,49536$).

Analizuojant tyrimo duomenis, pastebima, kad ugdant vaiką tėvams svarbiausios kasdieniniame gyvenime, šeimoje, bendravime su kitais žmonėmis panaudojamos vertybės, kadangi ugdant vaiką šeimos neakcentuoja estetinio suvokimo, pagarbos tautos tradicijoms ir simboliams bei supažindinimo su kultūra. Galime daryti prielaidą, kad tėvų manymu, visų aukščiau minėtų dalykų vaikas išmoks savaime, stebėdamas ir dalyvaudamas šeimos gyvenime.

Holistinis požiūris į žmogų teigia jo biologinio, socialinio psichologinio pradų vienovę. Vaiko asmenybė – tai vieninga visuma, kurioje visos dalys susijusios, priklauso viena nuo kitos. Nė vienos asmenybės savybės negalima ugdyti atskirai, pamiršus visumą. Holistinis ugdymas skatina plėtoti ir derinti įvairias savybes (Ruzgienė, Petružienė, 2005).

Tėvams svarbiausi vaikų ugdymo komponentai (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Garantuoti visapusišką vaiko fizinį vystymąsi	1,0826	0,27589
Ugdyti nuolatinio mokymosi motyvus	1,2261	0,46841
Supažindinti su visuomenės elgesio normomis	1,2783	0,49536
Formuoti estetinį suvokimą	1,3435	0,56020
Formuoti pagarbą tautos tradicijoms, simboliams;	1,4652	0,67785
Supažindinti su kultūra	1,4000	0,58062
Ugdyti komunikacinius gebėjimus	1,2739	0,54390
Ruošti savarankiškam gyvenimui	1,2087	0,46719
Ugdyti kūrybiškumą	1,2130	0,46988
Ugdyti bendradarbiavimą šeimos gyvenime	1,1435	0,40878
Ugdyti teigiamą požiūrį į šeimą	1,1130	0,37996
Ugdyti teigiamą požiūrį į šeimyninius santykius	1,1652	0,41648

Edukacinės priemonės siekiant apsaugoti vaiką nuo nelaimingų atsitikimų pateiktos 15 lentelėje. Tėvai norėdami sukurti saugią aplinką vaikams namuose ir apsaugoti juos nuo nelaimingų atsitikimų, dažniausiai vaikus moko, kad vaistų negalima imti pačiam vaikui ($X=1,0304$; $SD=0,19589$), o į rozetę negalima kišti metalinių ar kitų daiktų ($X=1,0304$; $SD=0,17216$). Taip pat nemažiau svarbu vaikus mokyti, kad vaistus gali paduoti tik mama, tėtis arba medicinos darbuotojas ($X=1,0870$; $SD=0,35130$). Mažiausiai vaikams yra sakoma, kad svečiuose nieko negalima imti ir dėti į burną nepasiklausus tėvų ($X=1,5565$; $SD=0,79509$).

Remiantis A. Vingru ir V. Černiauskiene (2012), tėvai turėtų būti ypač budrūs, kad už-miršę nepalikėtų ant stalo savo vaistų, nes vaiką greitai gali suvilioti spalvota piliulė, kuri atrodo kaip dražė saldainiai. Ypatingo budrumo reikėtų svečiuojantis su vaiku svetimuose namuose. Reikėtų paklausti šeiminių (ypač jei jie neturi vaikų), ar saugi vieta, kurioje mažyliui leidžiama žaisti, ar ten nelaikomi vaistai. Todėl labai svarbu mokyti vaiką neimti ir nedėti nieko į burną nepasiklausus tėvų.

15 lentelė

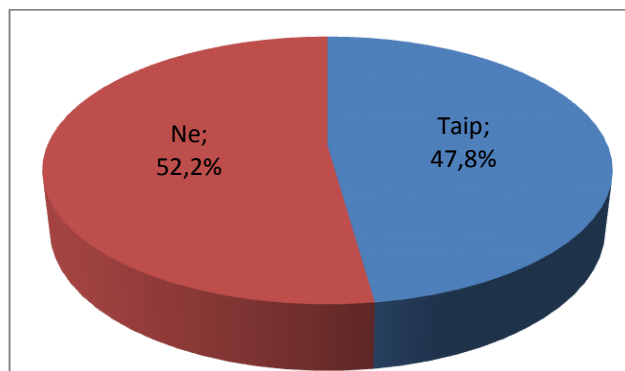
Edukacinės priemonės siekiant apsaugoti vaiką nuo nelaimingų atsitikimų (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Vaistai – tai ne saldainiai.	1,1087	0,44956
Vaistų negalima imti pačiam vaikui.	1,0304	0,19589
Vaistus gali paduoti tik mama, tėtis arba medicinos darbuotojas.	1,0870	0,35130
Svečiuose nieko negalima imti ir dėti į burną nepasiklausus tėvų.	1,5565	0,79509

Negalima skinti gėlių lapų ar žiedų ir dėti į burną.	1,2217	0,47511
Negalima į rozetę kišti metalinių ar kitų daiktų.	1,0304	0,17216

2.2.5 Augalų, kenksmingų medžiagų ir elektros įrenginių saugus naudojimas namuose

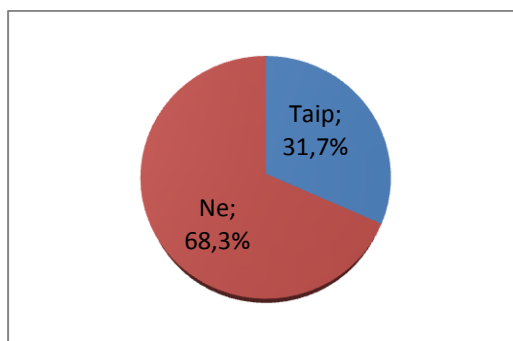
Nemažai pavojų namuose vaikui gali kelti ir augalai. Vaikai gali susižaloti fiziškai ar net apsinuodyti. Kai kurie namuose auginami augalai gali būti toksiški vaikui, todėl labai svarbu žinoti jų pavadinimus. Jeigu vaikas „paragautų“ kokio augalo, nuvykus į medicinos įstaigą gydytojams būtų lengviau nustatyti gresiančias pasekmes ir padėti vaikui. Daugiau nei pusė (52,2%) tyrime dalyvavusių tėvų nežino namuose auginamų augalų pavadinimų (žr. 7 pav.)

7 pav. Namuose augančių augalų pavadinimų žinojimas (N=230, proc.)

Tėvai, žinantys namuose auginamų augalų pavadinimas dažniausiai minėjo šiuos: „*Pinigų medis, Dracena, kaktusai, Fikusas, Orchidėja, Kalankė, Palmė, Rožės, Palergonija, Papartis, Vėzdūnė, Azalija, Sanpaulija, Amarilis, Tulpės, Bambukai, Alijošiu, Kalija*“. Kaip teigia D. Dadd (2010), kai kurios gėlės auginamos namuose gali būti žalingos jas palietus arba vaikui suvalgius vieną lapelį. Kai kurios gėlės gali būti mirtinos. Praryta Azalija gali sukelti ligas, kurias privalo gydyti gydytojai. Kituose augaluose esančios medžiagos gali dirginti odą, burną ir liežuvį, išsivystyti skrandžio opa arba atsirasti kvėpavimo sutrikimų. Į šią kategoriją patenka ir tėvų minėtos Kalijos bei Vėzdūnės. Palietus Amarilį, Fikusą, Palergoniją ar Tulpės svogūnėlį gali išberti odą, o suvalgius gali supykinti, prasidėti vėmimas, viduriavimas bei pilvo spazmai. Pinigų medis, Dracena, kaktusai, Kalankė, Palmė, Sanpaulija – netoksiniai, laikomi nenuodingais, nes ligų simptomų nesukelia. Papartis ir kai kurių rūšių rožės yra laikomi dermatitą sukeliančiais augalais, nes gali išberti odą (Dadd, 2010).

Augalus vaikams neprieinamoje vietoje laiko tik 31,7% tyrime dalyvavusių tėvų (žr. 8 pav.). Daugiau nei du trečdaliai teigia, kad nelaiko jų padėtų aukščiau ar kitaip apsaugodami vaikus nuo galimų apsinuodijimų ar fizinių traumų, kuriuos gali sukelti augalai.

8 pav. **Augalų laikymas vaikams neprieinamoje (N=230, proc.)**

Priežastys lemiančios augalų laikymą aukštai nepasiekiamoje vaikams vietoje namuose pateiktos 10 lentelėje. Priežastys atsiskleidė per šias kategorijas: „Pavojai vaiko sveikatai“, „Pavojai augalams“, „Tinkamos sąlygos augalams“, „Žalingos augalų savybės“. Plačiausiai aprašomos dvi priežastys, t.y. „Augalų pavojai vaiko sveikatai“ bei „Vaiko pavojai augalams“. Iš to galime spręsti, kad tėvams yra svarbu užtikrinti saugią aplinką vaikams namuose, kad nekenktų vaiko sveikatai, bet tėvams taip pat nemažiau svarbu ir apsaugoti augalus nuo vaikų. Siauriau aprašomos priežastys – „Tinkamos sąlygos augalams“ ir „Žalingos augalų savybės“ vaikui.

Viena iš pagrindinių priežasčių kodėl tėvai laiko augalus aukščiau vaikams nepasiekiamoje vietoje yra jų keliami „Pavojai vaiko sveikatai“. Ši kategorija plačiau atsiskleidė per tris subkategorijas („Fiziniai pavojai“, „Biologiniai pavojai“, „Paviršiniai sužalojimai“). Daugiausiai augalai yra pavojingi vaiko sveikatai fiziškai ir biologiškai. Fiziškai augalai pavojingi vaikui ir tėvai juos laiko aukščiau „Kad ... neužsimestų ant galvos“, „Kad ... neužsimestų ant savęs“, „vaikas gali susižeisti“, „Kad neužsigautų“, „Kad nesugalvotų numesti vazoną ant savęs“, „Todėl, kad mažas vaikas nesusižeistų“, „Kad nesusižalotų“. Augalai vaiko sveikatai kenkia keldami ir „Biologinį pavojų“, nes vaikas gali apsinuodyti, paragauti bei suvalgyti augalų lapus, stiebus ar žiedus („Gali būti toksinis poveikis nuskyvus lapą, stiebą ar žiedą“, „Kad vaikai neapsinuodytų“, „Kad nesugalvotų paragauti“, „Kad nesuvalgytų“, „Vaikas gali paimti ir paragauti“, „Neprivalgytų žemių bei lapų“). Mažiausiai pavojų vaikams augalai kelia dėl „Paviršinių sužalojimų“, kadangi vaikas gali tik įsidurti („Kad vaikas ... neįsidurtų“).

Dar viena priežastis kodėl tėvai laiko augalus aukštai vaikams nepasiekiamoje vietoje – „Pavojai augalams“. Ši kategorija atsiskleidė per keturias subkategorijas, iš kurių plačiausios „Augalų laužymas ir skynimas“. Tėvai laiko augalus padėtus aukščiau, „nenulaužtų“. Taip pat „Pavojai augalams“ pasireiškia ir per augalų skynimą. Vaikai mėgsta skinti ir lapus, ir žiedus,

todėl kelia aukštai „Kad neskainiotų“, „kad nedraskytų“. Mažiausias vaiko pavojus augalams yra jų perlaistymas ir numetimas („Kad vaikas augalų nenuverstų“).

Tėvai augalus laiko aukščiau ne tik dėl jų keliamo pavojaus vaiko sveikatai arba vaiko keliamo pavojaus augalams, tačiau ir dėl „Tinkamų sąlygų augalams“ augti („Augalams ten tinkama vieta augti“).

Tėvų nuomone, pati mažiausia priežastis, dėl kurios yra laikomi augalai aukščiau – „Žalingos augalų savybės“. Ši kategorija atsiskleidė per vieną subkategoriją, t.y. „Augalų nuodingumas“ („Todėl, kad visos gėlės yra nuodingos“, „kambarinės gėlės yra nuodingos“).

Galima teigti, kad augalų laikymą aukštai vaikams neprieinamoje vietoje lemia šios priežastys: pavojai vaiko sveikatai, kurie atsiskleidė per fizinius ir biologinius pavojus, bei paviršinius sužalojimus; pavojai augalams, kurie apima augalų laužymą, skynimą, numetimą bei vandens perteklių; tinkamas sąlygas augalams, t.y. vietos ir aplinkos tinkamumas; ir pati mažiausia priežastis – žalingos augalų savybės, iš kurių pagrindinis yra augalų nuodingumas.

16 lentelė

Priežastys lemiančios augalų laikymą namuose aukštai vaikams neprieinamoje vietoje

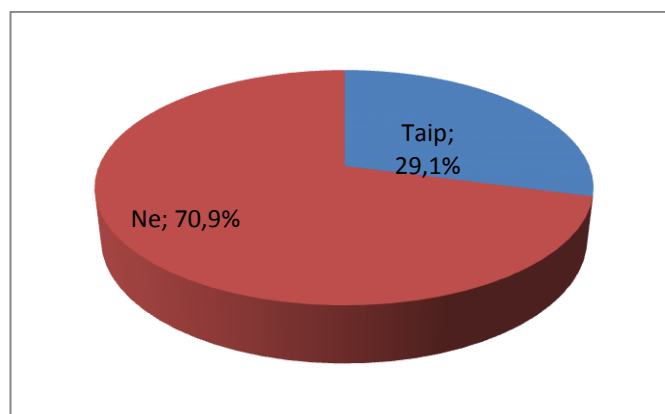
(N=230)

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Pavojai vaiko sveikatai	Fiziniai pavojai	„Kad ... neužsimestų ant galvos“; „Kad ... neužsimestų ant savęs“; „vaikas gali susižeisti“; „Kad neužsigautų“; „Kad nesugalvotų numesti vazoną ant savęs“; „... gali susižeisti“; „Todėl, kad mažas vaikas nesusižeistų“; „Kad nesusižalotų“; „Kad vaikas nesusižeistų“; „Todėl, kad vaikas neužsimestų“; „Kad mano vaikai nesusižeistų“.
	Biologiniai pavojai	„Gali būti toksinis poveikis nuskynus lapą, stiebą ar žiedą“; „Kad neapsinuodytų“; „Kad vaikai neapsinuodytų“; „Kad nesugalvotų paragauti“; „Kad neparagautų“; „Kad nesuvalgytų“; „Vaikas gali paimti ir paragauti“; „Kad nevalgytų“; „Neprivalgytų žemių bei lapų“; „Kad mažas vaikas jų nesuvalgytų, neparagautų“.
	Paviršiniai sužalojimai	„Kad vaikas ... neįsidurtų“
Pavojai augalams	Augalų laužymas	„todėl, kad nenulaužytų“; „Kad nenulaužytų“; „Kad nenulaužytų lapų“; „Nenulaužytų“; „Kad „neskriaustų“ augaliukų“; „Kad vaikas augalų

		<i>nenulaužtų</i> “.
	Augalų skynimas	„ <i>Kad neskainiotų</i> “; „ <i>kad neдрaskytų</i> “; „ <i>Kad neskainiotų lapų, žiedų</i> “; „ <i>neдрaskytų</i> “; „ <i>Kad neskabytų lapų</i> “; „ <i>Kad neskintų</i> “.
	Vandens perteklius	„ <i>Kad neperlaistytų</i> “.
	Augalų numetimas	„ <i>Kad nenuverstų</i> “; „ <i>Kad nenumestų</i> “; „ <i>Kad vaikas augalų nenuverstų</i> “.
Tinkamos sąlygos augalams	Vietos tinkamumas augalui	„ <i>Augalams ten tinkama vieta augti</i> “; „ <i>Nes augalams ten tinkamesnė vieta</i> “.
	Aplinkos sąlygų tinkamumas augalui	„ <i>Augalus laikau taip, kokios jiems reikia sąlygų tinkamų augti</i> “.
Žalingos augalų savybės	Augalų nuodingumas	„ <i>Todėl, kad visos gėlės yra nuodingos</i> “; „ <i>Visos gėlės kambarinės yra nuodingos</i> “; „ <i>Kai kurie augalai nuodingi</i> “.

Vaikus reikėtų apsaugoti ne tik nuo augalų keliamų pavojų, tačiau ir nuo cheminių medžiagų. Visų pirma svarbiausia jų nelaikyti vaikams pasiekiamoje ir prieinamoje vietoje, o antra – supažindinti su įspėjamaisiais ženklais, kurie naudojami kenksmingų medžiagų etiketėse.

Daugiau nei du trečdaliai (70,9%) tyrime dalyvavusių tėvų nesupažindina vaikų su įspėjamaisiais ženklais (žr. 9 pav.). Tik 29,1% respondentų teigė, kad vaikus supažindina su įspėjamaisiais ženklais, esančiais ant kenksmingų medžiagų etikečių.

9 pav. Vaikų supažindinimas su įspėjamaisiais ženklais ant naudojamų kenksmingų medžiagų etikečių (N=230, proc.)

17 lentelė

Elektros įrenginių saugumas namuose (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis
----------	--------------	------------------------

		(SD)
Savo namuose tikrinote (Jūs arba specialistas) ar visur reikiamose vietose yra įžeminimas, ar visur laidai išvedžioti tinkamai;	1,5391	0,87455
Jūs arba specialistas nuolat tikrinote namų elektros laidų ir lizdų būklę;	1,9652	0,95698
Elektros lizdus uždengiate apsauginiais skydeliais arba užkišate apsauginiais kištukais;	1,8217	1,06900
Ar namuose naudojate daugiašakius elektros lizdus ir ilgintuvus?	1,8130	1,05516
Ar Jūsų namuose yra elektros laidų nutiestų po kilimu?	3,3609	1,12736

Tėvai, auginantys ikimokyklinio amžiaus vaikus ir norintys jiems užtikrinti saugią aplinką namuose, turėtų rūpintis elektros įrenginių saugumu. Ne visi tyrime dalyvavę respondentai savo namuose tikrina ar visur reikiamose vietose yra įžeminimas, ar visi laidai išvedžioti tinkamai ($X=1,5391$; $SD=0,87455$) (žr. 17 lentelė). Dar mažiau tėvų elektros lizdus uždengia apsauginiais skydeliais arba užkiša apsauginiais kištukais ($X=1,8217$; $SD=1,06900$). Mažiausiai jų teigė, kad nuolat tikrina namų elektros laidų ir lizdų būklę ($X=1,9652$; $SD=0,95698$). Namuose neturėtų būti naudojami daugiašakiai elektros lizdai ir ilgintuvai, tačiau nemažai tėvų teigė, kad juos naudoja ($X=1,8130$; $SD=1,05516$). Didžiosios daugumos respondentų namuose nėra nutiestų elektros laidų po kilimu ($X=3,3609$; $SD=1,12736$).

18 lentelė

Gaisro atpažinimas (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Paruošiu ir rodau paveikslėlius apie pavojingas situacijas.	2,0043	1,12726
Leidžiu paklaustyti įrašytų garsų, kurie vaiką priverstų suklusti, pvz.: laužo traškesys.	2,6696	1,18005
Manau, kad tai tik laiko gaišimas	3,6000	0,85957

Namuose vaikams pavojų gali kelti ne tik elektros įrenginiai ir jų instaliacija, tačiau ir kilęs gaisras. Ne visi tėvai moko vaikus kaip atpažinti gaisrą. Respondentai dažniausiai paruošia ir rodo paveikslėlius apie pavojingas situacijas ($X=2,0043$; $SD=1,12726$), o žymiai rečiau leidžia paklaustyti įrašytų garsų, kurie vaiką priverstų suklusti, pvz.: laužo traškesys ($X=2,6696$; $SD=1,18005$) (žr. 18 lentelė). Taip pat buvo manančių, kad tai tik laiko gaišimas, nors didžioji dalis tyrime dalyvavusių tėvų su tuo nesutinka ($X=3,6000$; $SD=0,85957$).

Tėvai vaikus moko atpažinti gaisrą ir kitokiomis priemonėmis: „*Vaikui rodome video su įvairiom situacijom*“, „*Yra kitokių metodų ir priemonių, pvz. pasakos, filmukai ir t.t.*“, „*Per*

televizorių galima parodyti ir paaiškinti, kas vyksta“, „Tiesiog kalbi su vaikais, kad ugnis pavojinga, ir gali skaudėti labai, jei neatsargiai elgsis“, „Žiūrime policininko Amsio įrašus (pamokėles)“. Taip pat tėvai teigė, kad „Nepagalvojom apie tokią galimybę“, „Gyvenimas išmokys“.

2.2.6. Nelaimingi atsitikimai namuose ir jų priežastys

19 lentelė

Vaikų nelaimingų atsitikimų namuose priežastys (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Vaikų prigimtinis judrumas – jie aktyvūs, smalsūs, tyrinėja aplinką.	1,4478	0,94586
Vaikai nežino skirtumo tarp to kas linksma ir kas pavojinga.	1,5913	0,76946
Tėvams sunku numatyti, kaip pasielgs vaikas bet kuriuo momentu.	1,8217	0,87091
Nepritaikyta aplinka vaikams (namų interjeras, daiktai).	1,7870	0,81621
Tėvų didelis užimtumas.	1,7739	0,86222
Tėvai stokoja žinių apie namų aplinkos pritaikymą vaikui.	2,1609	1,10388

Vaikų nelaimingų atsitikimų namuose priežastys pateiktos 19 lentelėje. Pagrindinė priežastis – vaikų prigimtinis judrumas, jie aktyvūs, smalsūs, tyrinėja aplinką (X=1,4478; SD=0,94586). Taip pat nelaimingi atsitikimai namuose įvyksta todėl, kad vaikai nežino skirtumo tarp to kas linksma ir kas pavojinga (X=1,5913; SD=0,76946). Tėvų nuomone, gana mažai įtakos turi vaikų nelaimingiems atsitikimams tėvų didelis užimtumas (X=1,7739; SD=0,86222) ir nepritaikyta aplinka vaikams (namų interjeras, daiktai) (X=1,7870; SD=0,81621). Tėvų žinių stoka apie namų aplinkos pritaikymą vaikui (X=2,1609; SD=1,10388) – mažiausiai įtakoja vaikų nelaimingiems atsitikimams namuose

20 lentelė

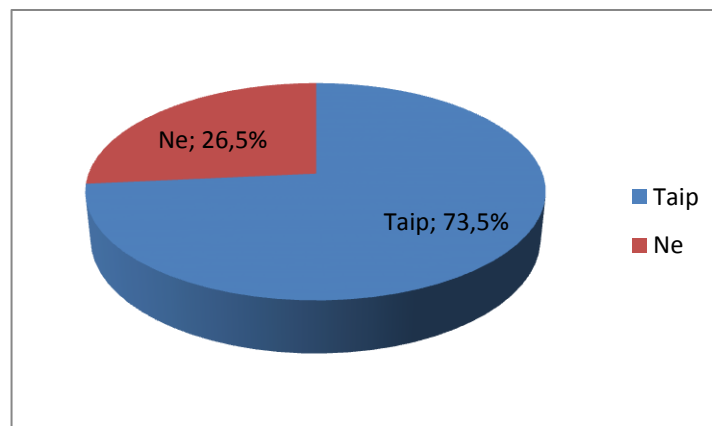
Vaikų nelaimingi atsitikimai namuose dėl tėvų aplaidumo (X, SD) (N=230)

Teiginys	Vidurkis (X)	Standartinis nuokrypis (SD)
Patyręs traumų dėl Jūsų ne vietoje paliktų daiktų.	3,5652	0,90250
Patyręs apsinuodijimų dėl Jūsų ne vietoje paliktų cheminių medžiagų ar vaistų.	3,7870	0,71954
Patyręs nusideginimų dėl Jūsų ne vietoje paliktų daiktų.	3,6217	0,86689
Įsipjovęs dėl Jūsų ne vietoje paliktų aštrių	3,6174	0,83674

daiktų.		
Patyręs traumų dėl jo palikimo vieno patalpoje.	3,7043	0,75892
Patyręs apsinuodijimų dėl jo palikimo vieno patalpoje.	3,9087	0,45343
Patyręs nusideginimų dėl jo palikimo vieno patalpoje.	3,8696	0,53721
Įsipjovęs dėl jo palikimo vieno patalpoje.	3,7783	0,67290

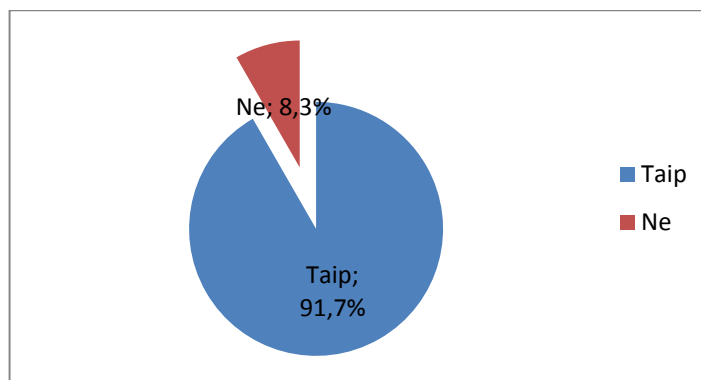
Traumos, apsinuodijimai, nusideginimai, įsipjovimai – pagrindiniai vaikų nelaimingi atsitikimai namuose. Didžioji dauguma tėvų teigia, kad vaikams namuose neįvyksta nelaimingi atsitikimai dėl jų, t.y. tėvų, kaltės (žr. 20 lentelė). Vaikai dažniausiai patiria traumas dėl tėvų ne vietoje paliktų daiktų ($X=3,5652$; $SD=0,90250$), įsipjauna dėl ne vietoje paliktų aštrių daiktų ($X=3,6174$; $SD=0,83674$) bei patiria nusideginimų ($X=3,6217$; $SD=0,86689$). Rečiau vaikai patiria traumas ($X=3,7043$; $SD=0,75892$) ir įsipjauna ($X=3,7783$; $SD=0,67290$) dėl jų palikimo vieno patalpoje. Rečiausiai vaikai patiria apsinuodijimus dėl tėvų ne vietoje paliktų cheminių medžiagų ar vaistų ($X=3,7870$; $SD=0,71954$) bei apsinuodija dėl vaiko palikimo vieno patalpoje ($X=3,9087$; $SD=0,53721$).

2.2.7. Informuotumas ir žinios apie saugią aplinką vaikams namuose

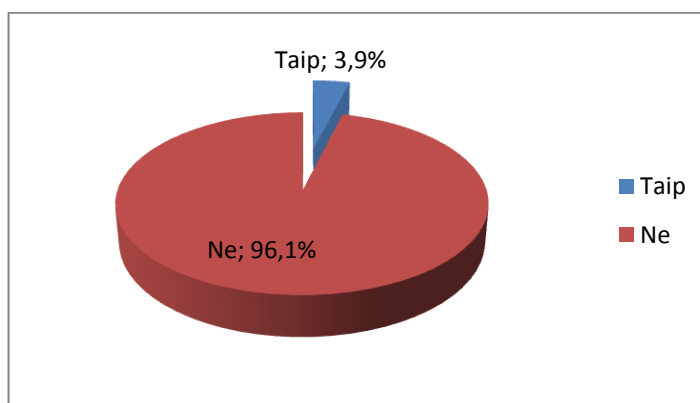
10 pav. **Žinių pakankamumas apie vaikams saugios aplinkos užtikrinimą namuose**
($N=230$, proc.)

Daugumai tyrime dalyvavusių tėvų pakanka žinių apie vaikams saugios aplinkos užtikrinimą namuose, tačiau 26,5% tėvų teigė, kad jiems žinių mažai (žr. 10 pav.). Didžioji dalis respondentų turimas žinias apie vaikams saugios aplinkos užtikrinimą namuose naudoja praktiškai ir tik 8,3% tėvų turimų žinių nepritaiko kasdieniniame gyvenime auginant ikimokyklinio amžiaus vaikus (žr. 11 pav.).

11 pav. Turimų žinių apie vaikams saugios aplinkos užtikrinimą namuose naudojimas praktiškai (N=230, proc.)

2.2.8. Dalyvavimas konsultacijose ir pasiūlymai

12 pav. Konsultacijos su ikimokyklinės įstaigos pedagogu apie vaikams saugios aplinkos kūrimą namuose (N=230, proc.)

Tyrimo duomenys atskleidė, kad didžiajai daugumai (96,1%) tėvų nėra tekę konsultuotis su ikimokyklinės įstaigos pedagogais apie vaikams saugios aplinkos kūrimą (žr. 12 pav.). Tik 3,9% tėvų teigė, kad apie tai kalbėjosi su pedagogu. Paklausus koks buvo konsultacijos turinys, jie teigė, kad klausė „Apie tai kaip apsaugoti vaiką nuo susižeidimų“, „Dėl vaikų smalsumo viską liesti, kišti į burną“. Kiti teigė, kad „Nepamenu, seniai buvo“. Taip pat buvo sulaukta ir tokio atsakymo: „Kvailas klausimas, turim savo nuomonę“. Tai rodo, kad kitiems tėvams nesmagu parodyti ikimokyklinės įstaigos pedagogui, kad kažko nežino ir juolab priimti kito asmens suteikiamas žinias bei nuomonę. Kai kurie tėvai gyvena pagal savo įsitikinimus bei jų manymu teisingai ir saugiai kuriamą aplinką savo ikimokyklinio amžiaus vaikams.

Tėvų buvo paprašyta pateikti (įrašyti) pasiūlymus dėl vaikams saugios aplinkos gerinimo. Pateikiame apibendrintus ir sukonkretintus tėvų pasiūlymus:

- Patiems tėvams daugiau domėtis, skaityti ir kilus klausimams kreiptis į specialistus;
- Žaislų ir kt. vaikams reikalingų priemonių gaminimas iš sveikatai nepavojingų medžiagų;

- Daugiau rūpintis, skirti pakankamai dėmesio ir laiko vaikui;
- Kalbėtis su vaiku, aiškinant jam apie tykančius pavojus namuose;
- Pavojingų medžiagų ir produktų ženklavimas;
- Mokyti vaikus kaip saugiai naudoti prietaisus, įrankius bei įvairias priemones ne tik namų aplinkoje, bet ir svečiuose;
- Gerinti vaikų sąlygas namuose ir ikimokyklinėse ugdymo įstaigose;
- Ikimokyklinių įstaigų pedagogai turėtų kasdien pabrėžti kas galima, o kas ne;
- Ikimokyklinėse įstaigose įrengti aukštesnius laiptų turėklus;
- Reikalinga daugiau informacijos spaudoje, o televizijoje – socialinių reklamų orientuotų į vaikų tėvus;
- Kadangi yra informacijos ir praktinių rekomendacijų stoka, ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvams reikalinga dalomoji medžiaga, trumpi kursai, pranešimai ir praktiniai užsiėmimai apie saugią aplinką namuose bei vaiko saugumo užtikrinimą joje;
- Animaciniai filmukai vaikams, informuojantys kaip elgtis tam tikrose situacijose;
- Ikimokyklinėse ugdymo įstaigose vaikų ugdymas apie saugią aplinką bei saugų elgesį joje.

Iš pateiktų apibendrintų rekomendacijų pastebima, kad tėvams trūksta informacijos, praktinių rekomendacijų ir užsiėmimų. Taip pat galime teigti, kad vaikai yra nepakankamai ugdomi ikimokyklinėse ugdymo įstaigose apie saugią aplinką, jos pavojus ir saugų elgesį joje.

Ne visiems tėvams trūksta informacijos apie saugios aplinkos kūrimą vaikui, nes kai kurie tėvai teigė, kad „Tėvai geriausiai žino kokia aplinka jų vaikui saugiausia“, „Yra daug būdų kaip apsaugoti vaiką nuo nelaimingų atsitikimų, ir visus juos žino vaiką auginantys tėvai. Tai elementaru“, „Mažiau vaikams kalbėti apie galimus nelaimingus atsitikimus, kad vaikui nekiltų pagundos taip elgtis ir net negalvotų namuose“.

2.3. Vaikams saugios aplinkos kūrimo namuose socioedukacinių priemonių pagalba reikšmingumas pedagogams

2.3.1. Vaikų teisės į saugią aplinką namuose ir fiziniai pavojai vaikui namų aplinkoje

Beveik visi (95%) tyrime dalyvavę pedagogai teigė, kad žino kokie teisės aktai užtikrina vaikų teises Lietuvoje.

Vaikų teisės į saugią aplinką namuose svarba (N=20)

Kategorija	Subkategorija	Teiginys, jų skaičius
Vaiko socialinis ugdymas	Vaiko socialinė patirtis	„...socialinės patirties...“; „...priklauso vaiko ugdymasis, jo gyvenimo patirtis, socialinė padėtis.“; „...ji padeda socializacijai, prisitaikymui bendruomenėje...“; „Vaikai įgyja pasitikėjimo savo jėgomis.“;
	Vaiko socialiniai įgūdžiai	„...formuoja teisingus įpročius, įgūdžius.“; „... lavinti įgūdžius.“;
Vaiko saugi raida	Socialinė raida	„..., kad užaugtų pilnavertis šalies pilietis.“; „Tik saugioje aplinkoje vaikas pilnavertiškai tobulėja.“; „Tik saugi aplinka užtikrina pilnavertį vaiko vystymąsi.“; „... vaikai bus sudedamoji mūsų visuomenės dalis“.
	Psichinė raida	„Saugi aplinka svarbi psichologiškai...“; „...be prievartos...“; „Užaugti ... sveikos psichikos žmogumi.“; „Saugu, reiškia ramu, be pavojų, be stresų.“;
	Fizinė raida	„Vaikas augantis tik saugioje: be smurto,...., išnaudojimo, aplinkoje gali vystytis.“; „Užaugti fiziškai išsivysčiusiu...“; „... šeimose daug smurto.“; „Kad vaikas augtų ir stiprus.“; „saugioje aplinkoje vaikai gali laisvai judėti ir tyrinėti....“.
	Egzistencinė būseną	„Vaikas turi jaustis saugus...“; „Vaikas turi saugiai jaustis namuose.“; „..., kad augtų laimingas.“; „... jaustųsi saugus.“; „Vaikai turi jaustis saugiai namuose.“; „Vaikas turi augti ... laimingas“.
Vaiko sveikatos užtikrinimas aplinkoje	Saugios aplinkos būtinumas	„Saugi aplinka – vaiko sveikatos garantas.“; „..., kad augtų sveikas.“; „Kad vaikas augtų sveikas...“; „Svarbu, kad vaikas būtų saugus.“; „Saugi aplinka“.
	Pavojai vaiko sveikatai	„Saugi aplinka apsaugo vaikus nuo nepageidaujamų traumų.“; „... užaugti sveiki, nepatirdami traumų.“; „Kad būtų mažiau traumų.“; „... vaikui gali atsitikti daug nelaimių.“; „..., kad vaikas nesusižeistų, būtų saugus.“.
Atsakingi asmenys ir institutai už saugią aplinką vaikams	Šeima	„Nuo visos šeimos aplinkos priklauso...“;
	Tėvai	„Saugią vaikams aplinką turi užtikrinti tėvai.“; „Tai įpareigoja tėvus prižiūrėti vaiką visapusiškai.“;
	Suaugusieji	„Tik nuo suaugusiųjų priklauso kokioje aplinkoje vaikas augs.“; „... suaugusiesiems nereikia nurodinėti, nerimauti...“; „... apginti vaikus, saugoti jų vaikystę.“.

Vaikų teisė į saugią aplinką	Teisių turėjimas	„Vaikai turi teisę ...“; „Svarbi vaiko teisė ...“.
	Poreikiai	„... saugi aplinka yra vienas iš vaikų poreikių...“; „... tenkinti savo poreikius.“.
Saugios aplinkos užtikrinimo būdai namuose	Namai – saugi vieta	„Namai – turi būti pati saugiausia vieta (pati artimiausia aplinka).“; „Jeigu namuose aplinka bus nesaugi, vaikui gali atsitikti...“;
	Namų aplinkos išplanavimas	„Svarbiausias rūpestingai suplanuotos aplinkos požymis – saugumas.“;
	Namų aplinkos atitikimas vaikų poreikiams	„saugi ir vaikų reikmėms pritaikyta aplinka...“.

Vaikų teisės į saugią aplinką namuose svarba atskleidžiama per tokias kategorijas: „Vaiko socialinis ugdymas“, „Vaiko saugi raida“, „Vaiko sveikatos užtikrinimas aplinkoje“, „Atsakingi asmenys ir institutai už saugią aplinką vaikams“, „Vaikų teisė į saugią aplinką“, „Saugios aplinkos užtikrinimo būdai namuose“ (žr. 20 lentelė).

Plačiausiai aprašoma „Vaiko saugios raidos kategorija“, kuri apima tokias subkategorijas: „Socialinė raida“, „Psichinė raida“, „Fizinė raida“ ir „Egzistencinė būseną“. Visos jos yra svarbios ir plačiau analizuojamos. Socialinė vaiko raida svarbi, kadangi „Tik saugioje aplinkoje vaikas pilnavertiškai tobulėja.“, „Tik saugi aplinka užtikrina pilnavertį vaiko vystymąsi.“ ir „... vaikai bus sudedamoji mūsų visuomenės dalis“. Psichinė raida svarbi visai vaiko saugiai raidai, kad vaikas galėtų „Užaugti ... sveikos psichikos žmogumi“, kad augtų aplinkoje be prievartos („... be prievartos...“) ir streso („Saugu, reiškia ramu, be pavoju, be stresų“). Ne mažiau svarbi vaiko „Fizinė raida“, kadangi „Vaikas augantis tik saugioje: be smurto,...., išnaudojimo, aplinkoje gali vystytis.“, „saugioje aplinkoje vaikai gali laisvai judėti ir tyrinėti....“. Pedagogai pastebi, kad „... šeimos daug smurto“, kuris gali neigiamai įtakoti vaiko fizinę raidą. Kategorijos „Vaiko saugi raida“ labai svarbi, ir neatsiejama nuo kitų, subkategorija – „Egzistencinė būseną“. Jos svarba pasireiškia tuo, kad „Vaikas turi saugiai jaustis namuose.“, „Vaikas turi augti ... laimingas“.

Siauriau aprašoma kategorija „Atsakingi asmenys ir institutai už saugią aplinką vaikams“, kuri apima „Šeimos“ („Nuo visos šeimos aplinkos priklauso...“), „Suaugusiųjų“ („Tik nuo suaugusiųjų priklauso kokioje aplinkoje vaikas auga“) ir „Tėvų“ („Saugią vaikams aplinką turi užtikrinti tėvai“) subkategorijas.

Saugios aplinkos užtikrinimo būdai namuose atsiskleidžia per tris subkategorijas („Namai – saugi vieta“, „Namų aplinkos išplanavimas“, „Namų aplinkos atitikimas vaikų poreikiams“). Plačiau aprašoma subkategorija „Namai – saugi vieta“, kadangi „Namai – turi būti pati

saugiausia vieta (pati artimiausia aplinka)“, nes „Jeigu namuose aplinka bus nesaugi, vaikui gali atsitikti traumos“.

Vaiko teisės į saugią aplinką namuose svarba atsiskleidžia per tris siauresnes kategorijas: „Vaiko socialinis ugdymas“, „Vaiko sveikatos užtikrinimas aplinkoje“ ir „Vaikų teisės į saugią aplinką“. Vaiko socialinis ugdymas pasireiškia per „Vaiko socialinės patirties“ subkategoriją, nes „...ji padeda socializacijai, prisitaikymui bendruomenėje...“, „Vaikai įgyja pasitikėjimo savo jėgomis“, nuo jos „...priklauso vaiko ugdymasis, jo gyvenimo patirtis, socialinė padėtis.“. Taip pat per „Vaiko socialinių įgūdžių“ subkategoriją.

Kategorija „Vaiko sveikatos užtikrinimas aplinkoje“ atskleidžiama per dvi subkategorijas („Saugios aplinkos būtinumas“, „Pavojai vaiko sveikatai“). Subkategorijos „Saugios aplinkos būtinumas“ turinys siauriau išplėtotas, tačiau jis labai svarbus, nes „Saugi aplinka – vaiko sveikatos garantas“. Taip pat „Saugi aplinka būtina“ „Kad vaikas augtų sveikas...“.

„Vaikų teisė į saugią aplinką“ plačiau paaiškinama per siauresnes „Teisių turėjimo“ ir „Poreikių“ subkategorijas. Jos svarbios, nes „Vaikai turi teisę...“, o „(...) saugi aplinka yra vienas iš vaikų poreikių...“.

Ikimokyklinės įstaigos pedagogų nuomone, vaikų teisė į saugią aplinką yra svarbi, nes užtikrina vaiko saugią raidą (socialinę, psichinę ir fizinę raidą bei egzistencines būsenas), taip pat vaikų sveikatą namų aplinkoje ir vaiko socialinį ugdymą. Išryškėjo, pedagogų nuomone, atsakingi asmenys ir institutai už saugią aplinką vaikams.

21 lentelė

Fizinės namų aplinkos pavojai vaikui (N=20)

Kategorija	Subkategorija	Teiginys, jų skaičius
Namų interjero detalės	Indai	„Indai su karštu vandeniu.“
	Baldai	„ netvarkingi baldai...“; „Baldai ... aštriais kampais“; „ aštrūs baldų kampai“; „ nestabilūs baldai“; „ nesaugūs baldai.“
	Langai	„Atidaryti arba lengvai atsidarantys langai...“; „ palikti atidaryti langai.“; „ neuždaryti langai.“
	Durys	„ varstomos durys...“
	Laiptai	„Laiptai ...“; „Statūs laiptai...“.
	Sienos	„ stiklinės sienos ...“.
	Ugniakuras	„ laisvas priėjimas prie ugniakuro.“; „ugnis...“.
Elektra	Elektros instaliacija	„ netvarkinga elektros instaliacija...“.
	Elektros prietaisai	„ domisi elektros prietaisais...“; „Elektros prietaisai...“.
Žaislai		„ sulūžę žaislai.“;

		„... žaislai aštriais kampais ...“.
Kenksmingos medžiagos	Cheminės medžiagos	„Nesaugiai padėtos cheminės medžiagos...“; „Valymo priemonės.“; „cheminės medžiagos“.
	Vaistai	„ vaistai palikti netinkamoje vietoje.“
Vaiką žalojančios aplinkos rūšys	Psichinė aplinka	„ garbės ir orumo žeminimas...“;
	Socialinė aplinka	„vaiko diskriminacija šeimoje kitų šeimos vaikų atžvilgiu.“;
Vaiko priežiūros stoka	Vaikų palikimas vienu aplinkoje	„Dažnai vaikai paliekami be priežiūros ..“; „Dažnai, kad ir trumpam paliekami vaikai vieni.“.
	Nepriežiūra	„Iš nepriežiūros gimsta patys įvairiausi pavojai namuose (...).“; „(...) vaikų nepriežiūra.“.
Pavojai sveikatai	Sveikatos pakenkimai	„(...) sveikatos pakenkimai.“; „(...) sveikatos sutrikdymas“.
	Fiziniai pavojai	„Smurtas šeimoje, (...), žalojimas, (...), vaiko fizinis išnaudojimas.“; „Smurtas ... ir fizinis...žalojimas.“; „ fizinio susižalojimu...“; „Tėvų fizinės bausmės, vaikai mušami...“; „Smurtas prieš vaikus.“; „Smurtas.“.
	Psichiniai pavojai	„.patyčios“; „ psichologinis smurtas“; „Smurtas psichologinis.“.
	Socialiniai pavojai	„(...) skatinami elgtis agresyviai su draugais.“
	Biologiniai pavojai	„(...) apsinuodijimai.“.
	Mechaniniai pavojai	„(...) pradedant užspringimu,“.
	Paviršiniai sužalojimai	„.sumušimai, nubrozdinimai..“; „sumušimai, (...), įbrėžimai.“; „(...) įsipjovimas...“;
	Organiniai sužalojimai	„Įvairios traumos: lūžiai,“; „Įvairios traumos, (...), lūžiai.“; „(..) lūžiai.“;
	Egzistenciniai pavojai	„... įvairiausi pavojai (...) net mirtimi.“;
	Higieninės sąlygos namams	Nešvara
Šaltis		„šaltis.“;
Erdvės trūkumas		„Mažai erdvės .“;
Nekokybiškas vaikų ugdymas	Informacijos stoka tėvams	„...mažai kalbama šeimose apie pavojus kasdieniniame gyvenime.“

Fizinės namų aplinkos pavojai vaikui atsikleidžiami per tokias kategorijas: „Namų interjero detalės“, „Elektra“, „Žaislai“, „Kenksmingos medžiagos“, „Vaiką žalojančios aplinkos rūšys“, „Vaiko priežiūros stoka“, „Pavojai sveikatai“, „Higieninės sąlygos namams“ ir „Nekokybiškas vaikų ugdymas“ (žr. 21 lentelė). Kategorija „Žaislai“ neturi subkategorijos, bet jos turinys atskleidžia, kad „(...) sulūžę žaislai.“ ir „(...) žaislai aštriais kampais(..).“ kelia pavojų vaikui.

Plačiausiai atskleistos „Pavojų sveikatai“ ir „Namų interjero detalių“ kategorijos. Siauriau aprašomos „Elektros“, „Kenksmingų medžiagų“, „Vaiko žalojančios aplinkos rūšių“, „Vaiko priežiūros stokos“ ir „Higieninių sąlygų namams“ kategorijos. Kategorijos „Nekokybiškas vaikų ugdymas“ turinį atskleidžia viena subkategorija „Informacijos stoka tėvams“. Labai svarbus vaikų ugdymas, apie jų tykančius pavojus namuose, ne tik ikimokyklinėje įstaigoje, tačiau ir šeimoje. Tačiau kaip atskleidė subkategorija „Informacijos stoka tėvams“, „(..).*mažai kalbama šeimose apie pavojus kasdieniniame gyvenime.*“.

Kategorija „Pavojai sveikatai“ atskleidžiama per devynias subkategorijas. Labiau išplėtos „Fizinių pavojų“, „Psichinių pavojų“, „Paviršinių sužalojimų“ ir „Organinių sužalojimų“ subkategorijos. Fizinius pavojus nusako teiginiai, kad namų aplinkoje vaikų tyko „*Smurtas šeimoje, (...), žalojimas, (...), vaiko fizinis išnaudojimas.*“, „*Tėvų fizinės bausmės, vaikai mušami (...)*“. Psichinius pavojus pagrindžia teiginiai, kad šeimoje galimos „*(...) patyčios*“ ar net „*(...) psichologinis smurtas.*“ Paviršiniai sužalojimai gali būti vaikui nukritus, tada atsiranda „*(...) sumušimai, nubrozdinimai*“, taip pat priskiriamas ir „*(...) įsipjovimas*“. Organiniai sužalojimai, tai – „*Įvairios traumos: lūžiai, (...)*“.

Kategorija „Namų interjero detalės“ atsiskleidė per septynias subkategorijas („Indai“, „Baldai“, „Langai“, „Ugniakuras“, „Duryš“, „Laiptai“, „Sienos“). Plačiausiai atskleidžiamas „Baldų“ ir „Langu“ subkategorijų turinys. Vaikams pavojingi „*(...) netvarkingi baldai*“, „*(...) aštrūs baldų kampai*“ ir „*(...) nestabilūs baldai*“. Taip pat vaikams namuose pavojų kelia „*Atidaryti arba lengvai atsidarantys langai*“.

Siauriau aprašoma kategorija „Kenksmingos medžiagos“, kuri buvo atskleista per „Cheminių medžiagų“ ir „Vaistų“ subkategorijas. Vaikams pavojingos namuose „*Nesaugiai padėtos cheminės medžiagos (...)*“, „*Valymo priemonės ...*“ ir „*(...) vaistai palikti netinkamoje vietoje.*“. Vaiką žalojančios aplinkos rūšių turinys atskleidžiamas per „Psichinės aplinkos“ ir „Socialinės aplinkos“ subkategorijas. Vaiką žalojanti psichinė aplinka yra vaiko „*(...) garbės ir orumo žeminimas...*“, o vaiką žalojanti socialinė aplinka – „*(...) vaiko diskriminacija šeimoje kitų šeimoms vaikų atžvilgiu*“.

Galime teigti, kad pedagogų nuomone, fizinėje namų aplinkoje vaikų tyko pavojai sveikatai, kurie pasireiškia per sveikatos pakenkimus, fizinius, psichinius biologinius ir egzistencinius pavojus bei paviršinius ir organinius sužalojimus. Taip pat ypač pavojingos namų interjero detalės, iš kurių pagrindiniai yra indai, baldai, langai, duryš, laiptai, sienos ir ugniakurai

2.3.2. Vaikui pavojingiausi daiktai namų aplinkoje ir nelaimingi atsitikimai namuose

22 lentelė

Vaikui pavojingiausi daiktai namų aplinkoje (N=20)

Kategorija	Subkategorija	Teiginys, jų skaičius
Viryklės		„Viryklės...“;
Ugnį sukeltantys daiktai	Dujų balionai	„dujų balionai...“; „dujiniai įrenginiai“; „daiktai susiję su (...) dujomis(..)“
	Židinyai	„(...) degantis židinyai.“; „Krosnis.(.).“
	Degūs daiktai	„(...) degiosios medžiagos.“; „(...) degtukai.“; „(...) degtukai, degūs skysčiai“; „(...) daiktai susiję su (...) ugnimi“;
Namų interjero detalės	Langai	„... nesandariai uždaryti langai.“; „(...) langai“; „nesandarūs langai“; „atviri langai“;
	Laiptai	„(...) laiptai“
	Baldai	„(...) aukšti baldai.“
	Grindys	„(...) šlapios grindys“
Namų aplinkos turinys	Cheminės medžiagos	„cheminės medžiagos“; „dažai“; „cheminiai skysčiai“; „Buitinė chemija“; „chemija“; „nuodingi skysčiai.“
	Vaistai	„medikamentai“; „(...) įv. vaistai, maisto papildai“; „(...) vaistai“;
	Elektra	„elektros prietaisai“; „(...) atviri elektros lizdai“; „(...) daiktai susiję su elektra“; „Vaikams pasiekiamos elektros rozetės“; „(...) elektriniai prietaisai...“; „(...) neužtaisyti elektros lizdai.“ „Arbatinukas“; „(...) lizdai, lygintuvas, netvarkingi laidai.“; „Elektra“
	Vanduo	„Karštas vanduo(...)“
	Kompiuteris	„Kompiuteris(...)“
	Žaislai	„(...) nekokybiški žaislai“
	Namų apyvokos daiktai	Aštrūs daiktai
Smulkūs daiktai		„(...) smulkūs daiktai“
Dūžtantys daiktai		„(...) dūžtantys daiktai“
Lengvai prieinami daiktai		„Tie, kurie arčiausiai vaikų, lengvai prieinami.“

Vaikui pavojingiausi daiktai namų aplinkoje pateikti 22 lentelėje. Jie atsiskleidė per šias kategorijas: „Viryklės“, „Ugnį sukeliantys daiktai“, „Namų interjero detalės“, „Namų aplinkos turinys“ ir „Namų apyvokos daiktai“. Iš jų siauriausia kategorija „Viryklės“, kuri atsiskleidė be subkategorijos. Plačiausiai aprašoma „Namų aplinkos turinio“ kategorija, kuri buvo atskleista per šias subkategorijas: „Cheminės medžiagos“, „Vaistai“, „Elektra“, „Vanduo“, „Kompiuteris“, „Žaislai“.

Namų aplinkoje esanti elektra vaikams kelia didžiausią pavojų, kadangi yra naudojami „(...) *elektros prietaisai...*“, t.y. „Arbatinukas“ ir „Lygintuvas“. Namuose taip pat gali būti „(...) *atviri elektros lizdai (...)*“, „*Vaikams pasiekiamos elektros rozetės.*“, „(...) *neužtaisyti elektros lizdai.*“ ir „(...) *netvarkingi laidai.*“. Taip pat didelį pavojų namuose kelia naudojamos Cheminės medžiagos („*cheminiai skysčiai*“, „*Buitinė chemija (...)*“, „(...) *chemija...*“, „(...) *nuodingi skysčiai.*“) ir Vaistai („(...) *medikamentai...*“, „(...) *įv. vaistai, maisto papildai.*(..)“). Siauriausios „Namų aplinkos turinio“ subkategorijos „Vanduo“, „Kompiuteris“ ir „Žaislai“ („*Nekokybiški žaislai*“).

Taip pat vaikams yra pavojingos kai kurios „Namų interjero detalės“, kurios atsiskleidė per šias subkategorijas: „Langai“, „Laiptai“, „Baldai“, „Grindys“. Minėtos namų interjero detalės vaikams kelia pavojų, kadangi namuose gali būti „(..) *nesandariai uždaryti langai*“ ar net palikti „(..) *atviri langai.*(..)“, taip pat vaikui gali būti pavojingi „(...) *aukšti baldai*“, nes nuo jų gali nukristi, ar „(...) *šlapios grindys.*(..)“ ant kurių vaikas gali paslysti.

Nemažiau vaikams pavojingi „Namų apyvokos daiktai“. Ši kategorija buvo atskleista per „Aštrių“, „Smulkių“, „Dūžtančių“ ir „Lengvai prieinamų“ daiktų subkategorijas. Plačiausiai apibūdinama „Aštrių daiktų“ subkategorija, nes šie yra dažniausiai naudojami buityje, t.y. „... *siuvimo įrankiai...*“, „(...) *smeigtukai...*“, „(...) *peiliai...*“, „*Aštrios žirklys, adatos.*(..)“.

Mažiau pavojingi „Ugnį sukeliantys daiktai“, nes jie yra naudojami ne visuose namuose. Minėta kategorija atsiskleidė per tris subkategorijas („Dujų balionai“, „Židinyš“, „Degūs daiktai“). Vieni iš pavojingiausių „Degūs daiktai“, t.y. „(...) *degiosios medžiagos.*(..)“ ir „(..) *degtukai...*“.

Galime teigti, kad didžiausią pavojų vaikams kelia namų aplinkoje esanti elektra bei namų apyvokos aštrūs daiktai. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogai apibūdindami vaikui pavojingiausius daiktus aplinkoje nepaminėjo gėlių, kvapiųjų medžiagų, tačiau nurodė kuo pavojingi patys daiktai, tai pvz. grindys, nes jos gali būti šlapios, baldai, kurie gali būti per aukšti.

23 lentelė

Ikimokyklinio amžiaus vaikų nelaimingi atsitikimai namuose (N=20, proc.)

Teiginys	Taip/Ne	Skaičius	Procentai (%)
Vaikų tėvai pasakoja apie vaikų nelaimingus atsitikimus namuose	Taip	17	85
	Ne	3	15
Vaikai pasakoja apie jų nelaimingus atsitikimus namuose	Taip	18	90
	Ne	2	10

Ikimokyklinio amžiaus vaikų nelaimingi atsitikimai namuose pateikti 23 lentelėje. Pastebima, kad ir tėvai, ir vaikai pedagogams pasakoja apie vaikų nelaimingus atsitikimus namuose. Vaikai truputį daugiau atviresni, negu tėvai.

IŠVADOS

1. Išanalizavus mokslinę literatūrą nagrinėjama tema, galima daryti išvadą, kad vaikams pavojų kelia nesaugi namų aplinka. Socialinė-kultūrinė aplinka, kurioje vaikas auga (gyvena), labai svarbi tolimesniam jo vystymuisi. Kaip vaikas jaučiasi namų aplinkoje, kaip su juo elgiamasi, kokį elgesio pavyzdį mato iš tėvų – visa tai gali turėti didelę įtaką vaiko ateičiai, t.y. augimui, vystymuisi, psichologinei ir emocinei raidai, bei komunikavimui su aplinkiniais žmonėmis. Vaikams namuose pavojų gali kelti kiti šeimos nariai, augalai, elektros instaliacija, nesaugiai padėtos cheminės medžiagos, vaistai, kieti ir aštrūs daiktai, o ypač namų interjeras, jeigu jis nėra pritaikytas mažamečiams vaikams. Kuriant vaikui saugią aplinką namuose svarbus socioedukacinių priemonių taikymas.

2. Išanalizavus tyrimo duomenis buvo atskleista, kad tėvų nuomone, vaikams saugi aplinka namuose ta, kurioje yra saugios namų interjero detalės, ugdomas vaikų saugus elgesys bei sveikatai saugi aplinka. Kuriant saugią aplinką svarbiausias tėvų elgesys su vaiku, kad vaikas jaustųsi saugus ir mylimas. Svarbiausia saugia šeimos aplinka užtikrinti emocinę gerovę ir vaiko fizinį vystymąsi. Ugdant vaiką tėvams labai svarbu, kad šeima vaiko gyvenime būtų viena iš pagrindinių vertybių. Tėvų nuomone, vaikams pavojingiausi yra kieti ir aštrūs daiktai, cheminės medžiagos, elektros prietaisai, laidai, rozetės bei žaislai. Mažiausiai pavojingi – maistas, namuose auginami augalai bei kiti šeimos nariai, giminaičiai. Tėvai nelaiko aukščiau padėtų augalų ir nesupažindina vaikų su kenksmingų medžiagų ženklais, esančiais etiketėse. Tėvai, kalbėdami apie vaikams saugią aplinką namuose visiškai neužsimena apie vaikų teises.

3. Ikimokyklinės įstaigos pedagogų nuomone, vaikų teisė į saugią aplinką yra svarbi, nes užtikrina vaiko saugią raidą (socialinę, psichinę ir fizinę raidą bei egzistencines būsenas), taip pat vaikų sveikatą namų aplinkoje ir vaiko socialinį ugdymą. Išryškėjo, pedagogų nuomone, atsakingi asmenys ir institutai už saugią aplinką vaikams. Didžiausią pavojų vaikams kelia namų aplinkoje esanti elektra bei namų apyvokos aštrūs daiktai. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogai apibūdindami vaikui pavojingiausius daiktus aplinkoje nepaminėjo gėlių, kvapiųjų medžiagų, tačiau nurodė kuo pavojingi patys daiktai, tokie kaip grindys, nes jos gali būti šlapios, baldai, kurie gali būti per aukšti. Taip pat didelį pavojų namuose kelia naudojamos cheminės medžiagos ir vaistai.

Iškelta hipotezė jog tikėtina, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų teisės į saugią aplinką namuose nėra pakankamai užtikrinamos, nes tėvams trūksta informacijos apie vaikams pavojingus daiktus namų aplinkoje, pasitvirtino.

REKOMENDACIJOS

Tėvams:

- Daugiau laiko praleisti su vaiku, supažindinant jį su namų aplinka ir jos pavojais.
- Aiškiai įvardinkite, koks elgesys yra netinkamas ir kokios gali būti jo pasekmės.
- Aiškiai pasakykite, ką leidžiate ir ko ne. Paaiškinkite, pateikite aiškius argumentus
- Nesilaikykite tvirtų savo įsitikinimų, kurie gali būti neteisingi, paklauskite specialistų patarimų.
- Gerai apgalvokite prieš griežtai elgdami su vaiku, tai gali turėti įtakos jo tolimesniam vystymuisi.
- Kurdami vaikams saugią aplinką namuose, nepamirškite ir geros atmosferos joje, darnių santykių šeimoje, nes tai viena iš vaikui saugios aplinkos namuose dalių.
- Gerai įvertinkite riziką, bet ir tinkamai sureaguokite. Negirkite vaiko už netinkamą elgesį.
- Siekiant geriau įvertinti vaiko suvokimą dėl pavojų, tėvai turėtų žinoti: kuo domisi mano vaikas? Kokios jo ribos? Kuo svajoja tapti? Ar jam reikia palydovo?

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams:

- Dažnai kartokite vaikams saugaus elgesio namuose taisykles, nes vaikai greitai pamiršta.
- Saugios aplinkos sukūrimo, saugaus elgesio namų aplinkoje mokykite ne tik vaikus, bet ir jų tėvus.
- Rekomenduokite, patarkite tėvams apie saugios aplinkos svarbą, sukūrimą namuose tiek, kiek leidžia jums žinios ir kompetencijos.
- Organizuokite praktinius mokymus tėvams ir vaikams apie saugią aplinką namuose, pasikvieskite kompetentingus specialistus.
- Renkite dalomąją medžiagą tėvams su praktinėmis rekomendacijomis.

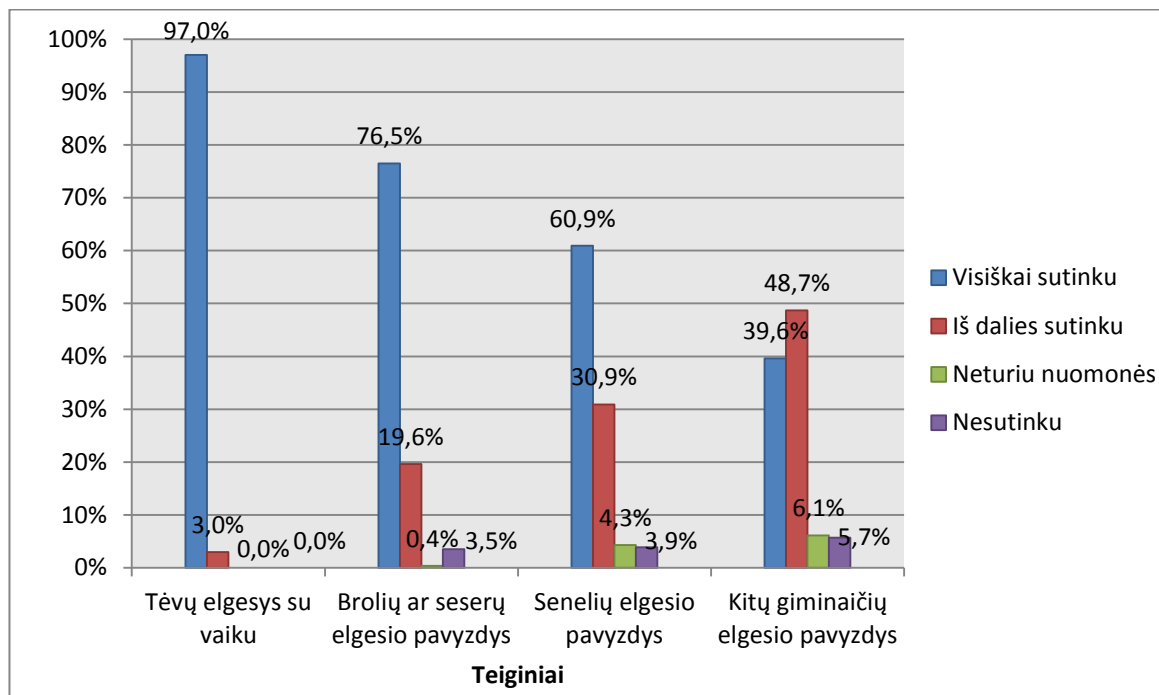
LITERATŪRA

1. Berns, R. M. (2009). *Vaiko socializacija*. „Poligrafija ir informatika“.
2. Bitinas, B. (2013). *Rinktiniai edukologiniai raštai*. Vilnius: „Edukologija“.
3. Boyd, D., Bee, H. (2011). *Augantis vaikas*. Vilnius: Ugdymo plėtros centras.
Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. (2014). *Sicherheit: Kinder unfallfrei und sicher aufwachsen lassen*. [žiūrėta 2014-04-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.familien-wegweiser.de/wegweiser/stichwortverzeichnis,did=176004.html>>
4. Burvytė, S., Ilgūnienė, R. (2012). Tėvai – auklėjimo veikėjai iš prigimties. *Ugdymo šiuolaikinėje šeimoje konceptas*, p. 108 (108-113). Vilnius: „Edukologija“.
5. Burvytė, S. (2012). Šeimos svarba ugdant asmenybę. *Ugdymo šiuolaikinėje šeimoje konceptas*, p. 85-108. Vilnius: „Edukologija“.
6. Dailidienė, N., Juškelienė, V. (2000). *Fizinio aktyvumo įtaka vaikų sveikatai sveikos gyvensenos darželiuose*. Higienos institutas.
7. Department for Education and Child Development. (2012). *Child Safe Environments. Principles of Good Practice*. Government of South Australia.
8. Elston, Ch. (1999). *Auga sveikas ir saugus*. Vilnius: „Algarvė“.
9. Furst, M. (1999). *Psichologija*. Vilnius: Lumen.
10. Gelbėkit vaikus organizacija. (2012). *Stiprių santykių tarp tėvų ir vaiko kūrimo vadovas: teigiamas, vaiko teisių nuostatomis pagrįstas požiūris*. Vilnius: „Baltijos kopija“.
11. Generalinė Asamblėja. (1989). *Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija*, [žiūrėta 2014-01-18] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19848&p_query=&p_tr2=>
12. Generalinė Asamblėja. (1959). *Jungtinių Tautų Vaiko teisių deklaracija*, [žiūrėta 2014-01-18]. Prieiga per internetą: http://www.nplc.lt/sena/nj/Dokumentai/Uzs_teis_aktai/vaiko%20teisiu%20deklarac.htm
13. Joniškio rajono savivaldybės vykdomų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo 2013 metų ataskaita. (2014). [žiūrėta 2014-04-05] Prieiga per internetą: <195.182.88.215/wp/subsystems/web/doc.php?itemID=305>
14. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: „Gimtas žodis“.
15. Juodaitytė, A. (2003). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius: „Petro ofsetas“.
16. Kendall, F. (2001). *Ypatingi tėvai, ypatingi vaikai*. Vilnius: „Andrena“.
17. Kvieskienė, G., Indrašienė, V. (2008). *Socialinio darbo ypatumai vaikų globos namuose*. Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

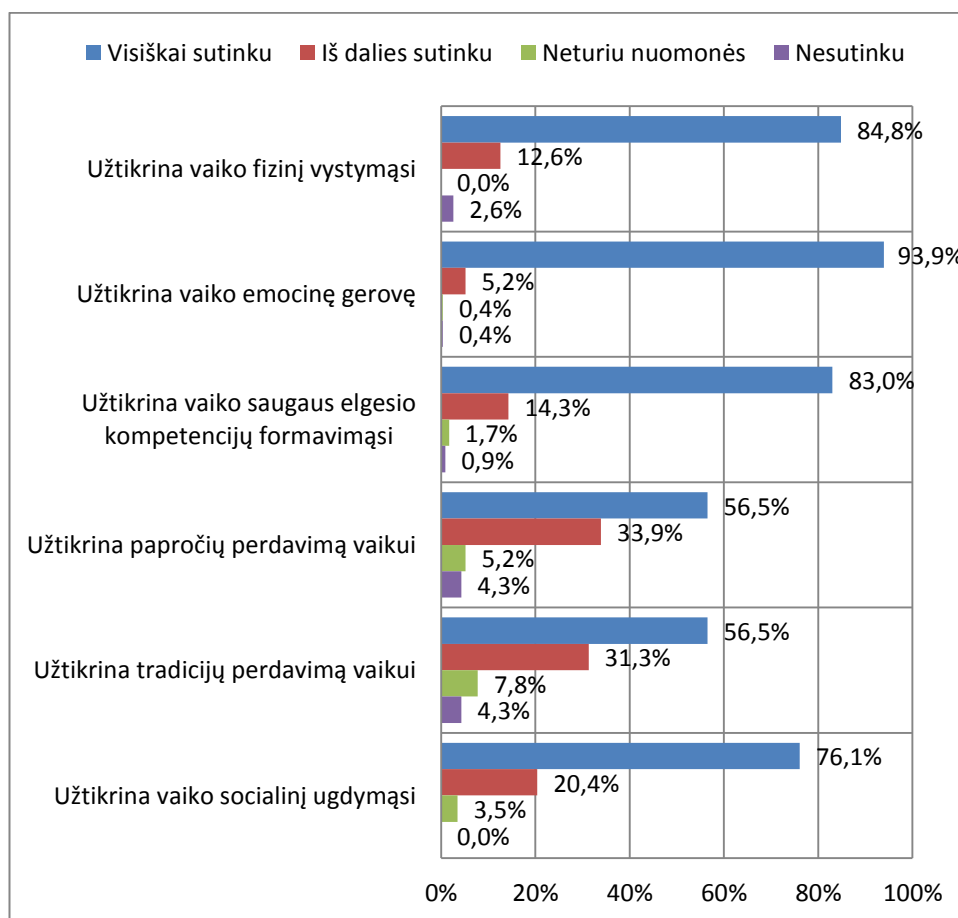
18. Leliūgienė, I. (2003). *Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas*. Kaunas: „Technologija“.
19. Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. (1968). *Lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius.
20. Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas. (2011). [žiūrėta 2014-02-12] Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=400334&p_query=smurtas&p_tr2=>
21. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Trečioji knyga. (2000). [Žiūrėta 2012-02-15]. Prieiga per internetą:
<http://www.infolex.lt/portal/start_ta.asp?act=doc&fr=pop&doc=60696>
22. Lietuvos Respublikos Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija. (2003). [Žiūrėta 2014-02-15]. Prieiga per internetą:
<<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=211767&Condition2=%C4%AFvaikinti>>
23. Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. (1996). [Žiūrėta 2014-02-15] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=26397>
24. Makavičienė, L. (2008). Apleisti vaikai pradinėse klasėse. „*Žvirblių takas*“, Nr. 1, psl. 42-46. Vilnius: „Gimtasis žodis“.
25. Miškinis, K. (2003). *Šeima žmogaus gyvenime*. Kaunas: „Aušra“.
26. Myers, D. G. (2000). *Psichologija*. „Poligrafija ir informatika“.
27. Owczarek, S. (2005). *Ikimokyklinuko gimnastika*. Kaunas: „Šviesa“.
28. Petrauskienė, A., Zaborskis, A. (2000). *Aukime sveiki: sveikatos ugdymas vaikų darželyje*. Kaunas: „Farmacija“.
29. Proškuvienė, R. (2008). *Psichikos sveikatos problemos*. Vilnius.
30. Petrauskienė, A., Zaborskis, A. (2000). *Padėkime augti*. Kaunas: „Farmacija“.
31. Ruzgienė, A., Petružienė, S. (2005). *Vaikas ir aplinka*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
32. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2012). *Vaiko gerovės 2013-2018 metų programa*. [žiūrėta 2014-02-18]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=438640&p_query=VAIKO%20GEROV%20CBS%202013%202018%20MET%D8%20PROGRAMA&p_tr2=>
33. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2011). *Nacionalinė smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2011-2015 metų programa*. [Žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=390536&p_query=&p_tr2=>
34. Strukčinskienė, B. (2002). *Saugi vaikystė*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

35. Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras. (2014). *Parengta Nacionalinių veiksmų vaikų tyčinių sužalojimų srityje ataskaita*. [žiūrėta 2012-04-01] Prieiga per internetą: <http://www.smlpc.lt/lt/naujienos/aktualijos/parengta_nacionaliniu_veiksmu_vaiku_tyciniu_suzalojimu_srityje_ataskaita.html>
36. Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras. (2013). *Vaikų sužalojimų namuose galima išvengti*. [žiūrėta 2014-04-01] Prieiga per internetą: <http://smlpc.lt/lt/neinfekciniu_ligu_profilaktika/suzalojimu_prevencija/vaiku_suzalojimu_namuose_galima_isvengti.html>
37. Vingras, A., Černiauskienė, V. (2012). *Pirmieji penkeri gyvenimo metai*. Vilnius: Alma littera.
38. Žilinskienė, E., Gudžinskienė, V. (2003). *Gyvensena ir sveikata*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
39. Žukauskienė, R. (2007). *Raidos psichologija*. Vilnius: „Margi raštai“.
40. Žvirdauskas, D. (2010). *Į vaiką orientuotas ugdymas ir praktika*, [žiūrėta 2014-03-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Konferencija/I%20darbo%20grupe/1gr.1.%20Dainius%20Zvirdauskas.pdf>>
41. Гукин, С., Гукин, Д. (2003). *Воспитание детей для “чайников”*. Москва: Диалектика.
42. Сез, У. М. (1998). *Воспитание ребенка от рождения до 10 лет*. Москва.

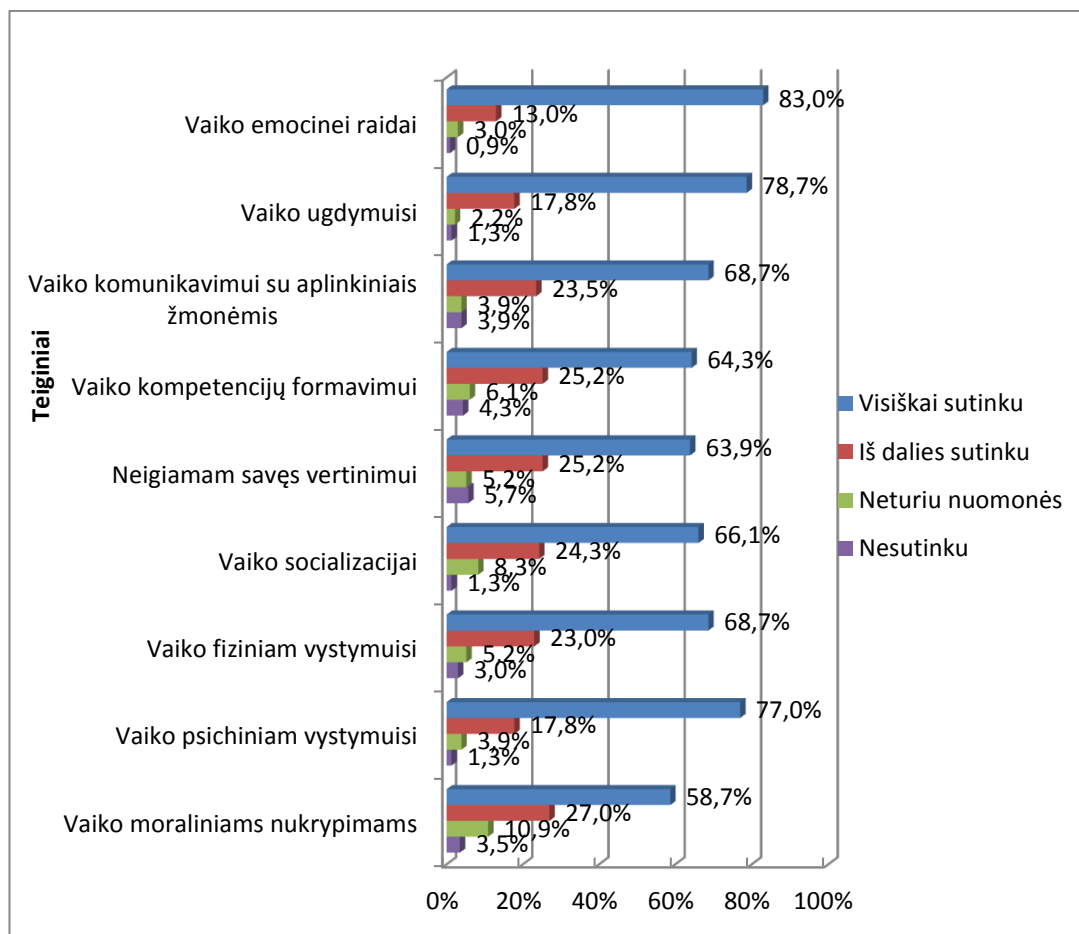
PRIEDAI

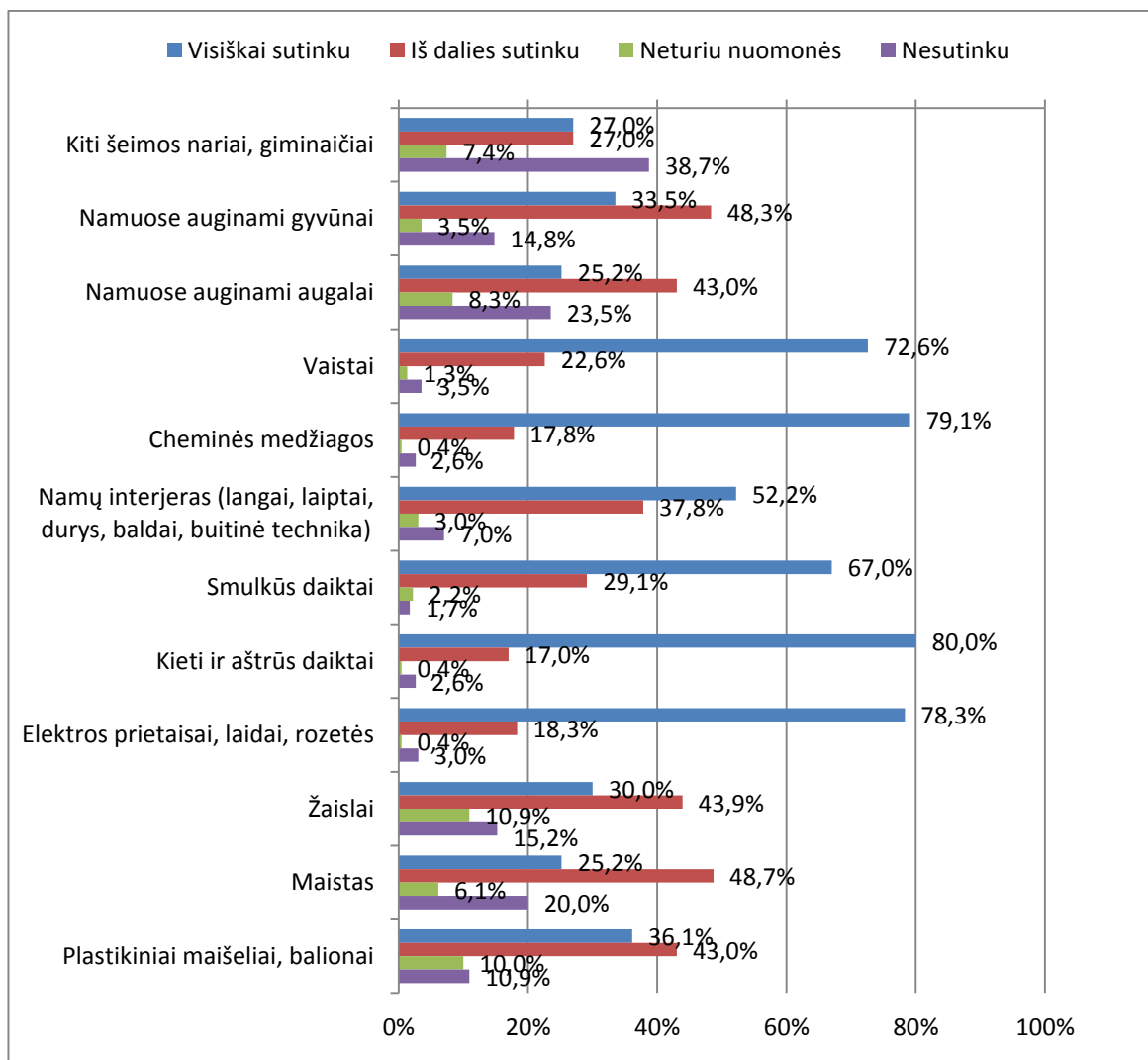
Artimų žmonių elgesio svarba kuriant vaikui saugią aplinką namuose (%) (N=230)

Šeimos saugios aplinkos svarba vaikui (%) (N=230)

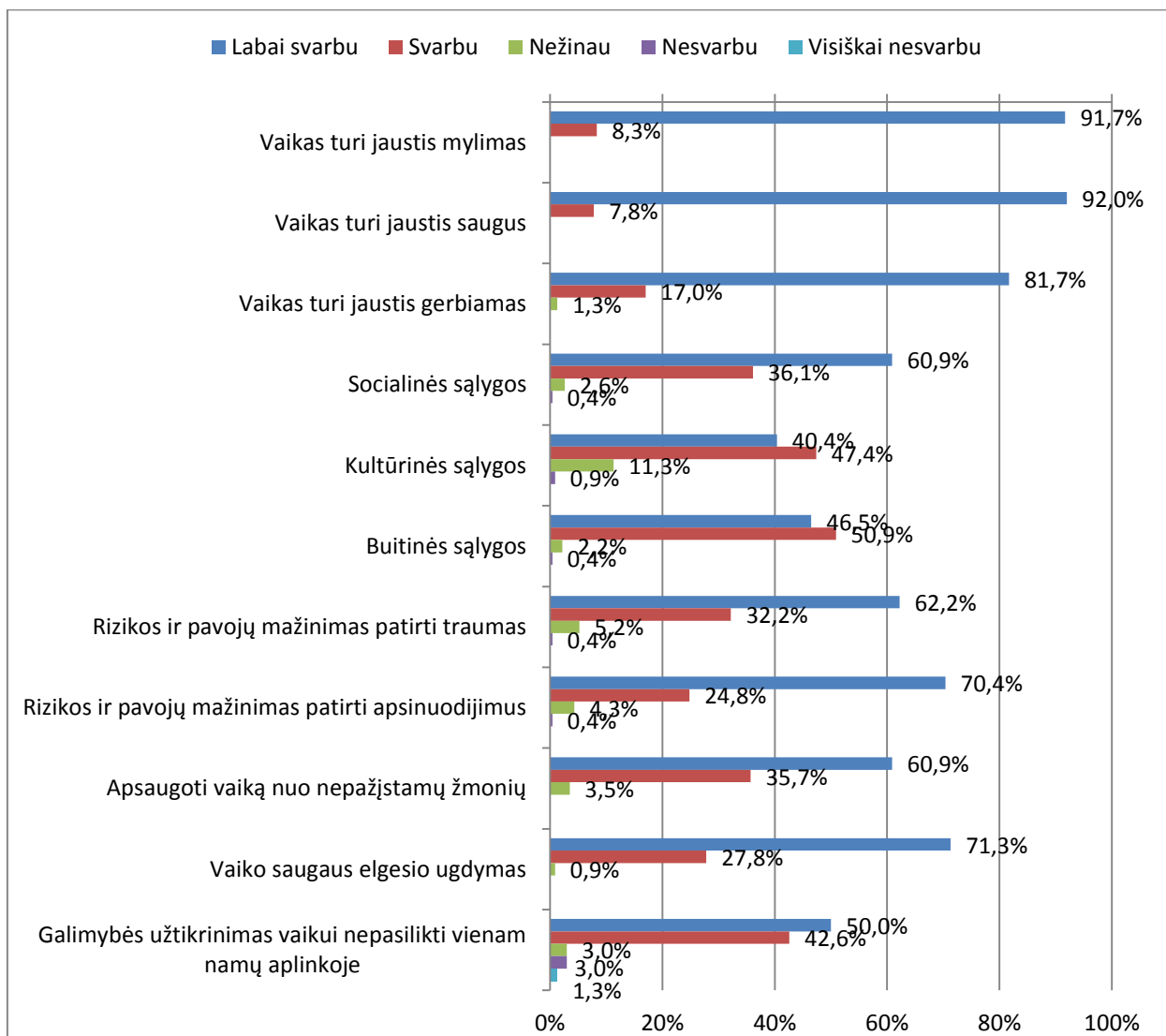
Nesaugios aplinkos namuose įtaka vaikui (%) (N=230)

Vaikams pavojų keliančios namų aplinkos detalės (%) (N=230)

**Taikomi prevenciniai būdai užtikrinantys vaikams saugią aplinką namuose bei
apsaugantys vaikus nuo nepažįstamų žmonių (%) (N=230)**

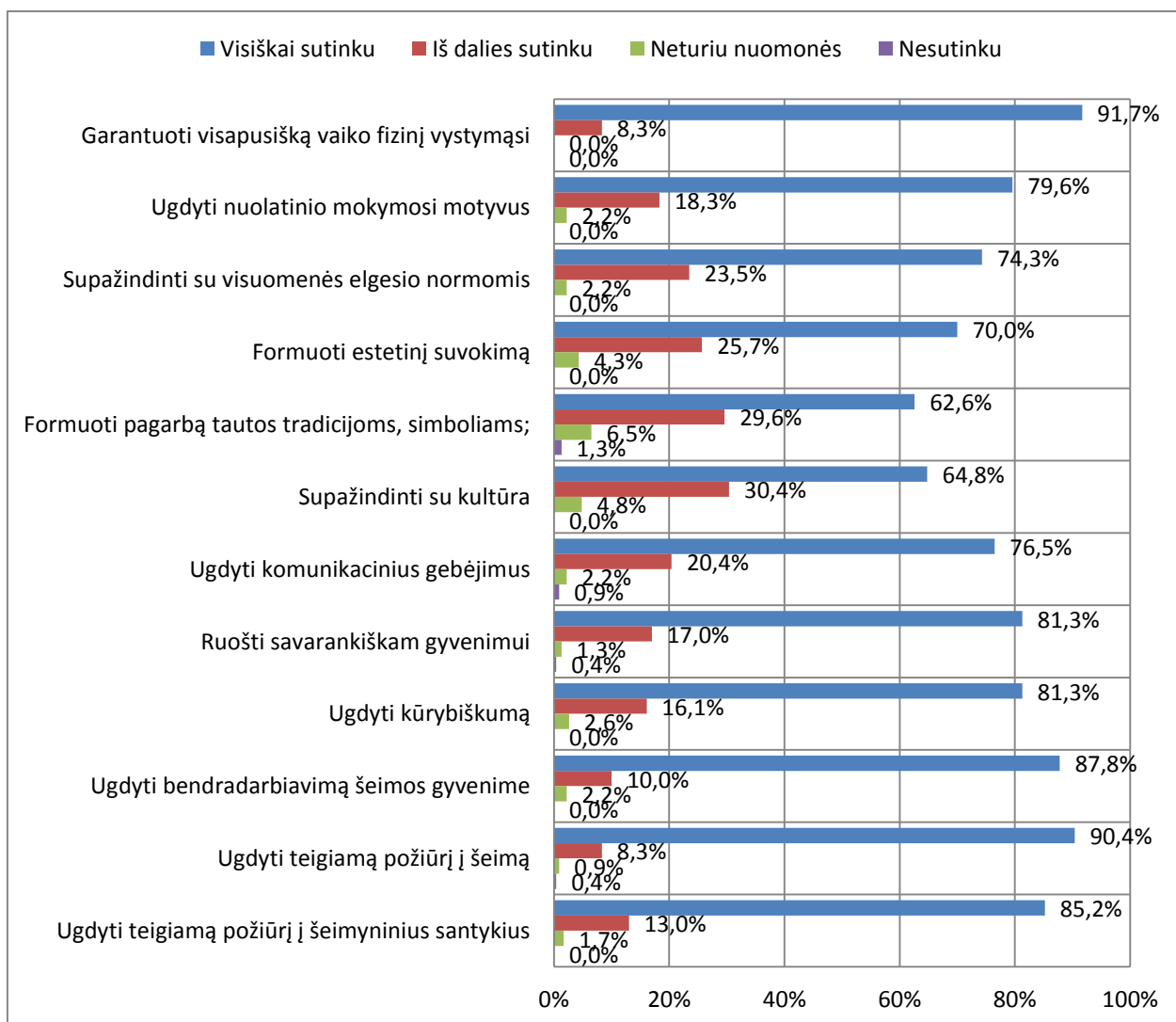
Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
1. Mokote vaiką, kad lauko durys turi būti užrakintos, ir jų negalima atverti nepažįstamiems žmonėms, net jei ten policininkas.	93,5%	6,1%	0%	0,4%
2. Aiškinate vaikui, kad negalima sėsti į svetimą automobilį, neiti su dėde ar teta, jeigu jie nori „ką nors parodyti“, neiti į svetimus namus.	94,8%	4,3%	0,4%	0,4%
3. Mokote vaiką, kad negalima sakyti telefonu, kad tėvelio ar mamytės nėra namie. Geriausias ir tinkamiausias atsakymas: „Jie dabar užimti“.	82,2%	14,3%	1,7%	1,7%
4. Vaikas turi žinoti, kam ir kur reikia paskambinti, jeigu kilo koks nors pavojus.	93,0%	6,1%	0,4%	0,4%
5. Įtikinate vaiką, kad esant fiziniam pavojui, jis gali signalizuoti apie pavojų klykdamas ir rėkdamas.	72,2%	21,3%	3,9%	2,6%
6. Įtikinate vaiką, kad ištikus ypatingam fiziniam pavojui jis gali pats save apginti jam prieinamomis priemonėmis (muštis, kandžioti).	50,0%	38,7%	2,6%	8,7%
7. Įtikinate vaiką, kad esant ypatingam atvejui jis gali meluoti užpuolikui.	58,7%	31,7%	4,8%	4,8%

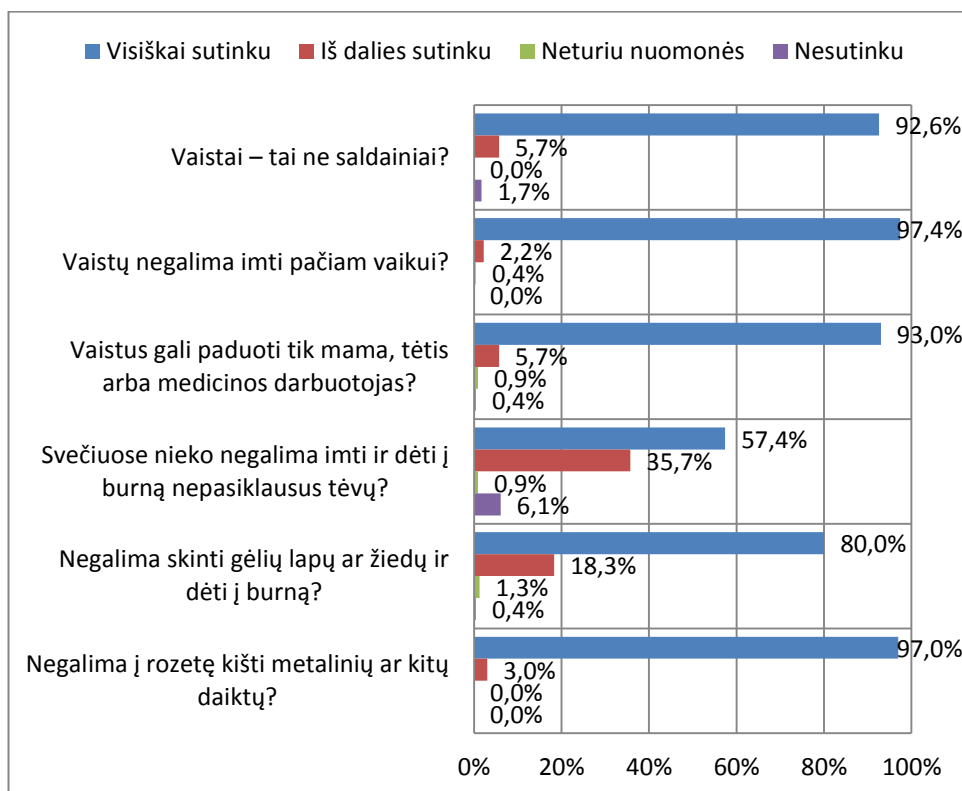
Svarbios sąlygos kuriant vaikui saugią aplinką namuose (%) (N=230)

Atsarginių priemonių taikymas siekiant apsaugoti vaiką nuo atsitiktinio apsinuodijimo (%)**(N=230)**

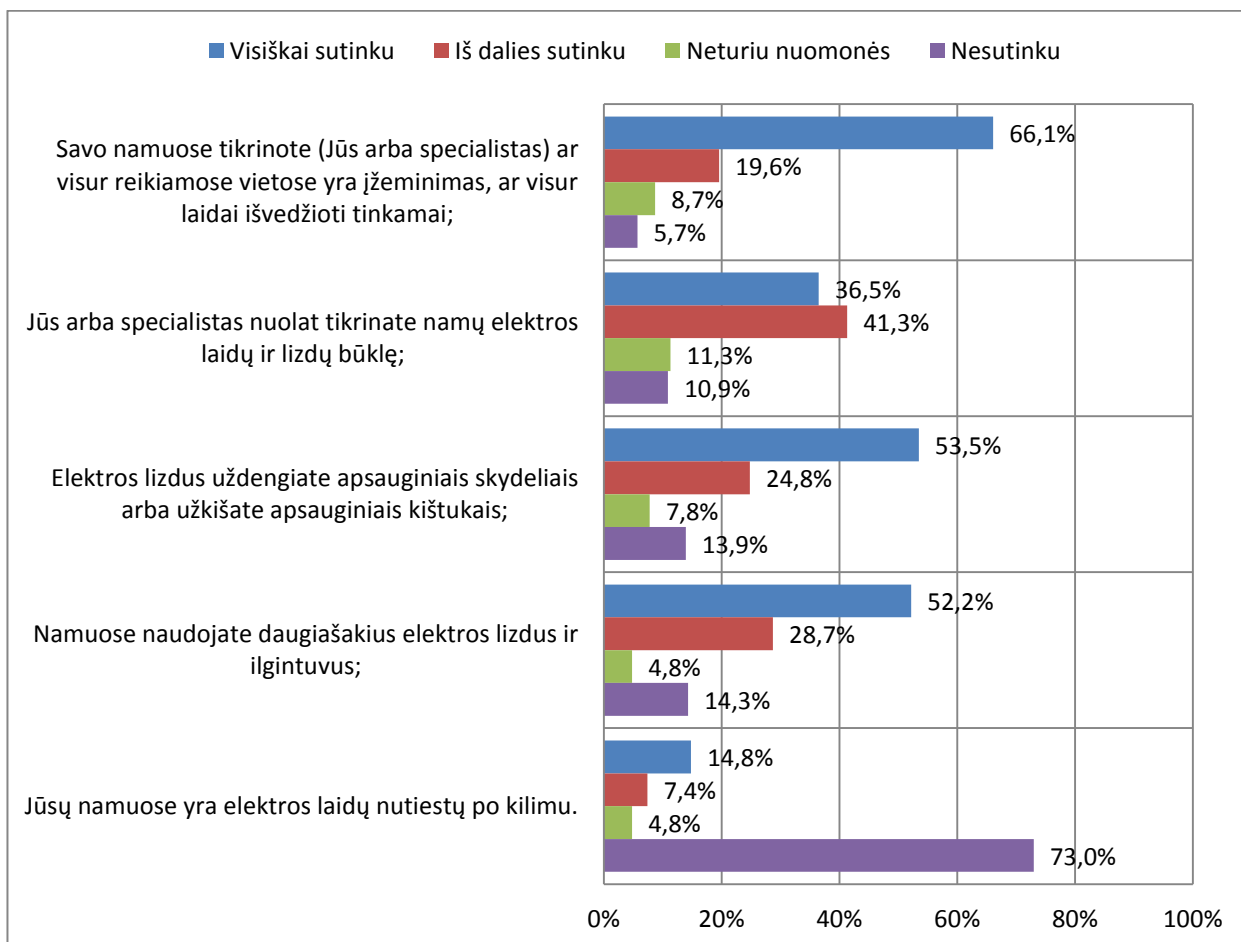
Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
Neišimate kosmetikos priemonių, valymo priemonių, vaistų, vitaminų ir kt. iš originalios pakuotės;	51,7%	28,3%	4,3%	15,7%
Laikote kosmetikos priemones, valymo priemones, vaistus, vitaminus ir kt. užrakintas spintose ar dėžutėse, vaikams nepasiekiamoje vietoje;	76,5%	17,4%	3,9%	2,2%
Ant vaikams pasiekiamų spinelių durelių, kuriose yra jiems pavojingų medžiagų, įtaisote apsaugines spynas;	42,2%	40,4%	3,0%	14,3%
Perkate tik tokius vaistų buteliukus, kurių vaikai negali lengvai atidaryti;	28,7%	39,1%	7,8%	24,3%
Išmetate visus nepanaudotus vaistus, taip pat tuos, kurių galiojimo laikas pasibaigęs;	74,3%	14,3%	3,5%	7,8%
Prieš duodami vaikui vaistų, visuomet perskaitote informacinį lapelį, kad nebūtų viršyta rekomenduojama dozė;	85,2%	9,1%	1,3%	4,3%

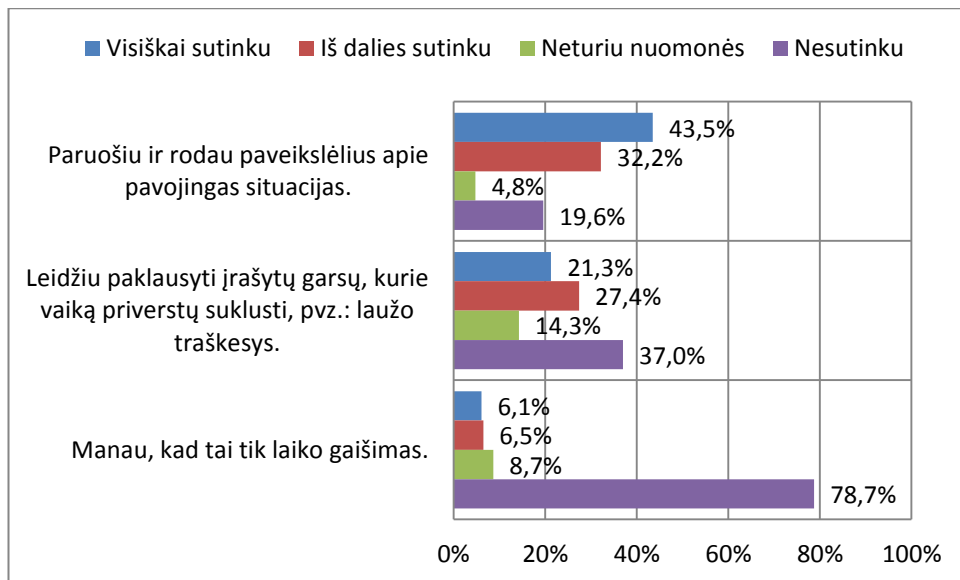
Tėvams svarbiausi vaikų ugdymo komponentai (%) (N=230)

Edukacinės priemonės siekiant apsaugoti vaiką nuo nelaimingų atsitikimų (%) (N=230)

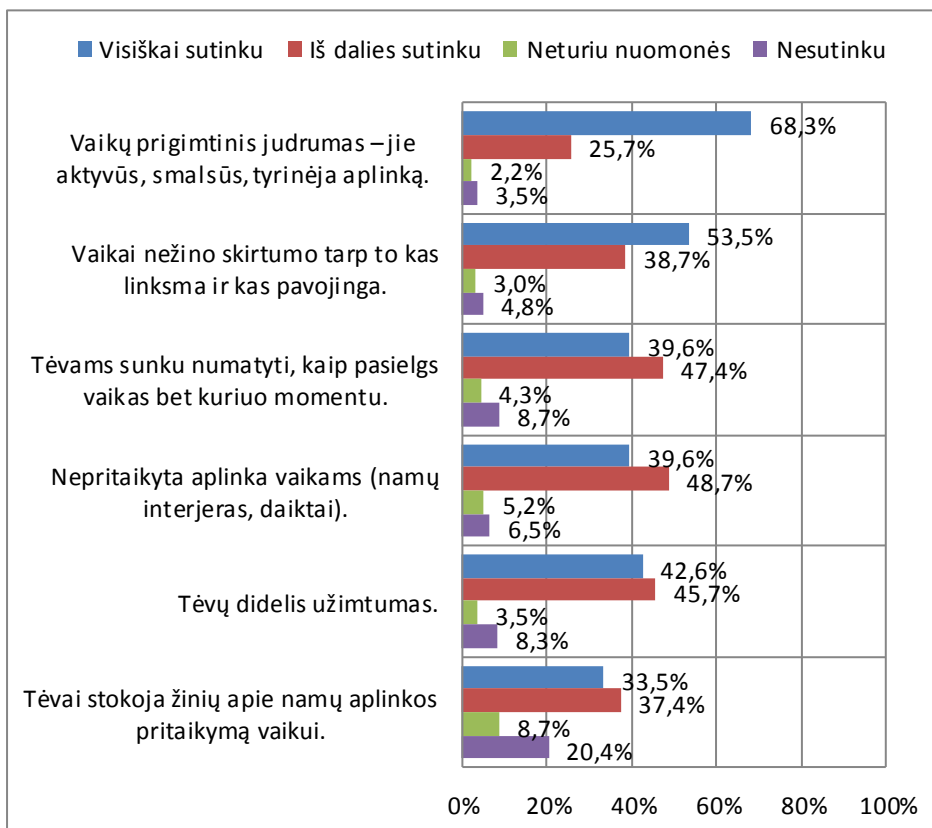

Elektros įrenginių saugumas namuose (%) (N=230)

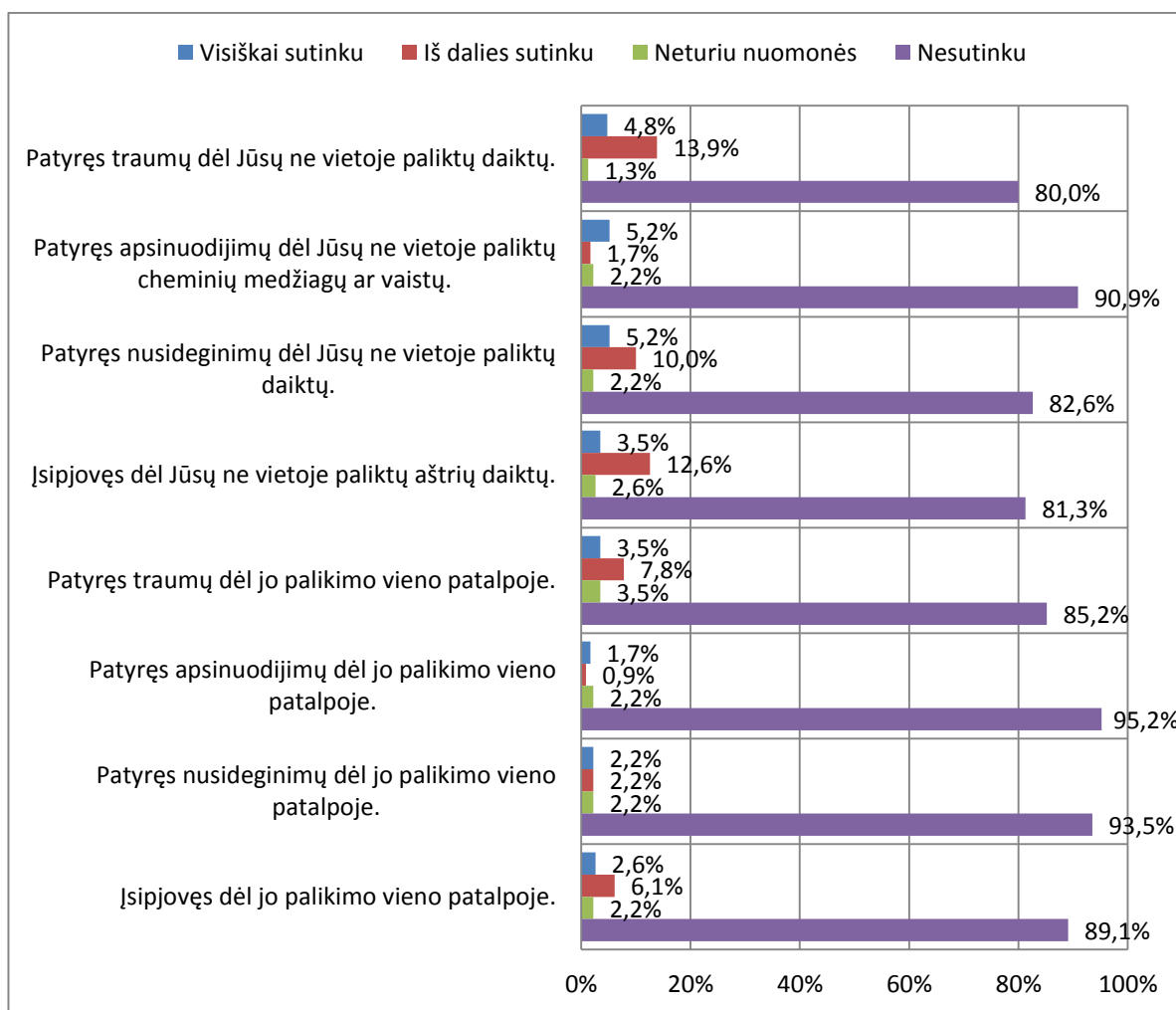

Gaisro atpažinimas (%) (N=230)

12 PRIEDAS

Vaikų nelaimingų atsitikimų namuose priežastys (%) (N=230)

Vaikų nelaimingi atsitikimai dėl tėvų aplaidumo (%) (N=230)

Anketa

GERBIAMAS PEDAGOGE,

Aš, Šiaulių universiteto Edukologijos studijų fakulteto Edukologijos studijų programos (specializacija: Vaiko teisių apsaugos vadyba) magistro II kurso studentė, Laura Šauklytė, šiuo metu rašau baigiamąjį magistro darbą tema „Ikimokyklinio amžiaus vaikų teisių saugiai aplinkai užtikrinimas namuose taikant socioedukacines priemones“. Tyrimu siekiama išsiaiškinti ar vaikams užtikrinama saugi aplinka namuose, kokia jos prevencija bei kokia aplinka jiems pavojingiausia.

Anketa yra anoniminė. Prašau atsakyti į žemiau pateiktus klausimus.

Iš anksto dėkoju už dalyvavimą apklausoje ir bendradarbiavimą.

ATSAKymo variantą žymėkite: X

1. Jūsų lytis ir amžius:

Jūsų lytis:	☐ Vyras ☐ Moteris
Jūsų amžius:	☐ iki 25 metų ☐ 26 – 30 metų ☐ 31 – 40 metų ☐ 41 – 50 metų ☐ 51 ir daugiau

2. Jūsų išsilavinimas:

- Aukštasis universitetinis – bakalauro laipsnis
- Aukštasis universitetinis – magistro laipsnis
- Aukštasis neuniversitetinis
- Nebaigtas aukštasis
- Vidurinis

3. Jūsų darbo stažas:

- iki 5 metų
- 5 – 10 metų
- 11 – 20 metų
- 21 – 30 metų
- 31 – 40 metų

3. Ar žinote kokie teisės aktai užtikrina vaikų teises Lietuvoje?

- Taip
- Ne

4. Kaip manote, kodėl yra svarbi vaikų teisė į saugią aplinką namuose? *Pakomentuokite.*

.....
.....
.....

5. Kaip manote, kokie fizinės namų aplinkos pavojai tyko vaikų namuose? Pakomentuokite.

.....
.....
.....
.....

6. Kaip manote, kokie daiktai pavojingiausi vaikui namų aplinkoje? Išvardinkite juos.

.....
.....
.....

7. Ikimokyklinio amžiaus vaikų nelaimingi atsitikimai namuose:

Vaikų tėvai Jums pasakoja apie vaikų nelaimingus atsitikimus namuose.	☐ Taip ☐ Ne
Vaikai Jums pasakoja apie jų nelaimingus atsitikimus namuose.	☐ Taip ☐ Ne

Jeigu bent į vieną teiginį atsakėte „Taip“ - pereikite prie kito klausimo; jeigu į abu teiginius atsakėte „Ne“ - pereikite prie 9 klausimo.

8. Pateikite bent vieną vaikų nelaimingų atsitikimų namuose pavyzdį, kurį Jums papasakojo tėvai arba vaikas.

.....
.....
.....

9. Ar Jums pakanka žinių ir kompetencijų suteikiant informacijos tėvams apie vaikams saugios aplinkos užtikrinimą namuose?

- Taip
- Taip, bet ne visais klausimais
- Ne
- Nežinau
- Neteko tėvų konsultuoti

Dėkoju už Jūsų atsakymus. Jūs puikiai padirbėjote !

Anketa

15 PRIEDAS

GERBIAMI TĖVELIAI,

Aš esu Laura Šauklytė ir domiuosi vaikų saugios aplinkos problema namuose ir darželyje. Pastaruoju metu Jūs dažnai girdite per televiziją ir skaitote spaudoje apie vaikų nelaimingus atsitikimus bei apsinuodijimus. Dažnai vaikai stokoja žinių apie saugų elgesį, todėl patiria traumas namuose. Norėdama sudaryti programas pedagogams ir tėvams vaikų saugaus elgesio namų aplinkoje klausimais, kreipiuosi į Jus pagalbos. Noriu sužinoti nuomonę man rūpimais klausimais. Tikiuosi Jūsų pagalbos. Anketa yra anoniminė. Prašau atsakyti į žemiau pateiktus klausimus.

Iš anksto dėkoju už dalyvavimą apklausoje ir bendradarbiavimą.
ATSAKymo variantą žymėkite: X

10. Lytis: Vyras Moteris

11. Amžius: iki 25 metų

26 – 30 metų

31 – 40 metų

41 – 50 metų

51 ir daugiau

12. Išsilavinimas:

Aukštasis universitetinis – bakalauro laipsnis

Aukštasis universitetinis – magistro laipsnis

Aukštasis neuniversitetinis

- Nebaigtas aukštasis
- Profesinis
- Vidurinis

13. Gyvenamoji vieta:

- Mieste
- Kaime

14. Vaikų skaičius šeimoje:

- 1
- 2
- 3
- 4 ir daugiau

15. Vaiko ikimokyklinės ugdymo įstaigos lankymas:

- Taip
- Ne

16. Kokie teisės aktai užtikrina vaikų teises Lietuvoje? (*įrašykite*)

.....

.....

.....

17. Kokią aplinką esančią namuose galėtumėme apibūdinti kaip vaikui saugią? (*įrašykite*)

.....

.....

.....

18. Kokių artimų žmonių elgesys vaikui yra labai svarbus kuriant saugią aplinką namuose?

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
Tėvų elgesys su vaiku	☐	☐	☐	☐
Brolių ar seserų elgesio pavyzdys	☐	☐	☐	☐
Senelių elgesio pavyzdys	☐	☐	☐	☐
Kitų giminaičių elgesio pavyzdys	☐	☐	☐	☐

19. Kodėl saugi šeimos aplinka yra vaikui svarbi?

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
Užtikrina vaiko fizinį vystymąsi	☐	☐	☐	☐
Užtikrina vaiko emocinę gerovę	☐	☐	☐	☐
Užtikrina vaiko saugaus elgesio kompetencijų formavimąsi	☐	☐	☐	☐

Užtikrina papročių perdavimą vaikui	☐	☐	☐	☐
Užtikrina tradicijų perdavimą vaikui	☐	☐	☐	☐
Užtikrina vaiko socialinį ugdymąsi	☐	☐	☐	☐

20. Kokią įtaką turi vaikui nesaugi aplinka namuose?

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
Vaiko emocinei raidai	☐	☐	☐	☐
Vaiko ugdymuisi	☐	☐	☐	☐
Vaiko komunikavimui su aplinkiniais žmonėmis	☐	☐	☐	☐
Vaiko kompetencijų formavimui	☐	☐	☐	☐
Neigiamam savęs vertinimui	☐	☐	☐	☐
Vaiko socializacijai	☐	☐	☐	☐
Vaiko fiziniam vystymuisi	☐	☐	☐	☐
Vaiko psichiniam vystymuisi	☐	☐	☐	☐
Vaiko moraliniams nukrypimams	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)				

21. Jūsų nuomone, vaikams pavojų namuose gali kelti:

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
Kiti šeimos nariai, giminaičiai	☐	☐	☐	☐
Namuose auginami gyvūnai	☐	☐	☐	☐
Namuose auginami augalai	☐	☐	☐	☐
Vaistai	☐	☐	☐	☐
Cheminės medžiagos	☐	☐	☐	☐
Namų interjeras (langai, laiptai, durys, baldai, buitinė technika)	☐	☐	☐	☐
Smulkūs daiktai	☐	☐	☐	☐
Kieti ir aštrūs daiktai	☐	☐	☐	☐
Elektros prietaisai, laidai, rozetės	☐	☐	☐	☐
Žaislai	☐	☐	☐	☐
Maistas	☐	☐	☐	☐
Plastikiniai maišeliai, balionai	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)				

22. Kokius prevencinius būdus taikote norėdami užtikrinti tinkamą saugią aplinką vaikams, o ypač apsaugoti juos nuo nepažįstamų žmonių?

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
5. Mokote vaiką, kad lauko durys turi būti užrakintos, ir jų negalima atverti nepažįstamiems žmonėms, net jei ten policininkas.	☐	☐	☐	☐
6. Aiškinate vaikui, kad negalima sėsti į svetimą automobilį, neiti su dėde ar teta, jeigu jie nori „ką nors parodyti“, neiti į svetimus namus.	☐	☐	☐	☐
7. Mokote vaiką, kad negalima sakyti telefonu, kad tėvelio ar mamytės nėra namie. Geriausias ir tinkamiausias atsakymas: „Jie dabar užimti“.	☐	☐	☐	☐
8. Vaikas turi žinoti, kam ir kur reikia paskambinti, jeigu kilo koks nors pavojus.	☐	☐	☐	☐
5. Įtikinate vaiką, kad esant fiziniam pavojui, jis gali signalizuoti apie pavojų klykdamas ir rėkdamas.	☐	☐	☐	☐
8. Įtikinate vaiką, kad ištikus ypatingam fiziniam pavojui jis gali pats save apginti jam prieinamomis priemonėmis (muštis, kandžioti).	☐	☐	☐	☐
9. Įtikinate vaiką, kad esant ypatingam atvejui jis gali meluoti užpuolikui.	☐	☐	☐	☐
10. Kita (<i>įrašykite</i>)				

14. Kas Jūsų nuomone svarbu kuriant vaikui saugią aplinką namuose?

Teiginys	Labai svarbu	Svarbu	Nežinau	Nesvarbu	Visiškai nesvarbu
Vaikas turi jaustis mylimas	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikas turi jaustis saugus	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikas turi jaustis gerbiamas	☐	☐	☐	☐	☐
Socialinės sąlygos	☐	☐	☐	☐	☐
Kultūrinės sąlygos	☐	☐	☐	☐	☐
Buitinės sąlygos	☐	☐	☐	☐	☐
Rizikos ir pavojų mažinimas patirti traumas	☐	☐	☐	☐	☐
Rizikos ir pavojų mažinimas patirti apsinuodijimus	☐	☐	☐	☐	☐
Apsaugoti vaiką nuo	☐	☐	☐	☐	☐

nepažįstamų žmonių					
Vaiko saugaus elgesio ugdymas	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybės užtikrinimas vaikui nepasilikti vienam namų aplinkoje	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)					

15. Kaip dažnai taikote atsargines priemones siekdami apsaugoti vaiką nuo atsitiktinio apsinuodijimo (kosmetikos priemonėmis, valymo priemonėmis, vaistais, odos kremais ir pieneliais, vitaminais ir kt.)? Prie kiekvieno teiginio pasirinkite jums priimtina variantą.

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
Neišimate kosmetikos priemonių, valymo priemonių, vaistų, vitaminų ir kt. iš originalios pakuotės;	☐	☐	☐	☐
Laikote kosmetikos priemones, valymo priemones, vaistus, vitaminus ir kt. užrakintas spintose ar dėžutėse, vaikams nepasiekiamoje vietoje;	☐	☐	☐	☐
Ant vaikams pasiekiamų spynelių durelių, kuriose yra jiems pavojingų medžiagų, įtaisote apsaugines spynas;	☐	☐	☐	☐
Perkate tik tokius vaistų buteliukus, kurių vaikai negali lengvai atidaryti;	☐	☐	☐	☐
Išmetate visus nepanaudotus vaistus, taip pat tuos, kurių galiojimo laikas pasibaigęs;	☐	☐	☐	☐
Prieš duodami vaikui vaistų, visuomet perskaitote informacinį lapelį, kad nebūtų viršyta rekomenduojama dozė;	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)				

16. Ugdant vaiką Jums svarbu:

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
Garantuoti visapusišką vaiko fizinį vystymąsi	☐	☐	☐	☐
Ugdyti nuolatinio mokymosi motyvus	☐	☐	☐	☐

Supažindinti su visuomenės elgesio normomis	☐	☐	☐	☐
Formuoti estetinį suvokimą	☐	☐	☐	☐
Formuoti pagarbą tautos tradicijoms, simboliams;	☐	☐	☐	☐
Supažindinti su kultūra	☐	☐	☐	☐
Ugdyti komunikacinius gebėjimus	☐	☐	☐	☐
Ruošti savarankiškam gyvenimui	☐	☐	☐	☐
Ugdyti kūrybiškumą	☐	☐	☐	☐
Ugdyti bendradarbiavimą šeimos gyvenime	☐	☐	☐	☐
Ugdyti teigiamą požiūrį į šeimą	☐	☐	☐	☐
Ugdyti teigiamą požiūrį į šeimyninius santykius	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)				

17. Ar sakote ir pasakojate vaikams, jog.....

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
vaistai – tai ne saldainiai?	☐	☐	☐	☐
vaistų negalima imti pačiam vaikui?	☐	☐	☐	☐
vaistus gali paduoti tik mama, tėtis arba medicinos darbuotojas?	☐	☐	☐	☐
svečiuose nieko negalima imti ir dėti į burną nepasiklausus tėvų?	☐	☐	☐	☐
negalima skinti gėlių lapų ar žiedų ir dėti į burną?	☐	☐	☐	☐
negalima į rozetę kišti metalinių ar kitų daiktų?	☐	☐	☐	☐

18. Kokios yra vaikų nelaimingų atsitikimų namuose priežastys?

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku

Vaiķu prigimtinis judrums – jie aktyvūs, smalsūs, tyrinėja aplinką.	☐	☐	☐	☐
Vaikai nežino skirtumo tarp to kas linksma ir kas pavojinga.	☐	☐	☐	☐
Tēvams sunku numatyti, kaip pasielgs vaikas bet kuriuo momentu.	☐	☐	☐	☐
Nepritaikyta aplinka vaikams (namų interjeras, daiktai).	☐	☐	☐	☐
Tėvų didelis užimtumas.	☐	☐	☐	☐
Tėvai stokoja žinių apie namų aplinkos pritaikymą vaikui.	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)				

19. Ar žinote visų augančių namuose augalų pavadinimus? (*Jeigu į šį klausimą atsakėte „Taip“ – pereikite prie sekančio klausimo, jeigu „Ne“ – pereikite prie 21 klausimo*)

Taip Ne

20. Kokie augalai auga Jūsų namuose? (*Įrašykite*)

.....
.....
.....
.....

21. Ar namuose augančius augalus laikote aukščiau, vaikams neprieinamoje vietoje? (*Jeigu į šį klausimą atsakėte „Taip“ – pereikite prie sekančio klausimo, jeigu „Ne“ – pereikite prie 23 klausimo*)

Taip Ne

22. Kodėl laikote augalus aukštai, vaikams neprieinamoje vietoje? (*įrašykite*)

.....
.....
.....

23. Ar supažindinate vaiką su išpėjamaisiais ženklais, kurie naudojami kenksmingų medžiagų etiketėse? (*Jeigu į šį klausimą atsakėte „Taip“ – pereikite prie sekančio klausimo, jeigu „Ne“ – pereikite prie 25 klausimo*)

Taip Ne

24. Su kokiais ženklais supažindinate, kurie naudojami kenksmingų medžiagų etiketėse?

(įrašykite)

.....

.....

.....

.....

25. Ar atkreipiate dėmesį į elektros įrenginių saugumą namuose?

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
Savo namuose tikrinote (Jūs arba specialistas) ar visur reikiamose vietose yra įžeminimas, ar visur laidai išvedžioti tinkamai;	☐	☐	☐	☐
Jūs arba specialistas nuolat tikrinote namų elektros laidų ir lizdų būklę;	☐	☐	☐	☐
Elektros lizdus uždengiate apsauginiais skydeliais arba užkišate apsauginiais kištukais;	☐	☐	☐	☐
Ar namuose naudojate daugiašakius elektros lizdus ir ilgintuvus?	☐	☐	☐	☐
Ar Jūsų namuose yra elektros laidų nutiestų po kilimu?	☐	☐	☐	☐

26. Ar mokote vaiką kaip atpažinti gaisrą?

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
Paruošiu ir rodau paveikslėlius apie pavojingas situacijas.	☐	☐	☐	☐
Leidžiu paklausti įrašytų garsų, kurie vaiką priverstų suklusti, pvz.: laužo traškesys.	☐	☐	☐	☐
Manau, kad tai tik laiko gaišimas	☐	☐	☐	☐
Kita <i>(įrašykite)</i>				

27. Jūsų vaikas yra:

Teiginys	Visiškai sutinku	Iš dalies sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku
patyręs traumų dėl Jūsų ne vietoje paliktų daiktų.	☐	☐	☐	☐
patyręs apsinuodijimų dėl Jūsų ne vietoje paliktų cheminių medžiagų ar vaistų.	☐	☐	☐	☐

patyręs nusideginimų dėl Jūsų ne vietoje paliktų daiktų.	☐	☐	☐	☐
įsipjovęs dėl Jūsų ne vietoje paliktų aštrių daiktų.	☐	☐	☐	☐
patyręs traumų dėl jo palikimo vieno patalpoje.	☐	☐	☐	☐
patyręs apsinuodijimų dėl jo palikimo vieno patalpoje.	☐	☐	☐	☐
patyręs nusideginimų dėl jo palikimo vieno patalpoje.	☐	☐	☐	☐
įsipjovęs dėl jo palikimo vieno patalpoje.	☐	☐	☐	☐

28. Ar teko konsultuotis su ikimokyklinės įstaigos pedagogu apie vaikams saugios aplinkos kūrimą namuose? (Jeigu į šį klausimą atsakėte „Taip“ – pereikite prie sekančio klausimo, jeigu „Ne“ – pereikite prie 30 klausimo)

Taip Ne

29. Koks buvo konsultacijos turinys? Papasakokite.

.....

.....

.....

.....

30. Kaip manote, ar pakankamai turite žinių apie vaikams saugios aplinkos užtikrinimą namuose?

Taip Ne

31. Ar turimas žinias, apie vaikams saugios aplinkos užtikrinimą namuose, naudojate praktiškai?

Taip Ne

32. Pateikite pasiūlymus dėl vaikams saugios aplinkos gerinimo (įrašykite).

.....

.....

.....

.....

Dėkoju už Jūsų atsakymus.